

Sainta Catherina pastoralaren XIX. mendeko bi eskuizkribu

ANE LOIDI
(Orotariko Euskal Hiztegia)

Abstract

The two old manuscripts known to us which keep the text of the pastoral Santa Catherina, BNP 141 and BNP 139, are in the Fonds Celtique et Basque of the National Library of Paris. We know about the copyist and date of the first, which was written by the stage manager Jean-Pierre Saffores in 1839. As for the second, which was also written in the XIXth century, it is unclear who the copyist/s is/are, since, as shown in our introduction, we can distinguish four different hands. The main purpose of this work is to offer the most adequate version of the text for future analyses. As manuscript A, which we called BNP 141, is the most complete, the transcription of this manuscript is offered as the basic text of the pastoral. Two series of footnotes are included: the first for notes to manuscript A (or edition notes), and the second for notes to manuscript B (BNP 139).

1. Sarrera

Sarrera moduko hau *Sainta Catherina* pastoralaren aurkezpena baino ez da. Eskuizkribuen transkribapenak aurrez behar dituen azalpen eta iruzkin txiki batzuk eskaintzea beste helbururik ez du. Gure asmoa Zuberoako pastoralaren ezagutza eta ikerketarako testu bat gehiago eskaintzea da; deskribapena baino ez da, beraz. Aurrerago egin daitezkeen azterketetarako testu ahalik eta egokiena eskaintzea da gure helburu nagusia. Lehen esandakoak errepikatzen ere ahalik eta gutxien jardungo dugu Oyharçabalek (1991) aski ondo jasotzen baititu.¹

2. Pastoralaren sailkapena eta iturriak

Testuak Alexandriako Santa Katerinaren bizitza kontatzen digu. Santua IV. mendean Alexandrian jaio zen, kristautasunera bihurtu zen eta martiritzatu ondoren lepoa mozturik hil zuten. Hori dela eta pastoralen ohiko sailkapenean (Hérelle 1928) santuen bizitzak jasotzen dituzten pastoralen sailean kokatzen da gure hau (Buchonek (1839) Testamentu Zahar eta Berrikoen artean kokatu zuen). Santua hamasei urteko

(1) Lehenengo-lehenengo, eskerrik beroenak lan honetan ere akuilatzaile (ez agian behar nuen beste), zuzendari, zuzentzaile eta laguntzaile izan dudana Gidor Bilbao Telletxeari.

neska gazte umezurtza dela hasten da pastoralaren testua. Kontaketan honako zati nagusi hauek bereizi ditugu guk santuaren bizitzako datuei dagokienez (ondoan aha-paldien zenbakiak zehazten ditugu):

- Bataiatzea (35-56)
- Bataiatu ondorengo Jainkoa goratzea eta esker ematea (57-63).
- Aingeruak Jainkoaren emazte izendatzea (64-82).
- Maximin enperadoreari konberti dadin eskatzea (241-259, 269-280).
- Filosofoen aurrean duen jarrera gogorra eta hauen konbertsioa erdiestea (334-352).
- Maximin enperadorearen eskaintza handien errefusa, sinismena ez uzteagatik (437-450).
- Satanen tentaldiei gogor eustea (469-473, 564-569, 630-633).
- Justina, Profira, Senat eta Clariça konbertitzea (610-619).
- Martirioa (663-673).
- Aingeruen laguntza beti (674-680).
- Heriotzea (731-742).
- Heriotze orduko miraria (743-745).
- Hil ondoko gaixoen sendatze miragarritzkoak (764-793).
- Urteetara gorpua usteldu gabe aurkitzea (845-849).

Santuaren bizitzako une horiek dira, nagusiki, santuen bizitzak jasotzen dituzten garai eta hizkuntza ezberdinetako autoreen kontaketetan azaltzen direnak ere. Liburu horien artean Voragine eta Ribadeneira aipatzen ditu Hérellek gure pastoral honen iturri moduan. Liburu horiez gain XII. mendeko Santa Katerinari buruzko poesia bat eta "Bibliothèque bleue" saileko *La vie et légende de Madame Sainte Catherine* aipatzen ditu. Horien ondoren pastoraletik oso hurbil dauden *mystère* frantsesen artean Santa Katerinari buruzkoa eta herri antzerkian jokaturako zenbait lan ere aipatzen ditu, guztientzat antzeppen datak emanaz.

Ez dugu guk iturriaz gehiago jardungo, batez ere A. Garamendik (1991) eman dituenak baino argibide gehiago emango ez genukeelako. Voragine, Ribadeneira eta santuen bizitzak kontatzen dituzten gainerako autoreek kontatzen dutenarekin hari nagusia bat datorren arren,² badirudi, formaz-eta hurbilago behar duela beste *mystère* edo antzeppen horietatik. Ez dugu, ordea, horrelako testurik irakurtzeko aukerarik izan.

3. Eskuizkribuak

Bi dira gure transkribapenak jasotzen dituen eskuizkribuak, gaur egun ezagutzen ditugunen artean *Sainte Catherine* pasterala biltzen duten biak, alegia. Eskuizkribu biok Parisko Biblioteka Nazionalean (aurrerantzean BNP) daude *Celique et Basque* fondoan, ms.141 (BNPn A izendatu dute) eta ms.139 (B) zenbakiekin. Biak BNPri Hérellek emanak dira, beste asko bezala, liburutegiko sarrera erroldan agertzen denez.

(2) Guk bi horiez gainera, Croissetek, Islak eta XVIII-XIX. mendeetan Frantzian argitalpen ugari izan zituen Giryk santuaren bizitzaz idazten dutena irakurri ditugu.

3.1. A eskuizkribua

Celtique et Basque fondoko 141. eskuizkribua da, esan bezala, Santa Katerinaren bizitza jasotzen duten pastoraletan A izendapena daramana,³ eta guk ere aurreran-tzean horrelaxe izendatuko dugu. Hau da hain zuzen ere gure ediziorako testu nagusitzat hartu dugun eskuizkribua. Lehenengo eskuizkribu honi iritzi diogu bietan egokiena oinarrizko testutzat hartzeko, izan ere berau baita osoena. Bestean ez bezala osorik dago hemen Lehen Peredikua, eta esku bat eta bakarra du, bai eta data jakin bat ere.

Eskuizkribu honen deskribapena Hérellek *Répertoire*-n beroni buruz eskaintzen dizkigun datuak aipatuaz hasiko dugu:

PARIS N° 141. Demi-reliure en parchemin; papier vergé, 210 sur 155mm; 35 feuillets à 2 colonnes. Complet; 1097 versets comptés par le copiste. Ex libris daté: Jean-Pierre Saffores, 1839. Premier tiers du XIXe siècle.

Bi aldiz zenbakiturik dago; batetik orrialdeka eta orrika bestetik. Gure ustez orrialdekakoa da zaharrena, orrikakoa, itxura guztien arabera, Hérellek egina baita. Bigarren zenbakitze hori tinta gorritz egina dago eta azkenengo zenbakian *35 et dernier. G. Hérelle* dakar. Hérellek ez du azkenengo orrialdea zenbakitu.

Orrialdekakoa, berriz, 68. orrialdera arte iristen da eta azkenengo biak zenbakitu gabe daude. Bi orrialde daude 28. zenbakia daramatenak eta bigarrena gainetik 29 zuzenduta dago. Guk geure edizioan, tartekaturik, parentesi artean ezarri duguna orrialdekako zenbakitzea da, zaharragoa eta erabilgarriagoa delakoan. Orrialdeak 70.eraingo zenbakitu ditugu testuko orrialdeztapena osatuz.

Hérellen zenbakiez gain gorritz idatzita daude eskuizkribuan lehenengo orrialdeko *DON / N°* (ez, ordea, zenbakia bera: 4019.a) ezkerreko goienean; eskuineko goienean *Manuscrit A* eta BNPko zigitua eta azkenengo orrialdeko BNPko zigitua.

Ahapaldi kopuruari dagokionez Hérellek ematen digun datua ez da erabat zuzena. Honak dioen legez, kopiatzaileak 1097 ahapaldi zenbatu ditu; gure kontuen arabera, oster, 1094 dira ahapaldiak:

Lehen Peredikua	63
Tragedia	1017
Azken Peredikua	14 ⁴

Guztira, beraz, 1094 ahapaldi. Gure testuan zehar ahapaldiek dituzten zenbakiak geuk ezarriak dira, eskuizkribuan zenbakitzeke baitaude.

Azkenengo orrialdean, *auturen arrivancha*-ren gainean, honela dio *ex libris*-ak:

Tardets, Le 8 Mars 1839
Ce cayer appartient au Sieur
Jn. Pre. Saffores, cordonnier de Tardets.

(3) Hérellek berak egindako izendapena da ziurrenik A eta B bereizten dituen.

(4) Azken Peredikuko ahapaldiak 13 dira berez; 14.a gerora gehitua dela dirudi.

Jean Pierre Saffores (1799-1855) zapatari atarratzearra, pastorgile ezaguna izan zen bere garaian Oyharçabalek (1991: 20) aipatzen duenez.⁵ Garai hartan, eta are goraxeago, euskal kultura eta folklorea aztertzeaz arduratu ziren autoreek aipatzen eta goratzen dute gure kopiatzailea. Hemen ez dugu autore bakoitzak Safforesi buruz dioena berriz errepikatuko, hori ere Hérellek (1923: 162-163) eta Oyharçabalek (1991: 20 hh.) aski ongi biltzen baitute. Safforesi buruz idazten duten autoreak zerrendatu egingo ditugu bakarrik: Buchon (1839), Badé (1843), Chaho (1856), Fr. Michel (1857), Webster (1901) eta Vinson (1883).

Buchonek Safforesen etxean 70 bat pastoral ikusi zituela dio, tartean berak erosi omen zuen 1500eko *Clovis*-en eskuizkribu bat.⁶ Ondoren Safforesek zituen pastoraletatik zenbaitzuk aipatzen ditu, berak esan bezala autore eta garai ezberdinetakoak; *Sainta Catherina* ere horien artean da:

Dans l'Ancien et le Nouveau Testament.

Saint-Engrace.- Saint-Célestin.- Saint-Justin.- Saint-Etienne.- Saint-Job (c'est là le titre donné dans la pièce).- Saint-Anastase.- Sainte-Lucie.- Saint-Jerome.- Saint-André.- Nabuchodonosor.- Sainte-Catherine.- Saint-Pierre.- Sainte-Hélène, mère de Constantin.- Abraham.- Saint Jacques l'apôtre.- Sainte-Marguerite.- Saint-Alexis.- Moïse.- Les trois martyrs.- Saint-Roch.- Saint-Jean.- David.- Sainte-Geneviève.

Dans l'Histoire ou le Roman

La Pucelle d'Orléans.- Oedipe de Jocaste (celle-ci est de 1795).- Saint-Louis.- Napoléon.- Godefroy de Bouillon.- Charlemagne.- Richard-Coeur-de-Lion, duc de Normandie.- Thibaut, comte de Champagne.- Les quatre fils Aymon.- Cyrus.- Jean-de-Paris.- Alexandre-le-Grand.- Clovis.- Roland.- Jean-de-Calais.- François Ier, prisonnier.- Le grand sultan Napoléon.- Robert-le-Diable.

Gainerantzean Hérellek bere *Répertoire*-n Safforesen kopiatu edo idatzi zituen pastoralen artean gureaz gain beste lau bakarrik aipatzen ditu, guk ikusi ahal izan dugunaren arabera, bederen: *Saint Jean-Baptiste* Baionako Udal liburutegian (BMB 49), *Saint Jacques* (BNP 211),⁷ *Astyage* (BMB 15), *Charlemagne* (BMB 47).⁸

Hala ere ez dira horiek Jean Pierre Safforesen utzitakoen artean guranaino iritsi diren eskuizkribu bakarrak. Badira Jean Pierre nahiz Jean Baptiste Safforesen⁹ izena edota sinadura daramaten pastoral gehiago, Hérelleri oharkabean edo itzuri zitzaizkionak. Beraz, batoren, bestearen nahiz bien izena daraman pasterala Jean Pierrek kopiatu, idatzi edota bildua dela pentsa dezakegu.

Guk BNPko eskuizkribuen artean Safforesen garaituko mikrofilm zenbait ikus-tatu ditugu, eta hona horiez gainera oraingoz aurkitu duguna:

(5) Safforesen bizitzaz ere ikus goian aipaturako liburuan bertan.

(6) Eskuizkribu hori ikusterik ez duela izan aipatzen du jada Hérellek berak. Geroztik ere ez dirudi inork horren berririk izan duenik.

(7) P. Urkizuk (1997) argitaratua.

(8) Oyharçabal 1991.

(9) Aurrekoaren anaia (ik. Oyharçabal 1991: 20 eta hurr.).

Mustapha: BNP 137

Jn. Bte. Saffores dakar hasieran

Mustapha: BNP 149

Jn. Bte. Saffores hasieran

Cette pièce appartient à Jne. Pre. Saffores de la commune de Tardets bukaeran

Sainte Engrace: BNP 143 (Hérellek 169 dakar errakuntzaz)

Ce cayer appartient à Jne. Pre. Saffores de Tardets

Saint Louise: BNP 214

4.o.an *Saffores* sinadura.

20.o.an *Je soussigne que Jean Pierre Saffores* sinadura.

3.2. B eskuizkribua

Hona Hérellek eskuizkribu honi buruz esaten diguna:

PARIS N° 139. Demi-reliure en parchemin; papier vergé, 310 sur 210 mm; 30 feuillets à 2 colonnes. Incomplet; environ 960 versets. Commencement du XIXe siècle.

Eskuizkribua orrika eta tinta gorritz zenbaturik dago; hau ere itxura guztien araberá Hérellek berak zenbakitu du. Aipatzekoa da eskuizkribuak hasierako orriak falta baldin baditu ere gordetzen den lehenengoak daramala 1 zenbakia. Zenbakitze hori ez da, beraz, kopiatzaileak eginá. Gu geu, ez gara orrikako zenbakitze horretaz baliatu, besteak beste tartean orri bat zenbakitzea ahaztu zaiolako (14-15 zenbakitu dituen orrien artean beste bat geratu zaio zenbakitzeke). Ez dira, beraz, 30 orri, 31 baino. Gaizki zenbakiturik dagoenez, beraz, eta gainera orrialdekakoa erabilgarriagoa denez, era honetara zenbakitu dugu pastoralá gure ediziorako, 1etik 62ra. Orrialde hauen berri ere orri barreneko oharretan eman dugu eskuizkribu honetako aldaerekin batera.

Testua bi zutabetan idatzita dago Hérellek aipatzen duen moduan; ez dena, ordea, hiru zutabetan idatzita baitago 16. orrialdea. Hain zuzen ere orrialde honexetatik aurrera beste kaier batean jarraitzen du testuak. Orrialde horretan, beheratxoago aipatuko dugunez, kopiatzailea ere aldatu egiten da.

Hérellek ondo dioskun moduan ez dago osorik eskuizkribu hau. Goian ere esan dugunez, hasierako orrialdeak falta ditu. Zehatz-mehatz zenbat diren esaterik ez baldin badugu ere, bi eta gehienera hiru izango dira ziurrenik eskuizkribu honek falta dituenak. Bestearekin erkatuz, testua orokorrean eskuizkribu bietan antzekoa dela ikusirik, pentsa dezakegu Lehen Peredikua ere berbera dela bietan. Honek ez du, berez, zertan horrela izan, pastoral batzuetan kopia ezberdinek tragedia bera jasotzen badute ere maiz lehen eta azken peredikua ezberdinak izaten baitira, emanaldi bakoitzerako bereziki idatziak. Oraingo honetan, ordea, Azken Peredikua berbera da bietan eta Bk gordetzen dituen lehenengo hiru ahapaldiak ere gauza bera erakusten digute: ahapaldiok Lehen Peredikua azken hirurak dira eta Ako Lehen Peredikua azken hiruarekin bat datoz. Gainera, bestela ere, LPko ahapaldi kopurua beti antzekoa izan ohi da. Hori kontuan izanik, beraz, eta Ako hiru orrialdek (Lehen

Peredikuak dituenak) Bn bi orrialde eta gehitxoago betetzen dituztela ikusirik, Bk falta dituenak bi edo hiru orrialde direla esan dezakegu. Gainerantzean osorik dago eskuizkribua, gerotxoago ikusiko dugunez beti beste eskuizkribuko ahapaldiekin bat ez badator ere.

Ahapaldi kopuruari dagokionez urrutitxo geratu da Hérellen hurbilketa. Gure kontuen arabera ez dira 960 inguru, 1033 baino:

Lehen Peredikuaren azkenak	3
Tragedia	1016
Azken Peredikua	14

Eskuizkribu honetan ere ahapaldiak zenbakitu gabe daude.

Hérellek garaiazen berri ematen badigu ere (gutxi gora beherakoa izan arren) ez digu eskuizkribu honen kopiatzaile edo jabearen berririk ematen; irakurri ahal izan ez zuelako agian, edo konturatu ez zelako, bestela. Gordetzen den lehen orrialdearen goienean, eta luzeran barik zabaletara idatzita, izen edo sinadura bat dagoela ikus daiteke. Irakurri, ordea, ez da hain erraz irakurtzen. Izan daitezkeen irakurketen artean guk ondoko hau aukeratu dugu:

Bernard Çatçoury
Soeur Bernard

Izen hau ez da ziurrenik pastoralaren kopiatzaileetariko batena, ez behintzat lehenengoarena. Eskuizkribuak hasiera falta duenez, gerora izan duen jabearen batena izan liteke, hasiera galdu eta gero izan duen jabearen batena, alegia. Kopiatzaileak izena barneko orrialde batean jartzea baino normalago bailitzateke lehenengo edota azkenengoan jartzea. Hala ere gauza ziurrik ezin esan dezakegu, batez ere izena ere ondo irakurtzen ez delako.

Eskuizkribu honetan ez da bakarra izan testua kopiatu duen eskua. Guztira lau badira ere hiru dira Bn nagusiki bereizten diren letrak:

1. Guk B1 izena eman diogun eskuak lehenengo orrialdetik 16rako (biak barne) idatzi du (302. ahapaldirainokoa), lehenengo kaiera bukatzen den lekurainokoa hain justu ere.

2. 17. orrialdetik 26.eko lehenengo lerroetara (303. ahapaldirainokoa) agertzen zaiguna beste esku bat da: B2. Hau da ulertzen zailena den letra eta ortografia aldetik nabarmenki nahasterik handiena duena. Aurreko eskuak *ka*, *ke*, *ki*, *ko*, *ku* idazten duen lekuan (hitz akaberan *-q* erabiltzen du), bigarren honek *q* eta *c* darabiltza. Erabilera hau ez litzateke inondik ere arraroa garai hartako euskal testu batean; arraroa bestea da. Bigarren esku honek, ordea, ez du *q* eta *c*-ren ohiko banaketa gordetzen, eta erakusten duen sistema-falta da bitxia. Bata zein beste erabiltzen ditu, irizpide jakinik gabe: *qui* eta *que* idazteaz gainera *qua*, eta *quo* ere idazten ditu (badu *esqun* (325-326) bat ere). Beste batzuetan *ca*, eta *co* ere idazten du. Badu *ga*-ren ordez idatzitako *gua*-rik ere (*sustengua eracitera* (330d), *intorogatu* (332d)). Esku honek kopiatutako zatia da, beraz, ortografia mailan zabarkeria handiena erakusten duena. Zabarkeria diogu ondoko frantses ortografiaren erudia ere ez baitu jarraitzen.

Orrialde hauexek dira gainera egoerarik txarrean daudenak tinta mantxa eta bestelakoak direla eta. Bestalde, dirudienez, esku honek beronek idatzi ditu 16. orrialdeko azkenengo lerroak ere: *retira ezcuin / eraix çamarity / jouan*. Ezabatzeko eginda dauden marra batzuen gainean idatzita daude lerro hauek. Aurreko kopia-tzaileak orrialdean zuri geratzen zena marraz bete du eta bigarren honek hauen gainean osatu du testua, hurrengo orrialdean eta beraz kaier berrian idazten hasi baino lehen.

3. 26. orrialdeko bosgarren lerrotik aurrera, bukaerara arte, B3 deitu dugun eskuak osatzen du eskuizkribua: 456. ahapaldiaren c bertsoerrotik aurrera.

4. Bada laugarren esku bat ere, guk B4 deitu duguna. Esku honek ez du testua kopiatu, bai, ordea, zuzendu eta osatu batzuetan. Zenbaitetan badirudi esku honek eskuizkribu hau eta bestea erkatu dituela eta testua bera guztiz ezabatu gabe aldaerak idatzi dituela alboan edo gainean.¹⁰ Bestalde testuan zehar sarri agertzen diren *nul*-ak ere esku berak idatziak dirudite gehienetan. *Nul* horiek zenbaitetan ahapaldi alboetan ezarriak daude eta itxura guztien arabera hori daraman ahapaldia ezabatzea edo baliogabetzea dute eginkizun. *Nul* hauek berauek ere ezabaturik daude zenbaitetan.¹¹

Ausardia handiegia ez bada, laugarren esku hori Safforesena izan litekeela aipatu nahi genuke. Esku honenak hitz solteak direnez, antzematea errazegi ez bada ere, lehenengo begiratuan Safforesen eskuizkribuko letra gogorarazten digute. Antzeko letrek ez du ezinbestean idazle bera esan nahi, garai berean letra oso antzekoak baitituzte kopiatzaileek. Dena den, kontuan hartzekoa da Safforesek utzita iritsi zaizkigun bi dozena pastoralen artean Santa Catherinaren eskuizkribu biak zeudela (Oyharçabal 1991: 23). Beraz, eskuartearen izan behintzat eskuizkribu biak izan zituen Safforesek eta izan zuen hauek erkatzeko aukera ere.

4. Eskuizkribuen erkaketa

Eskuizkribu bi hauek, oinarrizko testu bera jasotzen dutenez, alegia, ezberdintasunak ezberdintasun oinarrizko testu beraren aldaera direnez, bata bestearen kopia edota biek hirugarren baten kopia izan behar dute. Ez dira, jakina, gai berari buruz idatzitako pastoral ezberdin bi. Hori horrela, beraz, euren arteko erlazioa zein den zehazten saiatuko gara.

Emanaldiaren edo kopiaren data A eskuizkribuak bakarrik eskaintzen digunez, ez da erraz bietan zaharrena zein den jakitea. Hala ere badirudi ez direla bata bestearen kopia, aitzitik, beste aurreko baten (edo banaren) kopia direla esan genezake. Horren guztiaren argigarri, zenbait adibide eskainiko ditugu hemen.

Lehendabizi, eta orokorrean, pentsa liteke bestean agertzen ez diren ahapaldi zenbait bai batak eta bai besteak dituztenez (ikus *ahapaldiak* izeneko saila) bietatik bat ere ez dela bestearen kopia. Baina ezin da hori besterik gabe baieztatu, testuan era-

(10) Esku honi dagozkion zuzenketa edota lerro arteko tartekatzeak ere edizio oharretan aipatu ditugu eskuizkribu honetako aldaerekin batera. Oharrok begiratuaz garbi ikus daiteke gehienetan, eskuizkribu honetako aldaeraren alboan beste eskuizkribuak dakarrena idatzi duela.

(11) *Nul* horiek ere oharretan aipatu ditugu.

ginik ez duten ahapaldiak diren neurrian, batetik bestera kopiatzen ari denak egin baitezake batzuk gehitu eta beste batzuk kopiatu ez. Azter ditzagun, beraz, aukera biak banaka.

4.1. B ez da Aren kopia

1. Honen alde dugu, besteak beste, *edit* hitzaren erabilera. B eskuizkribuan *lege* hitza kristauena adierazteko bakarrik erabiltzen da:

Bestala galduren da / sarry kiristy leguia. 504.

Behar ducie egun / kiristy leguia hartu. 540.

Kiristy leguia utcy beno leben. 936.

Maximin enperadoreak kaleratutakoa, ordea, beti *edit* izenez aipatzen du; ez hala A eskuizkribuak. Bigarren eskuizkribu honetan kopiatzaileak *edit* izenaren ordez jatorrago iruditu zaion *lege* erabili du nagusiki. Honela An Maximinena *lege* izendatzen da gehienetan. Legea eman deneko pasartetik kanpoko aipamenetan, ordea, *edit* izuri zaio behin edo behin (sei aldiz) Safforesi:

Edipat phausatu uqhen cian. LP 18

Edit bartan eçari cian. LP 19

Khirstien countre / edita phausaturiq. 229.

Edit icaragarri bat. 245

Ginco falxien adoratceco / edit bat eçari han. 385

Edit bat eçari du. 423

Maximinen legeaz ari den pasartean bertan sistematikoki *edit*-en ordez *legue* jar-tzen saiatu da, ez da, ordea, ohartu gainerakoetan.

Beraz, nahiko zaila dirudi B eskuizkribua Atik kopiatua izatea, hitz hau An ager-tzen den bezala agertuko bailitzateke; edo bestela kopiatzailea ohartu eta guztietan *legue*, ez, ordea, guztietan *edit*.

2. Antzeko beste adibideak alde batera utzita, badira Bn bi ahapaldi testua Atik kopiatua balitz nekez agertuko lirakeenak: Ako 145. ahapaldiaren lekuan bi ditu B eskuizkribuak; hobeto esateko, Bko bi horiek bat bihurtu ditu Ako kopiatzaileak:

B eskuizkribua

[BALANTIN MINÇA]

Guero eguinen diçugu
çoumbat nahy oyhu handiriq
edaten badugu
ardou houn batetariq.

DECIUS EREGUE

Anfin egarritu bacirie
erekarten dut bertariq.
Ostatusa, ekarguçu
boutailla betheriq!

A eskuizkribua

[BALANTIN MINÇA]

Guero eguinen diçugu
çounbat nahy oyhu handiric.
Hostalersa, ecarguçu
boutila beteric!

A 145 Btik kopiatua izatea litekeen arren, askoz zailagoa da An bakarra den ahapaldi honetatik Bk era horretan bi ateratzea eta, beraz, pentsa liteke beste nonbaite-tik kopiatu dituela. Akoa, bestalde (batez ere Bko aldaera ikusirik), badirudi nonbaite-tik kopiatua, eta gaizki kopiatua, dela, *handiriq* eta *bertariq* bertsolerro bukaerak nahastu eta begia batetik bestera eramanez hain zuzen ere. Badirudi Akoa Bk biltzen dituen ahapaldi biak zituen batetik kopiatua dela.

3. Bada hirugarren kontu bat ere B eskuizkribua ez dela Aren kopia frogatzera datorrena. Ako 261-262 oharrari dagokion edizio oharrean aipatzen denez, *Mahoma*, izatez pastoreko oharra dena, argi eta garbi testuan sarturik dago eskuizkribu horretan, ez ordea Bn:

A eskuizkribua

[*Maximin bellarico*]

Mahoma hartaco ene obedient
bethi iğan citie
eta khiristien destruicen
urgaxi behar naicie.

B eskuizkribua

MAHOMA

Hartakoz ene obedient
bethy iğan citie
eta kiristien destruicen
urgaxy behar naycie.

Ez da, beraz, oso erraz ulertzen Bk ahapaldi hau Atik kopiatu izana, kopiatzaile-ak, horrekin jabetu eta beste eskuizkribukoa zuzendu ez baldin badu, behintzat.

4.2. A ez da Bren kopia

Baieztapen hau frogatzeko aski da goian aipatu dugun azken frogara berriz jotzea.

Bestetara gertatzea baino nekezagoa da Ak Btik gaizki kopiatzea. Edizio oharre-tan ikus daitekeenez B eskuizkribuan *Mahoma* eskuineko alboan eta letra berezi eta handiz idatzita dago. Beraz, benetan zein helburu duen ez ulertzea gerta zitekeen arren (gerta zitekeen ez jabetzea testuko oharra dela edota agian hala ez izatea eta guk geuk gaizki ulertu izana), oso zail da gaizki ulertu eta testuan bertan sartzea. Dirudienez, beraz, Ak hori oso garbi erakusten ez zuen testu batetik kopiatu du.

Hurrengo kopiatu dugun adibideak ere itxura guztien arabera A 998 ez dela Btik kopiatua erakusten digu:

A eskuizkribua

Oyhu eguieq ascarqui,
ehaie ençuten.
Ene lagunaq, corage!
Has guitian berris bataillacen.

B eskuizkribua

Oyhu eguieq azcarquy,
ehaye ençuten.
Lo diaudeq arauz
eztirenian aguertzcen.

Batak ez bada besteak, edo biek, gaizki kopiatu dute ahapaldi hau. Zentzuzkoena Bkoak dirudi, eta besteak zatiren bat oharkabean pasaturik bi ahapaldirekin bat egin duela ematen du. Ez du, ordea, Btik kopiatu, eskuizkribu honek ez baitakar inon ahapaldiaren bigarren zatiaren antzekorik. Gainera, hurrengo ahapaldiak erabat ezberdinak dira, An bi dauden lekuan Bn lau daude. Esan bezala, Ako 998c eta d ez direla Bn inon agertzen, ez eta Bkoak An ere.

4.3. A eta B kopiak dira

Orain arte erakutsi dugunaren arabera, pentsa liteke A eskuizkribua Bren kopia zuzena izan ez arren, izan litekeela B orijinala eta bestea kopia baten kopia. Bk, ordea, ia Ak baino aukera gutxiago du jatorrizko testua izateko. Ia ez dago zalantzarik B ere kopia dena, hori frogatzera datoz behintzat testuan agertzen diren hiru esku nagusiak. Testua ez da esku bakar batek idatzia, hiru agertzen dira nagusiki (ikus *B eskuizkribua* izenburua daraman atala). Askoz errazago ulertzen da, beraz, hiru esku hauek kopiatu egin dutela eta ez batak hasitakoa bigarrenak jarraitu duela eta hirugarrenak istorioaren jarraipen eta bukaera asmatu duela.¹²

A kopia dela frogatzeko, berriz, badira beste adibide bitxi batzuk kopiatzerakoan gaizki ulertzetik sortuak (letrakera etzana geurea da, jakina):

A eskuizkribua (160)

TALBOT

Ale, erregue fripoua!
han cer çucen duq,
ala *amenx* çounbait
borda eguin nahi duq?

B eskuizkribua

TALBOT MINÇA

Ale, eregue fripoua!
han cer çucen duq,
ala *amex* çombait
barda eguin duq?

Kasu honetan, Bk dakarren aldaera ikusirik, badirudi Ako kopiatzaileak orijinalak zekarrena gaizki ulertu duela.

Hurrengo hauetan ere B eskuizkribukoek dirudite aldaerarik zentzuzkoenak:

A eskuizkribua (480)

Behar dignaigu berhala
Segurki abiatu,
Erregueq jaquin gabe
Behar guiniquen retiratu.

A eskuizkribua (676)

Erregueq *ai* orano
hil eratico,
leheniq bere emastia
din galeracico.

B eskuizkribua

Behar dinagu berhala
segretky abiatu,
erreguec jakin gabe
behar guiniken erretiratu.

B eskuizkribua

Erregueq *ebay* orano
hil eracico,
leheniq bere emastia
din galeracico.

Bitxia da hurrengoia ere, azalpena oso erraza ez izan arren. Hurrengo bertsoetako *çabalturen*-en ordeztu, B eskuizkribuko kopiatzaileak (B2) *çaphaturen* zuzendu (edo aldatu) du bigarrenean, baina *çabalturen* dakar honek ere lehenengo bertsoan:¹³

(12) Gogora gainera hiru eskuek kopiatu dituzten hiru zatiak ez direla hiru zati bereizi. Bigarren eskuaren hasiera kaier berri baten hasiera da. Badirudi lehenengoak, besterik gabe, kaiera bete duenean kopiatzeari utzi diola eta hortxe bertan jarraitu duela hurrengoak. Hirugarrena bigarren horrek erdi idatzita utzitako ahapaldi batean hasten da; erdibana kopiatu dute B2 et B3k 456. ahapaldia.

(13) A eskuizkribuak berak ere, testuinguru horretan, gainerako ahapaldietan *çapatu* dakar: ik. 417, 515, 874 (-*ph-*) eta 898. ahapaldiak.

A 413. GIGANTA

So eguin eçaq hounat
ene maillu handiari,
houneq aphoua beçala
çabalturen behai hi.

A 414 SATAN

Igaran adi bertan
triate hountan gaigna,
icous deçagun noula
çabalturen naia.

Goiko adibideek Bko kopiatzaileak artatsuaogoak direla pentsarazi badiezagukete ere, hurrengo ahapaldiari dagokionez orijinalari jarraitzen diona zein den jakitea ez da hain erraza, Jinkua zein gizona izan baitaitezke Jesu Kristori dagozkionak:

A eskuizkribua (272)

Ceren houra beita
eguiazco Gincouaren semia,
bay eta orano
eguiazco *Gincoua*.

B eskuizkribua

Ceren houra beyta
eguiazco Gincouren semia
bay eta orano
eguiazco *guiçona*.

375. orrialdean, berriz, filosofoen eta Katerinaren arteko elkarrizketan, A eskuizkribuak *gutuçu* dakarren lekuan, Bk, oharkabea, *gutuç* kopiatu du. Alegia, filosofoa zuka ari zaio Katerinari, baina esaldi horretan tokako forma hori kopiatu du; itxura guztien arabera zer kopiatzen ari den ere jabetu barik, toka mintzo zaio Katerinari:

A eskuizkribua (375)

Uxu içan beiquirea
orai artioino bethi
hilcera prest *gutuçu*
haren amorecati.

B eskuizkribua

Uxu içan beyquirea
oray artio bethi
hilcera prest *gutuç*
haren amourequatiq.

Goiko datu horiek ikusirik, beraz, eskuizkribu biak dira nonbaitetik kopiatuak. Gainera orokorrean egitura eta ahapaldi berberak dituztenez,¹⁴ bien jatorrian hirugarren bat eta bakarra proposatzea nahikoa izango genuke; erraz uler daiteke biak beste eskuizkribu batetik kopiatuak izatea.

4.4. Ahapaldiak

Aldaerak aldaera, eskuizkribu bietan testua bera izan arren, badira An bai eta Bn ez dauden eta Bn bai eta An ez dauden ahapaldiak. Ezberdintasunik nabarmenena Lehen Peredikuan dago, jakina, Bk azken hiru ahapaldiak besterik ez baititu gordezten. Gainerako ezberdintasunak bi bidetatik sortuak izan litezke: kopiatzerakoan egindako aukeraketa ezberdinetik (osoago zatekeen batetik kopiatuak direla pentsaturik) edota kopiatzaile batak zein besteak gehitutako ahapaldietatik sortuak. Alegia,

(14) Ikus aurreratxoago zein diren bietatik batean bakarrik agertzen diren ahapaldiak.

An bai baina Bn agertzen ez den ahapaldi bat jatorrizko testukoa izan arren Bn kopiatu ez dena izan liteke, edota Ako kopiatazileak gehitua (era berean alderantziz ere). Nolanahi ere bateko eta besteko ahapaldien faltak ez du testuan hutsune nabarmenik sortzen, falta direnek edo gainetik daudenek ez baitakarkiote aldaketa handirik kon-taketaren hariari.

Hurrengo lerroetan Ak badituen eta Bk falta dituen ahapaldien zenbakiak aipa-tuko ditugu lehenengo eta Bk bai baina Ak ez dituenak hurrengo.¹⁵

An bai eta Bn ez:

LP: 1-60.

T: 44; 146; 169-180; 194; 195; 233; 266; 433; 434; 479; 485; 496; 588; 760; 812; 965; 986; 999; 1000.

AP: 14.

Bn bai eta An ez:

T: 141-142 (1); 145 (Ako honek Bko bi osatzen ditu); 261-262 (1); 286-287 (1); 524-525 (1); 589-590 (1); 599-600 (1); 613-614 (3); 647-648 (1); 666-667 (1); 728-729 (4); 807-808 (2); 966-967 (1); 967-968 (2); 968-969 (2); 986 (Bko ahapaldia erabat ezberdina da); 994-995 (1); 999-1000 (4).¹⁶

AP: 2-3 (1).

Ahapaldi erkaketa honetan gauza bat bederen nabarmen geratzen da: B eskuiz-kribuan gehitzen diren (alegia An ez dauden) ahapaldietan esku batetik bestera dagoen aldea. Hasteko, B2 eskuak kopiatutako ahapaldietan (303-456b) ez dago An agertzen ez den bat bera ere. B1 izenez deitu dugunak kopiatutako zatian, berriz, lau ahapaldi dira An agertzen ez direnak. Hirugarren eskua da, beraz, beste eskuizkri-buarekiko alderik handiena dakarrena. Pastoralaren zatirik handiena esku horrek kopiatu duen arren (456ctik aurrerakoa) aipatzekoa da 25 direla zati horretan (gehi erabat ezberdina den 986.a) beste eskuizkribuan azaltzen ez diren ahapaldiak.

An falta diren ahapaldietan Bko eskuen artean dagoen alde hori ikusirik bi auke-ra ikusten ditugu: edota B3 eskuak aurrekoek baino gehiago asmatu zituen orijina-letik aldenuz, edota Safforesek, erdi ingurutik aurrera jatorrizkoan zeuden ahapaldietatik gutxiago kopiatu zituen; alegia lehenengo erdian baino gehiago utzi zituen kopiatzeke. Aipatzekoa da, gainera, B3k kopiatu dituen ahapaldi horietako batzuek goian aipatu dugun *nul* hori dutela ondoan,¹⁷ hain zuzen ere 613-614, 728-729, 807-808, 966-967, 967-968, 968-969, 994-995 eta 999-1000 ahapaldien arte-

(15) Lehenengo sailean gidoi bitartez adierazten direnek tarte horretako guztiak (aipatutako biak barne) falta direla Bn esan nahi du. Bigarren sailean, berriz, Bkoak beste eskuizkribuko zein ahapaldi-ren tarteetan dauden eta bakoitzean zenbat diren aipatuko dugu. Bakoitzean adierazten den zenbakia gure edizioan daramana da, jakina.

(16) A eskuizkribuari dagokion sailean ikusten den bezala 999 eta 1000. ahapaldiak falta dira eskuizkribu honetan eta horien lekuan beste lau daude.

(17) Ik. «3. Eskuizkribuak» atalean B4 eskuaz esandakoa.

an daudenek eta 986.aren lekuan dagoenak. Guztira, beraz, B3 eskuak gehitutako 26etatik 20 ahapaldik dute *nul* ondoan. Horrek ere, ordea, erketaren berri ematen digu bakarrik; ez digu argitzen B3 eskua izan den gehitu dituen edota Ako kopia-tzailea izan den kopiatu gabe utzi dituen.

Ahapaldien inguruan aipatu behar da, Ak bukaeran *Auturen arrivancha*-n aktore bakoitzari atxekitzen dion ahapaldi kopurua garbi irakurtzea nahiko kosta zaigula batzuetan. Behin eta berriz kontuak atera ondoren aipatzen den 1097ko emaitzari gehien hurbiltzen zaion irakurketa jarri dugu azkenean; hala ere, badira zalantzazko irakurketak. Aipatu dugu bestalde ez zituela kopiatzaileak berak ere ondo zenbatu.

4.5. Hizkuntzazko aldaerak

Goian, kopiatzerakoan egindako akatsen ondorioz sortutako aldaera edo ezberdintasun aipagarrienak ikusi ditugu, baina badira eskuizkribu bien artean bestelako ezberdintasunak ere. Sail honetan hizkuntzazko aldaeren adierazgarri diren adibide zenbait aurkeztuko ditugu.

Joun / jouan. A eskuizkribuko kopiatzaileak *joun* idazten du beti; beste eskuizkribuan, berriz, *jouan* da aldaera nagusia eta hiru eskuek erabiltzen dutena. Hiru eskuek esan dugu, baina lehenengo eskuak *jouan* ere erabiltzen du (*jouitera* ere badauka behin (151b)).

Uk(h)an / uk(h)en. Hemen ere A eskuizkribua da erregularrena. *uqben, uqbeçu...* idazten du beti, 607c-ko *uqbaçu* salbu. B eskuizkribuan, berriz, *ukan* daukagu lehenengo eskuan eta *ukhan* hirugarrenean; bigarren eskuak, berriz, *ukhen* erabiltzen du nagusiki (hirugarren eskuak ere badu aldaera honen adibiderik). *Uken*-en adibide bakarra hirugarren eskuarena da.

Hadi / adi, hiz / iz... Hikako aditz formatoko hasperena ere ez da eskuizkribu bietan berdin gordetzen. B eskuizkribuak *b*-z idazten ditu oro har A eskuizkribuak *h*-rik gabe idazten dituen *badi, hiz, hait...* Hala ere forma horiek guztiek hasperena dute aurrizkidun formatan A eskuizkribu honetan: *ebadila, babiz, behiz, ebinçan, espahait, bebait...*¹⁸

Espiritu / izpiritu. Berba honetan *izpiritu* da A eskuizkribuaren aldaera nagusia, eta *espiritu*, berriz, Bkoa, nahiz eta batean zein bestean aldaera biak aurkitu ditugun.

Eskuin / ezker. *escun* (4 aldiz) eta *eiscun* (behin) alde batetik eta *esquer* (2 aldiz) eta *eisquer* (12 aldiz) dira A eskuizkribuaren aldaerak eta *eskuin* (8 aldiz), *esqun* (behin) eta *esker* (8 aldiz) B eskuizkribuarenak.

Eraman / ereman. A eskuizkribuak *eraman* dakar beti. Bk, berriz, *ereman* dakar, B2 eskuarenak diren hiru adibideetan izan ezik.

Erakar / erekar. Aurreko sailean bezala, *erakar* da nagusi A eskuizkribuan eta bietatik aurki dezakegu bestean. B1 eta B2 kopiatzaileek *erekar* idazten dute, hirugarrenak, berriz, *erakbar*¹⁹ gehienetan eta *erekbarriren* behin.

(18) Ik. honetaz Oyharçabalen oharra: «*babiz*, mais *iz* sans *b*- au 4ème vers. Illustration exemplaire de la chute du *b*- de 2ème pers. dans les formes non préfixées», op. cit. 226.

(19) Ikus kasu honetan aditzak, faktiboa izan arren, ez duela hasperenaren marka galdu.

Erazi / arazi. Hemen ere aldaera bakarra da A eskuizkribukoa (*eraci*); Bn, berriz, *arazi* da B1-en aldaera nagusia (bitan darabil *erazi*, 87 eta 116. ahapaldietan) eta B2 eta B3-n, berriz, *erazi* da ia aldaera bakarra (*arazi* dago B2-ren 424. ahapaldian eta B3-ren 932.ean).

Diagu / diaigu (tiagu / tiaigu). Sail honetan eskuizkribu bakoitzak aldaera bat eskaintzen digu. A eskuizkribuan *diaigu* (eta *tiaigu*) bakarrik aurkitu dugu, eta Bn, ostera *diagu* (eta *tiagu*) bakarrik.

Alderdi honetan, oro har behintzat, A eskuizkribua bestea baino erregularragoa dela dirudi. Bakoitzean aldaera bat da eskuizkribu honetan nagusia, eta gainerakoak oso gutxi edo bat ere ez dira agertzen. Beste eskuizkribuan, berriz, maizago jasotzen ditugu aldaera bat baino gehiago, gehienetan esku ezberdinek idatziak direlako.

Kontsonante hasperendunak markatzerakoan ere ez dute eskuizkribu biek berdin jokatzeko. B eskuizkribuko kopiatzaileek gehiago markatzen dituzte hasperendun kontsonanteak (batzuetan badirudi B2 eskuak ez dituela horrenbeste markatzen). Herskarietan biek antzera ematen dituzte *th* eta *ph*-dun hitzak, alegia, gutxi batzuetan hasperena markatu gabe uzten duten arren gehienbat *otbe*, *otbian*, *sortbu*, *berthute*, *phacatu*, *phena*, *phensatu*, *phedericatu*, *aphur*... idazten dute.²⁰ *Kb*, berriz, eskuizkribu bietan ere labankorragoa da. Asko dira B eskuizkribuan hasperendun diren eta An markatu gabe dauden hitzak. An nagusiki hasperenarekin idazten diren hitzak *khi-risti*, *kben*, *uqben*, *qbuqbuso* eta *-qhechi* dira. Ez dira, ordea, bakarrak, beste zenbait berba bietara idatzirik agertzen baitzaizkigu: *khurutche* nahiz *curutche*, *khaldu* nahiz *caldu*... eta itxura guztien arabera hasperena adierazi nahi duen *cc* bikoitzez idazten dituen *accort*, *accordatu*, *occupationia*, *occasione*, *soccorri* eta *leccu*.²¹

Isurkarien hasperenketan, berriz, badirudi biek antzeratsu jokatzeko dutela. Biek idazten dute *berhala*, *erho*, *aurhide*, *urbe*, *erhaux*, *orbitu*, *erbastun* eta *erhi* ('hatz').²² *-lb-*, berriz, ezberdin adierazten dute eskuizkribu bietan; *Bk lb-z* idazten dituen *bel-hariko* (bi aldiz *bellariko*), *bilhatu*, *elbe*, *ilhinti*, *ulbun*, *cilbarra*, *-ll-z* idatzita agertzen zaizkigu A eskuizkribuan.²³

Hizkuntzazko aldaera hauek dira, goian aipatutako osotasun eta batasun handiagoarekin batera A eskuizkribua oinarrizko testutzat hartzera eramanez gaituztenak. Sail honetan ikusi dugunez, B eskuizkribuan hitz berberak aldaera ezberdin gehiago du beste eskuizkribuan baino.

Nahiz batean nahiz beste eskuizkribuan ez dago batasun handiegirik zenbait izen idazterakoan. Honen adierazgarri aldaera bat baino gehiago dituzten izenak zerrendatuko ditugu hemen.²⁴

(20) Goian aipatutakoak beti hasperenarekin idazten baditu ere Safforesek ia erdi eta erdi idazten ditu *batere* eta *bathere*, *beti* eta *beti*, *verthute* eta *vertute* esate baterako.

(21) Azken hau ez du beti *-cc-* erabiliz idazten, jakina, *-i-*ren aurrean *-cq-* idazten du eta: *lecquia* (251, 473...); badu *lecqu*-ren (15) adibide bat ere. Erka bitez adibide horiek hasperenik ez duten *lecoua* (*Hoguei eta hamar lecoua / igaran behar dugu* (302)) eta *sorlequia*-rekin (889).

(22) Biek idazten dute, ordea, *eri* ('gaixo') eta *eritarçun*.

(23) Badirudi *-ll-*k Safforesengan palatalizazioaz gain hasperena ere adierazi nahi duela. Ik. Oyharçabalen oharra: «*allaba*. Graphie fréquente chez Saffores [...] mais concurrente avec *albaba*», op. cit. 140. Gure eskuizkribuan ere *salatu* esate baterako bietara idazten du Safforesek: *salbatu*, *sallatu*.

(24) Lehenengoa da bakoitzean gehien agertzen den aldaera.

Izen bereziak An: *Balantin, Balaintin, Balantan; Cadron, Cadran, Cadrant; Catherina, Catarina, Catharina, Caterina, Cathalina, Catharine; Decieus, Deceius; Gabriel, Grabriel, Grabiell; Helidora, Heliadora, Helidore, Hiladora, Hiladore; Profira, Porfira, Profida; Sisina, Sisiti, Sisine.*

Izen bereziak Bn: *Balantin, Balentin; Cadron, Cadran; Catarina, Caterina, Catarin, Caterine, Catharina, Catherina; Decius, Decieus; Filon, Fillon; Gabriel, Grabiell; Justin, Justein; Lodiça, Lodice; Porfira, Profida, Pofira, Profira.*

5. Gure argitalpena

Argitalpen honetarako, esan bezala, A eskuizkribua hartu dugu oinarrizko testutzat eta aparteko bi oin ohar sail antolatu ditugu. Lehengoan A eskuizkribuko irakurketa edo edizio oharrak egin ditugu, dagokion ahapaldiaren zenbakia eta lerroa aipatuaz (adibidez 177a: 177. ahapaldiko lehenengo bertsoleerroa); testu-oharrari buruz denean aurreko eta ondorengo ahapaldiak aipatu ditugu. Bigarren sailean B eskuizkribuko aldaerak eta honi buruzko edizio oharrak bildu ditugu, goian bezala, ahapaldiaren zenbakia eta lerroa aipatuaz. A eskuizkribuan ez dauden Bko ahapaldiak aipatzeko, berriz, testu-oharretarako bezala aurreko eta ondorengo ahapaldiak aipatu ditugu.

Gorago esan bezala, gure edizioan agertzen diren ahapaldien zenbakiak geuk jarriak dira, eskuizkribuan zenbakitu gabe daude eta. Hiru sailetan zenbakitu ditugu, Lehen Peredikukoak batetik, Tragediakoak hurrengo eta Azken Peredikukoak hirugarren. Lehen eta Azken Peredikuetakoak aipatzerakoan LP eta AP laburdurak erabili ditugu hitzaurre honetan; testuan, berriz, aurretik 0 bakarria dutela (Lehen Peredikukoak) eta 00 bi dituztela (Azken Peredikukoak) bereizi ditugu.

Orrialdeztapena ere, esan bezala, geurea da Bn (oin oharretan parentesi artean aipatzen dena) eta osatu egin dugu An bukaerara arte (azken bi orrialdeak).

Grafia aldetik testua ematerakoan ez ditugu aldaketa txiki batzuk besterik egin. Oro har testuko ortografia gorde dugu, egokitzapen txiki bat edo beste izan ezik: *e* eta *i* aurrean *ç* dakarrenean guk *c* idatzi dugu, eta alderantziz *a*, *o* eta *u*-ren aurrean *c* agertzen bada *ç* zuzendu (hala badagokio, jakina). Bestetik eta hitz hasierako [i-]ren <j> grafia ere *i*- idatzi dugu.

Testuek puntuazio ikurrik ez dutenez geuk ipini ditugu; honekin batera, jakina, behar diren lekuan letra larriak. Gaurko arauen arabera behar ez den lekuan letra larria dagoenean, berriz, xehea ezarri dugu.

Bestalde, hitzen banaketa ere gaur egungora egokitu dugu ahal den neurrian. Testuan loturik agertu arren bereizi idatzi ditugu zenbait egitura, kontrakzio edo aldaketa fonetikoren bat gertatzen denean izan ezik: *mementbat* > *mement bat*, baina *memeþat* > *memeþat*.

B eskuizkribuaren aldaerak oin oharretan sartzerakoan, aldaera ortografiko hutsak iruditu zaizkigunean ez ditugu aipatu ere egin. Esate baterako B2 eskuak sarri egiten duen *qua* edo *quo* modukoak ez ditugu oharretan aldaera moduan aipatu, ez eta batean *-i* eta bestean *-y* dakarrenean ere. Txistukari frikarietan eskuizkribu bietan dagoen nahastea ikusirik, batean *s* eta bestean *z* dakarrenean ere ez dugu aipatu. Oso kasu gutxi direnez, aipatu egin dugu, hala ere, A eskuizkribuan <j>ren ordez <g> grafia dakarrenean (*engagatu, gugatu, coragatu, inguratiag...*) B eskuizkribuak dakarrena.

Kontsonante hasperendun eta hasperengabeetan ere aldaerak oharretan ezarri ditugu; baita *-rr-* eta *-r-*ren artekoak ere, nahiz eta ez dirudien eskuizkribu batean ere sistematiko direnik, batean zein bestean berba bera bietara ager baitaiteke.

A eskuizkribuak *lô* (516, 921, 979) eta *sû* (425) idazten du batzuetan; horrelakoetan ikur hori adierazi egin dugu guk ere.²⁵

Testuko laburdura zenbait osatu egin ditugu: <m>, <mça> nahiz <min> agertzen denean *minça* osatu dugu beti. A 273an *Js Cbn* dakarren lekuan *Jesus Christen* osatu dugu, gainerakoetan dakarren moduan.

Oin oharretan edo testuan bertan, nahiz ondo ikusten ez delako, nahiz hutsa iruditu zaigulako egindako proposamena [] edo] [erabiliz egin ditugu; beste batzuetan, berriz, [sic] ezarri dugu.

Eskuizkribuetako orrialdeak parentesisi artean markatu ditugu; A eskuizkribuko orrialdeak testuan bertan, dagokien lekuan, eta oharretan Bkoak.

Aipatzekoa da, bestalde, eskuizkribu bietan testu-oharrak edo didaskaliak errepikatu egiten direla batzuetan orrialde baten bukaeran eta hurrengoaren hasieran; horrelakoetan bietan osoena bakarrik jarri dugu. Adib.: *Maximin* eta *Maximin minça* jartzen badu bigarrena aukeratu dugu. B eskuizkribuari dagokionez, berriz, ahapaldi arteko oharrak beti aipatzen ditugu; aipatzen ez dugunean oharririk ez dakarren seinale.

6. Aipatutako bibliografia

- Badé, J., 1843, "Un échantillon du théâtre populaire des basques", *L'observateur des Pyrénées*, urriak 12, 13, 15, 22, 27, 29, Paue.
- Bilbao, G., 1988-1989, *Edipa Pastoral*, Gasteiz, argitaragabea. Orain ASJU XXX-1ean.
- _____, 1991, "Edipa pastoral: edizio arazo eta ebazpide batzuk", in J. A. Lakarra arg.: *Memoriae L. Mitxelena Magistri Sacrum*, ASJUko Gehigarriak XIV, Donostia, 1991.
- Buchon, J. A. C., 1839, "Représentation d'un mystère dans le Pays Basque", *Mémorial des Pyrénées*, urriak 31 eta azaroak 2, Pabe.
- Chaho, A., 1856, *Biarritz entre les Pyrénées et l'Océan*, II. liburukia, Baiona.
- Garamendi, M. A., 1991, *El teatro popular vasco (semiótica de la representación)*, ASJU-ko Gehigarriak. Donostia.
- Hérelle, G., 1923, *La Représentation des Pastorales à Sujets Tragiques*, Baiona.
- _____, 1928, *Le Répertoire du Théâtre Tragique*, Baiona.
- Michel, Fr., 1857, *Le Pays Basque*. Orain Elkar-ek berrargitaratua.
- Oyarçabal, B., 1991, *La Pastorale Souletine. Édition Critique de Charlemagne*, ASJUko Gehigarriak, Donostia.
- Urkizu, P., 1997, *Jundane Jakobe bandiaren trageria*. Errenteriako Udala.
- Vinson, J., 1883, *Le folk-lore du Pays Basque*. [Gaztelerazko itzulpena: *Literatura popular del País Vasco*. I. Urdanibiaren itzulpena, Txertoa argit.]
- Webster, W., 1897, "Les pastorales basques", *La Tradition au Pays Basque*. Orain Elkar-ek argitaratua.

(25) Oyarçabalek ere gauza bera aipatzen du Safforesen eskuizkribuari buruz, alegia, *lô* eta *sû* idazten duela batzuetan (op. cit. 227).

- (1)
Ste. Catherinaren leben pberediquia.
- 01 Gincouaq egun houn deiciela
 jaunac eta anderiac,
 hounqui gin cirela oro
 chipiac eta handiac.
- 02 Hartu ducie phena
 goure icoustera giteko,
 bena gu esqira capaule
 cien sattifatceco.
- 03 Bena ezteçaçula so eguin
 goure simpleciari,
 baiciq eta ere
 sugetaren edertarçunari.
- Paseia.*
- 04 Hasten niçaicie aren
 sugetaz minçacen,
 Sta. Catherina virgina eta martiraren
 biciciaren ezplicitcen.
- 05 Saintha houra cen
 Alexandrian sorturic,
 arraça ouhouresco
 eta royal batetatic.
- 06 Nescatila houra cen
 edertarçunez paregabe,
 ounestatian ere ezpeitcian
 gaigneticoric bathere.
- 07 Ezpirituz cen hanitz
 sabant errendatu
 eta philosophian
 ounxa escolatu.
- 08 Alexandrian eguiten ceien
 harez eztimu handy,
 ceren eta beiccen
 beste orotan gaignetic.
- 09 Bena noula beiciren
 idolatre Alexandrian
 Catherinac hiria
 quitatu uqhen cian.
- 010 Guero gin ceion
 errebelacione bat berhala,
 ama vergina aguerthu ceion
 Jesus Christequila.
- 011 Ama Versina offritu çon
 bere seme maitiari,
 nescatila hartan gaignen
 memenpat phausa cedin.
- 012 Ainguriac eran ceron
 bera [sic] arrapostia,
 batheiatuic etcelacoz
 ecin phausatcen cela.
- 013 Cathalinac eçagutu cian
 Jesus-Christen leguia,
 bere buria ordian
 bathei eracy berhala.
- 014 Batheiatu cenian harçara
 aguertu ceion Jesus-Christ
 ainguru tropa batequila,
 bere ama ere present haiequila.
- 015 Espousatu cian Catherina
 eta eztuna eçary,
 bai eta harec fidelitatia
 bethiere etchequi.
- 016 Catherinac khiristitarçuna
 cian hanitz sustengatcen,
 eta bereganat ere
 hanitz atiracen.
- 017 Denbora hartan bacen
 orienten emperadore bat,
 Maximien deitcen cen
 barbaro fier bat.

(1) Orriaren ezkerreko goenean *DON / N° 4019* dakar, zenbakia tinta beltzez eta bestea gorritz. Eskuinean, berriz, *Manuscrit A* gorritz, Herellek ziurrenik, idatzita. 9. ahapaldiaren parean, orrialdearen goiko aldean hau ere, *Basque / 141* dakar, BNPn ezarria. Beheraxeago, 12. ahapaldiaren parean, BNPko zigilua dakar gorritz: *Bibliothèque Nationale MSS R.F. 05c. oubouresco*] *oubouresco eta*. Eskuizkribuan ezabatuta *eta*.

- 018 Khiristien countre
edipat phausatu uqhen cian
eta particularqui
khiristi hirian.
- (2)
- 019 Edit hartan eçari cian
khiristi fidel orori
haren gincouen adoratcera
gin litian labursqui.
- 020 Alde orotarie gin ciren
ordian hiri hartara,
ginco falxier
sacrificio erendatcera.
- 021 Catharina [sic] jaquin cianin
berri icaragari hora
hounqui cioçun
haren bihotz trende hora.
- 022 Eresolitu cian berhala
ereguegana jouaitia,
Jesusen amouriouarequi
haren minçacera.
- 023 Minçatu ceron erregueri
ounestate eder batequi
eta haren discousaz
erregue troubla eracy.
- 024 Erreguec icousi cianian
etcela asqui araçounaceco
eracari çutian eresoumaco
filosofhac oro.
- 025 Haitatu çutian guero
berroquei eta hamar abilenetarie
eta Catherinarequi hourac
araçouna eracy.
- 026 Ainguriac cian bety
hanitz consolaten,
barbaro haier buhurtceco
corage emaiten.
- 027 Bildu içan ciren hanitz mundu
combat haren icoustera,
noula araçounatuco cen
Catherina jaquitera.
- 028 Bena gaintitu çutian
harec filosofhienac,
oro comberty eracy
Jesus-Christen leguiala.
- 029 Icouci cianian erreguec
philosofhac erendaturic,
erra eraci çutian
su handi bat eraguinic.
- 030 Guero gouan ciren
khiristi çounbait ichilic,
eta haien corpiçaq
ediren oro ossoric.
- 031 Gincouac eracaxi cian
miraculu handy hora
eta hanitz convertitu
haien exempliala.
- 032 Maximien hilce haiec
cien herritatu,
eta Catherina bere boronthatjala
orano isseiatu.
- 033 Minçatu ceion orano
afletione falxu batequy,
bena etcian deus ere
hartan irabacy
- 034 Erreguec icousiric auher ciela
arteficio haiez ce[r]butchacia
açota eraci cian
by bourreuaz berhala.
- 035 Eçar eraci cian guero
presountegui ullun batetan,
eta hamaby egunez
jatera ez eman.
- 036 Bena goure Gincouac
haci uqhen cian,
eta ainguria igorri
consolacera bertan.
- 037 Urço bat ceron
egun oroz giten,
hascuria beiçun
harec ecarten.

- (3)
- 038 Eregue crudel haren emastia
gin ceion presounteguiala,
Profira generala harturic
compagna berarequila.
- 039 Sarthu ciren guero
presountegui barniala
eta aracountru eguin
Catherinarequila.
- 040 Haren araçoueq ceren
ereguignari bihotça hounqui
eta fedia hartu
Jesusen amouriourequi.
- 041 Hain ounxa combertitu cen
Profira générale
eta ber ehun soldado
ere haiequila.
- 042 Batheiatu ciren oro
eta hartu khiristi leguia,
harturic Catherinaren
exemplu handia.
- 043 Hamabi egunen burian
Erreguec jaquin cian
Catherina bici cela
eta ossagari hounian.
- 044 Eracari uqhen cian
bere aitciniala
eta hanitz ediren
haren edertarçuna.
- 045 Proposatu ceron orano
cambia eraciteco
eta hitz eman
eztable eraciteco.
- 046 Bena mespereichatu çon
haren propositionia
eta eçagutu bertan
Satanen empachia.
- 047 Maximien jarri cen guero
hanitz coleraturic
eta eraguin berhala
bi errota handiric.
- 048 Erota hourac guero
itcez eta nabelaz garnitu
eta haren corpitz trendia
haien artian esposatu.
- 049 Bena ainguru batec
uqhen cian libratu
eta boureuen countre
erotac armatu.
- 050 Ereguec icousiric
miraculu houra,
sordey jarri cen
suplicio phesatcera.
- 051 Ereguigna gin ceion guero
erregueren othoicera,
uz lezan, othoi,
Catherinagano malecia.
- 052 Eta conseillatu orano
khiristi eracitera
aytor ciela oroc
Jesus-Christ cela Gincoua.
- 053 Erregue jarry cen
errabiatu bat beçala
eta bere emaztiary
trenca eraci lepoua.
- 054 Emperadore harec
etcian espragnitu bere odola,
nahi uqhen cian orano
comberti eraci Catherina.
- 055 Bena etcian hartan
deus ere irabaci,
guero ceron berhala
lepoua trenca eracy.
- 056 Moustu cienian guero
haren lepo trendia
odolaren plaçan
itchuri cian eznia.
- 057 Ainguriec alchatu cien
bourreuen escuti
eta Sinaieco
mendin gaignen ehortcy.

- (4)
- 058 Licur ezti bat elquiten da
haren hobety,
eta eriac eçarten
ossagarry hounarequi.
- 059 Maximien hil oundouan
Justin erregue gin cen
eta han eliça bat
foundatu uqhen cien.
- 060 Justin emperadore harec
comberti eraci cian eresouma
eta hiri orotan
eraguin eliça bedera.
- Erdian.*
- 061 Gente hounac luce liçate
orai cier countaceco
denbora hartan iragan ciren
istoriac oro.
- 062 Congit harcén deiciet
ene aurhide maitiac,
pharca eçadaciet, othoi,
ene simpleciac.
- 063 Memepat uqhen eçacie,
othoi, pacencia;
etçait hanitz costaren
lagunen eracartia.
- Retira. Fin avec 63 vers.*
- Jalqui Duras, Jacop, Catherina, Justin eis-
queretic.
Asquen biac jar.*
- JUSTIN
- 1 Badaquiçu, ene cosia maitia,
aspaldi badiela
eresoum[a]ti canpo
heben nagouela,
- 2 hartacoz behar dit
orai nic eretiratu,
ingoiti ene etchen
araincuratu dutuçu
- CATHERINA
- 3 Sira, cer eraiten deitaçu,
phartitu nahi cirela?
Areta enunduqueçu ni
debeiatu çourequila.
- 4 Nahi naicia, othian, utci
eztatu triste hountan,
aitaric ez amaric gabe
tristecia hountan?
- 5 Badaquiçu ez tudala
ez aitaric ez amaric,
eta ez tudala çu baicic
beste consolioric.
- JUSTIN
- 6 Ene haurra icousten dit
cihaur asqui cirela,
çoure condutaren eramaiteco
estatutan cirela.
- 7 Hamasei ourthe baduçu
orai çuq betheric,
eta cihaurrec, aldiz,
ez izpiritu mensic.
- 8 Çu cira Alexandrian
ororen lilia,
eta mudu oroc
estimacen çutiéna.

059d. cien] bi aldiz idatzita dago, lehenengoa gaizki idatzi eta ezabatuta. 1c. eresoumati] eresoumti.

061b. *contaceco*. Hemen hasten da B eskuizkribua. 061c. *thempora*. 062c. *içadacie*.
063a. *mement bat. ukan*. 063c. *etceit batniz costeren*. 063-1. *Paseyu bat eguin eta jaix
triatety. Jalqui Justin, Catarin, Jacop, Duras, eskerety. Justin bas*. 1b. *badiala*. 1d. *hebe*. 2b. *erretira-
tu*. 2d. *arankuratu*. 2-3. *Catarina bas*. 3c. *enunduçun*. 4a. *othin*. 4b. *eztatu triste bountan*] *esta-
tu hountan*. 5c. *beyciq*. 5d. *niq beste consoluriq*. 5-6. *Justin miça*. 6a. *haura*. 6b. *cibau*.
6c. *çoure*] *eta çoure. eremayteco*. 7c. *cibaurq*. 7d. *ez espiritu menxiq*. 8c. *mundu*

9 Suita ahal citiela
heben harat hain ounxa,
desiracen neiqueçu,
ene cosia maitia.

CATHERINE

10 Sira, jouan nahi bacira
etçutut nahi baratu,
bena çoure berri hounac
ardura igor itçadaçut.

(5)

JUSTIN

11 Enne haurra jaquinen dutuçu
enne berri hounac,
eta denbora laburetan barnen
nihaurec eguinen bidage bat.

12 Pôt bat emaidaçu,
ene cosia maitia.
Adio eraiten deiçut,
ene cosia maitia.

Pot eguin.

CATHERINE

13 Adio, ene cosi, aren,
pharticen ciradia?
Haur çurça noun uzten duçun
orhituren ciradia?

Retira Catherina eisquer, bestiac eiscun.

Jalqui Satan. Jar caideran.

A cheval.

14 O! Cer palacioua heben
egun dudan icousten!
Miraculu içanen da
heben ezpaniz laquecen.

15 Hebenco magnificenciez
admiraturic niz,
eztut ihoun ere icouci
hain lecqu ederric.

16 Unguratu uçhen dutut
Asia eta Africa,
Merica eta Turquia
eta oray aldiz Uropa.

Igain.

17 Adamec becatia eguinez geroz
banabila mundiaren unguracen
eta khiristien ere
ororen tentacen.

Igain triatiala.

18 Hartacoz palacio hountara
egun niz ni giten,
eya ahal dudanez
nourbait trounpacen.

19 Noula ni beiniz
ifernuco erreguia
comeni çait eguitez
enne eguin bidia.

20 Icousten dut heben
gente gaste brilantic,
ourthiac char içanagatic
ezpeitie trein mensic.

13a. *cosi*] *cosia* zekarren. 13c. *çurça*] *çuçana* zekarren eta beste tinta batek *-r-* idatzi du lerro artean eta *-na* ezabatu. 13-14. *a cheval*] beste esku batek arkatzez idatzi du. 16-17. *Igain*] beste esku batek arkatzez idatzi du. 17-18. *Igain triatiala*] beste esku batek arkatzez idatzi du.

9a. *citila*. 9b. *onxa*. 9-10. *Catarina minça*. 10a. *joun*. 10b. *etçuntuket*. 10d. *itçadaçu*. 10-11. *Justin minça*. 11a. *haura tuçu*. 11b. *bery*. 11d. *nibauç*. 12a. *emadaçu*. 12b. *ene cosia maitia*] *cosia maytia*. 12d. *ene cosia maitia*] *ene bibotz trendia*. 12-13. *Pot eguin negarez*. *Catarina minça*. 13a. *ene cosi*] *otbin*. 13b. *cirie*. 13c. *uzten duçun*] *utcy ducien*. 13d. *orbituren ciradia*] *ardura orbit citie*. 13-14. *Retira oro*, *Catarina esker*, *bestiq eskuin*. *Sonnu*. *Jalqui Satan*, *jar kaydoran*. *Minça*. 14b. *dudana*. 15a. *magnificenciez*. 15b. *amiraturiq*. 15d. *lecqu ederric*] *leku agradableriq*. 16a. (2). *ukan*. 17c. *kiristien*. 19b. *ereguia*. 19c. *ceyt*. 20b. *brilantic*] *bragantiq*. 20c. *ourthiq*. 20d. *ezpeitie trein mensic*] *ezpeytue urgulu menxiç*.

- 21 Halaco gentetan dut
nic enne sinhestia,
urgulutic idequiten beitut
lehen lehen erolia.
- 22 Sonnu eguiliac, cieq, aldiz,
ichilic çaudie.
Oray dançatu nahi beiniz
sonnu eguicie.
- Retira.*
Catherina jalqui. Paseius minça.
- 23 Nic oray eztaquit
haur cer eran nahi dan,
edo eta niçaz
cer içanen dan.
- 24 Ezcolaturic niz hargatic,
ezcen haboro segurquy
guiçounec eguiten tien libriac
iracourcen dutut aisaquy.
- (6)
- 25 Libru hoiec eracasten deiquie
mundu hountaco leguiac,
khiristien eta infidelen
artian direnac.
- 26 Bena ene desira liçate jaquitez
çoing den legueric hobena,
haren obserbatceco
manhatcen gutian beçala.
- Maria jalqui ainguriequy, canta Ave Maria Estela.*
- MARIA
- 27 Ene seme carioua,
othoi, placera eguin eçadaçu;
- memenpat behar ducie
nescatila hortan phausatu.
- GRABIEL
- 28 Ene ama maitia,
desplacer diçut,
bena placer hori
ecin eguiten diçut,
- 29 ceren ene recebitceco
eztuçu propi bathere,
batheiaturic eztelacoz
ezpeita digne.
- Retira Maria eta ainguric.*
Catherina bellarica.
- 30 Cellietaco Gincoua,
erreguen erreguia!
Ala çuq eni eguin
hain misericordia handia!
- 31 Çuq egun arguitu naiçu
ene uxumentutic,
bai eta eçary
eras arguituric.
- 32 Bethy dit çoure icena,
Jauna, laidaturen,
bai eta ene denbora
çoure othoicen igaranen.
- 33 Jauna, eguin içadaçu gracia
Batheiu Saintiaren erecebitceco
et ene arimaren
ounxa foundatceco.
- 34 Oray behar dut phartitu
batheiaeren harcera
eta khiristi fidelen
leguin jartera.

21b. enne] nic enne enne sinbestia. 34-35. Caterine] errakuntzaz Cb- idazten hasi da.

21b. sinestia. 21c. urguluty. beytyt. 21d. arolia. 21a. eguiliq. 21b. ichil. 21d. eguidacie.
22-23. Satan dança eta retira. Sonnu. Catarina jalkey, paseyuz minça. 23c. niçaz. 23d. den. 24b. ecin.
24c. guiçoneq. libriq. 25a. erekasten. deyzkie. 25c. kiristien. 26b. çouin. 26c. oxerbaseco.
26d. manacen gutin beçala. 26-27. Maria jalkey aingurieky; Catarina estona. Maria has. 27b. içadaçu.
27c. mement bat. duçu. 27-28. Gabriel ainguria minça, has. 28d. deyçut. 29a. erecebikeco.
29b. batere. 29-30. Maria retira eta ainguriaq. Catarina belbariko erdin minça. 30a. celietao.
30b. ereguia. 30d. uxumentuty. 31d. araz. 33a. içadaçu. 33b. saintiren. erecebikeco. 33c. eta.
33d. onxa foundaceco. 33-34. Jaiky. 34b. betheyiren. 34c. kiristy. 34d. leguian. 34-35. Paseya.
Apbeskupia jalkey. Helidora eta Rufin eskuinety. Catarina minça.

Paseia.

Jalqui Helidora aphez. Ezcugnetic jar.

CATHERINE

35 Monseigneur giten nuçu
egun çouregana,
gracia baten oray
çouri galthacera.

HELIDORA APHESCUPIA MINÇA

36 Anderia, eran eçadaçu
cer den nahi duçun gracia,
possibleric bada
isseiaturen nuçu eguitera.

CATARINA

37 Orai artio eztit eçagutu
çoinç den legueric hobena,
bena orai nahi dit hartu
khiristiec duciena.

38 Jauna, desiratcen niqeuçu
Batheiu Saintiaren erecebetcia
eta cien leguiaren
oray besarcacchia.

(7)

HELIDORA

39 Ene haurra hori balinbada
çuc galthacen duçuna
mementian emanen deiçut
niç Batheiu Saintia.

40 Bena sacramentu haren harcera
elliçala behar duçu.

Hox emaçu, anderia,
behar diçugu retiratu.

Retira.

Jalqui Satan.

41 O! Errabiaturic niz
eta ecin desespera
Catharina icousiric
batheiacera jouan dela.

42 Areta behar dut orano
isseiatu canbia eracitera,
tenta eraciren puru badut
besteric ecin bada.

43 Banoua mementian
bougresa haren edireitera,
possibleric bada
canbia erastera.

Retira.

Jalqui Catarina, Helidora. 2 jar.

HELIDORA

44 Ene haurra oray
batheiatuoric cira,
hebetic harat eguinen duçu
Legue Saintiac manhatcen diana.

45 Batheiu Saintiaren moyanez
khiristi gutuçu,
Gincouaren eta Eliçaren haur
eguiten beicutu.

46 Hartacoz batheia
eguin izan duçu;
goure arimen foundamena
hartaric hasten duçu.

39d. Bertsolerro osoa lerro artean eta tinta ezberdinez idatzita dago.

35c. (3). 35d. *galdeguitera*. 35-36. *Apheskupia has*. 36a. *içadaçu*. 37 eta 38 ahapaldiak alderantziz daude. Alegia: *Jauna...* lehenengo eta *Oray...* ondoren. 37a. *artino*. 37b. *çouin cen*. 37d. *kiristieq*. 38a. *desiracen*. 38b. *Saintiren erecebicia*. 38c. *eta kiristien leguiren*. 38d. *egun besarkacia*. 38-39. *Apheskupia minça*. 39a. *haura*. 39b. *galdacen*. 40b. *eliçala*. 40c. *hartceko bertan bateia*. Beranduago idatzita dago *bateia*. 40d. *eretiratu*. 40-41. *Retira, eskuin oro. Sonnu. Satan jalkey jauciz. Satan minça*. 41a. *erabiaturiq*. 41b. *desespera*. 41c. *Catarina*. 41d. *joun*. 42b. *aracitera*. 42c. *araciren phuru*. 43. Ahapaldi hau falta da. 43-44. *Retira Satan. Jalkey Catarina eta apheskupia cerbucharieky. Apheskupia jar, minça*. 44a. *haura*. 44d. *manacen*. 45a. *Saintiaren moyanez*] *Saintiren moyenez*. 45b. *kiristy*. 45c. *Eliçaren*.

- 47 Becatu originaletic
chacen guitçu,
Gincouren eta Eliçaren haur
eguiten beicutu. (8)
- 48 Batheiacen eztiren haurrec
ezticie icousten Gincoua;
haien egonguia duçu
çoiing beita linboua.
- 49 Batheiacen direnac, aldiz,
deitcen ditiçu berarganat
eta irous eguiten
houra cerbutchacen direnac.
- 50 Hartacoz conseillacen çutut
khiristi fidel izatera
eta Gincouren
bethy cerbutchacera.
- 51 Houra cerbutchacen baduçu
irous eguinen çutu
eta Celietaco gloriáz
goça eraciren çutu.
- 52 Hory duçula enne haurra
Legue Saintiaren bidia
eta hareganat jouaiteco
hartu behar dugun occupationia.
- CATARINA
- 53 Eremestiacen çutut hanitz
ematen deitaçun consolu hou[naz],
Guincouac phacaturen çutu
bere gloria hounaz.
- 54 Iseiataouren nuçu bethiere
çuc eran deitaçunen eguitera
- eta Gincouaren ahalaz
bethy cerbutchacera.
- 55 Monseigneur çouça
aphur bat arapausatcera,
banouaçtu ni ere oray
ene adorationen eguitera.
- HELIDORE
- 56 Anderia, eretiracen nuçu.
Çouaçtu Gincouarequy
eta bethiere
othoy eçaçu enegaty.
- Retira Helidora.*
Catherina bellarica.
- 57 ô, celietaco Gincoua,
gaiça ororen creiaçalia!
Çuq, othoy, emadaçu
çoure argui saintia.
- 58 Eternal ciren Aita,
justiciaren indar handia,
othoi, nitara heda eçaçu
çoure Ezcú Saintia.
- 59 Othoy, eguin eçadaçu gracia
becatuti jalquiteco,
behin jalquiten baniz
ez haboro utçulceco.
- 60 Luciferec çuntianian
banitatiez offensatu
lurian uqhen çunian
leccu ullun bat haitatu.

53b. *bounaz*] ez da ondo irakurtzen.

47a. *originalety*. 47b. *chabacen*. 47c. *Gincouren*] eta *Gincouaren*. 47d. *oro eguiten beykutu*.
48a. *haureq*. 48d. *çouin*. 49b. *deycen tiçu bereganat*. 49d. *cerbutchacen direnac*] *cerbuchacen dianaq*.
50a. *conseillacen*. 50b. *kiristy*. 50c. *Gincouaren*. 50d. *cerbuchacera*. 51a. *cerbuchacen*. 51d. *araci-*
ren. 52a. *haura*. 52b. *Saintiren*. 52d. *occupationia*. 52-53. *Catarina minça*. 53a. *erremestiacen*.
batniz. 53b. *eman deyztaçun conseylu bounaz*. 53d. *gloria hounaz*] *gloria saintiaz*. 53-54. *Catarina*
minça. 54b. *deyztaçun*. 54d. *cerbuchacera*. 55b. *arapausacera*. 55c. (4). *banouçu*. 55d. *adoracio-*
nen. 55-56. *Apheskupia jaiki*. 56b. *çouça*. 56-57. *Apheskupia retira laguneky*. *Minça Catarina belha-*
riko. 57b. *creaçalia*. 57d. *sacratia*. 59a. *içadaçu*. 60a. *çuntunian*. 60b. *offenxatu*. 60c. *ukan*.
60d. *leccu ullun*] *lece ulhun*.

- 61 Exaiaren punitceco
eguin çunian lece ossoua
eta hartan fondatu
susco itçasoua.
- 62 Amorecati phena haietatic
ahal nadin dispensa,
prest nuçu gogo hounez
cer nahi soffritcera.
- 63 ô, Gingo gloriousa!
Çuq, othoy, har neçaçu
eta çoure esclavo,
othoy, eguin neçaçu.

Paseia.

*Jalqui 2 ainguriac, Maria, cantace... Ave
Maria Estela.*

GABRIEL

- 64 Catarina houna gutun
oray hiregana,
eçaguturic ounxa
hire chahutarçuna.
- 65 Jesusen espousataco oray
nahi ait hartu,
eta erhastun hounez
erhia eztecatu.
- 66 Bety fidel içanen iz
Aita eternalarentaco;
guero haren alde escunian
nic ait eçarico.
- 67 Erhastun hau nahi degnat
erhian eçary,
beguir yçon fidelitata
bethyere hounequy.

Eçar erhian.

Catarina, belarica, miñça.

- 68 Adoratcen çutut Gingo,
Aita eta Semia,
bai eta çu ere
Ama Virgina Maria.
- 69 Jesus jaun houna,
enne espous maitia,
eta Ama Virgina Maria
ororen lagunçalia,
Filon, Balantin, Deceius çamarietara.

(9)

- 70 hitz emaiten deiciet, bay,
fidel içanen niçala,
cieq offensa beno lehen
bicia galduren dudala.

MARIA

- 71 Ene ainguru beguirariac,
icousi ducie Catarina,
Jesus-Christen espousa
egun engagatu dela.
- 72 Jesus-Christeq du Catarina
erhastunaz estecatu,
eta bere espousataco
oray eçagutu.
- 73 Algraciataco behar ducie
cantica bat cantatu,
guero behar dugu
celietara retiratu.

Canta ainguriaq.

- 74 Catarina virgina,
chautarçunez betia,
hi içanen yz Jesusen
espousa maitia.

67-68. Alboan ezabatuta *can: Catarina, belarica, miñça c.*

61d. *itçbasoua.* 62a. *amourekatiq.* 62b. *dispensa.* 62d. *cer nahi soffitcera}* cernaby beyta sofrice-
ra. 63a. *glorioza.* 63-64. *Jaiky, paseya. Maria jalky eta ainguriq oro burus. Grabiel. Miñça ainguria.*
64c, d. *Eçaguturiq / chabutarçuna* zekarren lehenago eta *Eçaguturiq ounxa / hire chabutarçuna* zuzendu
da geroago. 65b. *bait.* 66a. *Betbi. biz.* 66d. *bait.* 67a. *degnat} dant.* 67c. *fidelitatia.*
67-68. *Eçar oray erhastuna. Catarina belbarika buruz miñça.* 68a. *adoracen.* 70. *cieq offensa}* eta *cieq*
ofenxa. 70-71. *Maria miñça.* 71a. *beguirariq.* 71d. *engayatu.* 73a. *alagueranciataco.* 73d. *celie-*
tarat eretiratu. 73-74. (5). *kanta aingurieq oroq.* 74b. *chabutarçunez bethia.* 74c. *içanen}* içan.
biz. 74-75. *Sonnu.*

75 Adio, Catarina, adio,
celialat bagouaçu oro;
fidel ičan ady
Gincouaren cerbutchaceco.

Retira Maria eta ainguriac.

Catarina minça, canta.

76 Ô cellietaco erregue,
providenciaren uthuria!
Enequique noula remestia
çoure divinitatia.

77 Jesus eta Maria,
arimen tresor handia,
cieq charmatcen ducie
ene izpirtia.

78 Ene bihotça da oray
hanitz iraçarry,
ceren Gincouac eguin beteit
hainbeste argui.

79 Nahi niz cerbutchatu
oray haren arguiaz,
bay eta arguitu orano
munduco uxiaç.

80 Çoigneq ere ezpeitie ecarten
Jesus-Christen leguia
hourac nahi nutuque eçary
oro arguitiac.

81 Maximien, orienteco erreguia,
beita khistien etxay handia,
nahi niz isseiatsu
haren conberti eracitera.

Paseia.

82 Ny oray banoua
orienteco erresoumala,
khiristi eraciteco
erregueren conseillatcera.

Retira.

*Jalqui Cadron, Talbot, Profida, Maximien;
2 jar asquenac.*

MAXIMIEN

83 Profida, gaiça bat
badit bihotcian,
nahi niçaiçu descoubritu
cer dudan mementian.

84 Phensamentu bat badit
nic ene bihotcian,
nahi deiçut declaratu
cer den istantian.

(10)

85 Gure leguian noula beita
hanitz errebel danic,
hartacoz behar diçugu eguin
ordanança bat berriric.

86 Behar diçugu odre eman
goure eresouma orotan
goure gincouen adoratcera
gin ditian bertan;

87 ezpalen badutie oroc
goure gincouaq adoratcen
herio laidogarri batez
dutigula hil eraciren.

75-76. *Catarina minça*] beste tinta batez idatzita. 86c. *gincouen*] beste zerbaiten gainean idatzita dago -en.

75b. *celilat bagouaçu oro*. 75d. *Gincouren cerbutchaceco*. 75-76. *Sonnu. Retira Maria eta ainguriq. Catarina, belhariko, minça*. 76a. *ô cellietaco erregue*] *celietaco erregue*. 76b. *providenciran*. 76c. *enakike noula eremestia*. 77c. *charmacen*. 77d. *ene espirtu guzia*. 78b. *haniz*. 78c. *Gincouq*. 79a. *cerbutchatu*. 80a. *çouineq*. 81a. *Maximin. erreguia*. 81b. *khiristien etxay*] *kiristien exay*. 81d. *conberti eracitera*] *conbertiracitera*. 81-82. *Jaiky*. 82a. *banou*. 82b. *eresoumala*. 82c. *kiristy araciteco*. 82d. *erregueren conseilacera*. 82-83. *Paseyu bat eguin eta retira. Maximin jalqy, Profida, Talbot eta Cadron. Jar erregue eta Profida. Maximin has. Minça*. 83c. *niceyçu*. 83d. *dudan*] *den*. 84a. *phensamentu*. 85a. *goure*. 85b. *hatniz erebel deniq*. 85d. *ordanança bat publiqy*. 86a. *dieçugu*. 86b. *eresouma*. 86c. *adoracera*. 87a. *ezpaleñ*] *eta ezpalin*. 87b. *adoracen*. 87c. *laydogary*. 87-88. *Profida has. Minça*.

PROFIDA GÉNÉRALA

- 88 Monarca ni ere, aren,
deseing hortan nuçu
eta çoure conseiliaz
ecinago countent nuçu.
- 89 Behar diçugu, arren,
orai ordria phausatu,
amourecatic goure gincouaq
içan ditian adoratu.
- 90 Sira, guitian, aren,
seigneur hoiequi conseilla,
amourecatic jaquin deçagun
noula den hoien desseigna.

MAXIMIEN

- 91 Voila qui fet, Profida!
Hori ounxa duçu,
aren, çuq intorogacen
oray has itçaçu.

PROFIDA

- 92 Beha citie, seignurac,
oray presentian
declara itçagucie deseigna
noula den cietan.
- 93 Talbot, has cite, aren,
çu lehenic minçacen,
jaquin ahal deçagun
çure desseigna noula den.

TALBOT

- 94 Sira eta Jaun Générala,
ni ber desseignian niz
eta cien conseilliaz
ecinago counten niz.

- 95 Cieq eguiten ducienaz
ni beti countent nuqueçu,
ene placera duçu goure gincouac
içan ditian adoratu.
- 96 Legue horen phausatcia
ecinago houn duqueçu,
biciaren phenan mundiac
obedituren çutu.
- 97 Çouigneq ezpeitie
executacen goure ordriac,
oro behar tiçugu
eçari sacrificatiac.

PROFIDA

- 98 Talbot, ençun diçugu
cer den çoure desseigna,
bai eta countent gutuçu
icousiric çoure coragia.
- 99 Behar diçugu ençun
Cadranena ere,
eya conforme datienez
çourequy hori ere.
- 100 Cadran, eran içaçuçu
orai hebe presentian
eya cer deseing duçun
oray çoure bihotcian.

(11)

CADRAN

- 101 Sira eta Jaun Générala,
accort nuçu ciequy.
Nic eguinen dit
cieq placer duciena bethy.

88b. *desein*. 88d. *content*. 89a. *aren*. 89b. *odria*. 89c. *amourekaty*. 89d. *ditin*. 90a. *conseilla*. 90c. *amourekaty*. 90d. *deseyna*. 90-91. *Maximin minça*. 91a. *Voila*] *Vola*. 91b. *onxa*. 91-92. *Profida*. (6). *Profida*. 92a. *seigneraq*. 92c. *itçagucie deseigna*] *itçagucie deseyna*. 93d. *deseyna*. 93-94. *Talbot has. Minça*. 94b. *desseignian niz*] *deseinian nuçu*. 94c. *conseyliaz*. 94d. *counten niz*] *content nuçu*. 95a. *beti countent*] *bethy content*. 95d. *ditin*. 96a. *legue*] *edit. phausacia*. 96c. *biciren mundiq*. 97a. *çouigneq ezpeitie*] *eta çouineq ere ezpeytie*. 97b. *odriaq*. 97-98. *Profida*. 98b. *deseyna*. 98c. *content*. 99a. *oray, aldiz, behar diçugu ençun*. 99b. *Cadronena*. 99c. *datinez*. 100a. *Cadron*. 100c. *desein*. 100d. *oray çoure bihotcian*] *çoure bihotcian*. 100-101. *Cadron has*.

102 Bena lehen beno lehen
behar duçu eguin leguia
eta erresouma orotan
publicatu berhala.

103 Guero çouignec ere
ezpeitie adoratcen goure gincouac
haier guero eman
herio laidogarri bat.

104 Aguian loxa harec
conberti eracico ditiçu,
goure ginco handiac
içanen beitira aduratu.

PROFIDA

105 Sira, ençun duçu oray
seignurac acort direla,
oray behar diçugu, aren,
phausatu leguia.

MAXIMIEN

106 Profida, ounxa duçu,
dugun, aren, phausa,
orai countent nuçu
ençunic seignuren botça.

107 Bena orai dita içocu
berhala Cadroni,
eya noula behar dian
leguia phausatcen hassia.

PROFIDA

108 Cadron, behar duçu
legue bat izquiribatu,
eta guero eresouman
orori esplicatu.

Cadron jar izquiribatcen.

PROFIDA

109 Aren, has cite
oray izquiribatcen,
niç eraiten dutudanen
ororen eçarten.

110 Eçary behar duçu
orai legue hortan
erreguec ordre emaiten diela
eresouma orotan;

111 Maximien emperadoria
bere confidantequila
bay eta seignurac
oro accort direla,

112 ordre emaiten dugula
oroc algarrequila
ecy oro gin ditian
goure gincouen adoratcera;

113 cer nahi conditionetaco
eta adinetaco diren,
sacrificio handiric
goure gincouer offri decen;

114 çouignec ere legue hau
ezpeitu sinhexiren
presounteguian dutugula
mementian eçariren;

115 procedura garaz bat
izanen dela haien countre,
erreguec eztiela graciariç
halacouer uqhenen bathere;

108d. *esplicatu*] phausatu ezabatuta: orori p. *esplicatu*.

102c. *eresouma*. 103a, b. *Guero çouineq ere espeytie / adoracen goure gincouaq*. 103d. *laidogarri*] *ladorari*. 104a. *Agin*. 104b. *conbertiracico tiçu*. 104-105. *Profida minça*. 105b. *Seignurac. acort*] *Seygneuraq acord*. 105d. *leguia*] *edita*. 105-106. *Maximin*. 106a. *onxa*. 106c. *content*. 106d. *seygneuren*. 107d. *edita phausacen hasy*. 107-108. *Profida*. 108b. *legue*] *edit*. 108-109. *Cadron jar mabainin eta izkiriba. Profida minça*. n^o9 dakar *Profida minçaren ondoan*. 109a. *Aren*] *bertan*. 109b. *izkiribacen*. (7). 110b. *legue*] *edit*. 110c. *erregueq odre emayten dila*. 111a. *Maximin*. 111c. *seygneuraq*. 112a. *odre*. 112d. *adoracera*. 113b. *eta adinetaco*] *eta cer naby adinetaco*. 114a. *eta çoineq ere edit hau*. 114b. *sinexiren*. 115a. *garax*. 115b. *contre*. 115c. *erreguec. eztiela*] *erregueq eztila*. 115d. *ukbanen. batere*.

- 116 herio laidogarri batez
dutiela gal eraciren
haien corpiçaq guero
horer jan eraciren;
- (12)
- 117 eta principalqui, aldiz,
edireiten bada khiristiric
goure gincouen adoracera
gin nahi eztenic;
- 118 ecy pretenditcen dugula
ereguec confidantequila
Alexandriaco hirian
legue hau publicaturen dela.
- MAXIMIN
- 119 Plega eçaq orai
berhala papera,
eta behar duc jouan
bertan publicacera.
- 120 Jaiqui ady, aren,
abiloua berhala,
gu, aldiz, bagouatçaq
aphur bat arapausacera.
- Cadron paseia, bestiaq retira.*
- CADRON
- 121 Eregueren ordrez niz
egun hiri hountara,
legue baten orai
cier ezplicacera:
- 122 odre emaiten deicie
haren eresouma orotan
eta particularqui
Alexandriaco hirian,
- 123 Maximin emperadoria
bere confidantequila,
seigneurrac ere
oro acort direla,
- 124 odre emaiten diala,
oroc algarrequila,
eci oray gin ditian
haien adoracera;
- 125 cer nahi conditionetaco
cer nahi adinetaco diren,
haien gincouer
sacrificio erenda diecen;
- 126 çoingnec ere legue hau
ezpeitu sinhexiren
presounteguian dutiela
mementian eçariren;
- 127 herio laidogarri batez
dutiela galeraciren
eta haien corpiçaq
horer jan eraciren,
- 128 eta particularqui, aldiz,
edireiten bacidie khiristiric
haien gincouen adoracera
gin nahi eztenic.
- 129 Hori duciela, aren,
erreguec ordenatcen diena
eta isseia citie
bertan executacera.

129-130. *pausa leguia*] tinta argiagoz idatzita dago, aurrerantzean 1 deituko dugun tintaz. *Balaintin*] badirudi zuzenketaren bat eginda dagoela. Lerro artean idatzita dago -n-.

116a. *laydogary*. 116b. *dutila gal araciren*. 116c. *eta bayen korpiçaq guero*. 117b. *kiristiriq*. 117c. *adoracera*. 118a. *pretendicen*. 118d. *legue*] *edit*. 118-119. *Maximin minça*. 119c. *du*. 120c. *bagouatçaq*] *bagouçaq*. 120d. *arapausacera*. 120-121. *Filon, Balantin eta Decius jouan çamarietara*. 119-120 ahapaldien parean idatzita dago goitik behera. 120-121. *Cadron paseia, bestiaq retira oro*. *Cadron minça paseyuz edin* [sic]. 121a. *Gente hounaq eregueren odrez niz*. 121b. *legue*] *edit*. 121d. *esplikacera*. 123c. *seygneuraq*. 124b. *algarekila*. 124c. *oray*] *oro*. 124d. *bayen gincouen adoracera*. 125a. *cernabi conditionetaco*. 125b. *cer nabi*] *eta cernabi*. 125d. *diecen*] *dicen*. 126a. *eta çoineq ere edit hau*. 126b. *sinexiren*. 126c. *dutiela*] *dutila*. 127a. *laydogary*. 127b. *dutila galaraciren*. 127c. *korpiçaq*. 127d. *janaraciren*. 128a. (8). 128b. *bacirie*. *kiristiriq*. 129b. *ereguec ordenacen diena*. 129-130. *Retira*. *Decius eregue çamariz*. *Hel Balantin eta Filon ere*. *Decius has çamariz*.

Pausa leguia.

Retira.

Çamariz gin Filon, Balantin eta Decieus erreguia.

Decieus minça çamaris.

130 Noun iz, Maximin,
emperadore handia?
Egun behar duc pacatu
ezpaduc milla debria.

131 Egun giten niçaic
errabiatu bat beçala,
behar uqhenen duc erendatu
hire gente ororequila.

132 Behar duc erendatu
Alexandriaco hiria
ceren nic beitut
hanco çucen justoua.

133 Hic hiri hartan
legue bat phausatu duc
bena hanco çucenac
laster galduco dutuc.

(13)

134 Ni deicen nuc Decieus
barbarouen erreguia,
ezpeita halache
eni buru emaitia.

135 Jalqui ady, Maximin,
aguer ady ingoity,
ezquiçala auheretan
oyhus eraduquy.

BALANTIN

136 Sira, louac araus
hartu ahal citiçu
edo loxaz bestela
harrituric diaudeçu.

137 Bena ezta questione
badira ere haritu,
denboraric galdu gabe
behar dugu avançatu.

FILON

138 Lothu badira ere
iraçarry behar tugu,
behar diçugu oray
hirin barna sarthu.

139 Sira, triate gaignera
igain behar dicigu,
guero hantý guc
oyhu eguinen beituçu.

DECIEUS

140 Jaunac guitian igain,
arren, triate hortan gaigna,
elquiten ezpaçaisqu
sarturen guira hirin barna.

Igain triatiala.

Decieus, paseius, minça.

141 Noun iz orienteco emperadoria?
Bertan aguer acquigu,
bestela nahi ait
hiçan lecquian visitatu.

135b. *aguer*] *agauer.* 137b. *haritu*] lerro artean idatzita dago -i-.

130a. *biz.* 130c. *phakatu.* 130d. *mila.* 131a. *niceik.* 131b. *erabiatu.* 131c. *ukanen.*
132a. *Behar duc*] *behar ukanen duq.* 133b. *legue*] *edit. duc*] *beytuq.* 133d. *dutuc*] *tuq.* 134a. *Deciuz.*
134b. *ereguia.* 134c. *a*] *ezpeyta halache.* 135a. *bady.* 135b. *bady.* 135-136. *Balantin has.*
136c. *bestala.* 136d. *harituriq.* 137. *Ahapaldi hau falta da.* 137-138. *Filon has çamariz.*
138b. *iraçary.* 139a. *gainera.* 139b. *diçugu.* 139-140. *Decius eregue.* 140b. *aren. gaina.*
140c. *eta elkyten ezpazeizku.* 140d. *sarbhuren.* 140-141. *Jaitz eta igan. Decius minça.* 141a. *Non*
biz, orienteco eregue? 141c. *bestala. hait.* 141d. *lekin.* 141-142. *Loxa çoiq erauz* / *çaraboiletan barna*
sarthu, / bena ikousten diat / araçou ere baduq.

- 142 Ecy goure furia duc
tigre errabiatia uduri,
indarrac, aldiz,
Sansouena beçain handy.
- 143 Jaunac, muthu cidieia,
ala eztaquicie elleric?
Uduri du cien mihiac
direla eztecuric.
- Decieus jar.*
- BALANTIN MINÇA
- 144 Sira, oyhu eguiteco
eztugu hanbat trenpuric,
colpu bedera edatera
behar guiniqueçu lehenic.
- 145 Guero eguinen diçugu
çounbat nahi oyhu handiric.
Hostalersa, ecarguçu
boutila betheric!
- Ecar satanac eta minça Satan.*
- 146 Oricie, jaunac,
edan eçacie
eta guero cien erreguia
ounsa cerbutcha eçacie.
- Eman edatera. Retira Satan.*
- FILON MINÇA
- 147 Sira, oray behar diçugu
Maximeni oyhu eguin ascarquy,
- eta guero bertan
guerlaz finy eracy.
- 148 Eztieçugu eman behar
bathere cartieric,
oro behar tiçugu eçary
hoinpetan leherturic.
- 149 Çoin ere helcen beita
ene erecountriala,
memento berian
jauzten nicioçu gaigna.
- (14).
- 150 Sira, areta nic ere
eztit gorderen ene eguinahala,
besteric ecin eguiten badut
ezcapiren nuçu lasterca.
- DECIEUS
- 151 A! Filon, ounxa ouhoure duc
hic hola minçacez,
hain guerier handia içan eta
ihesi jouaitia phensacez.
- FILON
- 152 Sira, pharca içadaçu;
gaisqui minçatu nuçu,
bena çoure amorecati
bicia nahi dit galdu.

142b. *uduri*] *uduria* zekarren, -a ezabaruta dago. 146-147. *Eman edatera*] eskuizkribuan ezabatu-
ta dago *Balantary: eman edatera B. Retira Satan*] lerro artean idatzita dago (1 tintaz). *Filon minça*]
Balantin minça zekarren; *Balantin* ezabatu eta bi aldiz idatzita dago *Filon: Filon B. minça Filon*.
152ab. Tarrean ezabaruta *eztit gorderen eguinahala*, 150b hain zuzen ere.

142b. *trigre erabiatia*. 142c. *indaraq*. 142d. *Sansonena beicen bandy*. 143a. *muthu cidieia*] *mutu*
cirieya. 143b. *elberiq*. 143-144. *Balantin minça*. 144c. (9). 145. Ahapaldi honen parean B
eskuizkribuan bi ditugu; lehenengoak ahapaldi honen hasiera bera du (lehenengo bi bertsoerroak) eta
bigarrenak ahapaldi honen azken bi bertsoerroak ditu hirugarren eta laugarren bertsoerroetan.
Dirudienez, A eskuizkribuko kopiazaileak, oharkabean ahapaldi batetik bestera salto eginaz, bi aha-
paldirekin bat egin du. Hona Bko bi ahapaldiok: *Guero eguinen diçugu / çoumbat naby oybu handiric, /*
edaten badugu / ardou houn bathetariq. Decius errege: *Anfin, egarritu bacirie / erekartan dut bertariq. /*
Ostatura, ekarguçu / boutailla betheriq! 145-146. *Eman edatera*. 146. Ahapaldi hau falta da.
146-147. *Balantin minça*. 147b. *Maximiny*. 147d. *fini aracy*. 148b. *batere*. 149b. *aracountria-*
la. 149d. *gaigna*. 149-150. *Filon minça*. 150a. *nic*] *ny*. 150b. *ene eguinahala*] *eguin ahala*.
150c. *badut: ab-*ren gainean idatzita dago *b-*, ziurrenik aurreko bertsoerroko *abalak* eraginik.
150d. *azkapiren*. 150-151. *Decius*. 151a. *oboure*. 151c. *guerien*. 151d. *jouaitia phensacez*] *joui-*
tera pbenxacez. 151-152. *Filon*. 152a. *içadaçu*. 152b. *gaixky*. 152c. *amourekatiq*.

- 153 Nahi nuçu combatitu
alano bat beçala,
nihaureq checa niroçu
Maximinen gentia.

hora erendatcen ezpadeitaq
bicia galduren duq.

TALBOT

BALANTIN

- 154 Sira, heben paseiuz
ernheriq gutuçu.
"Alo" Maximini
oyhu eguiçu.

- 160 Ale, erregue fripoua!
han cer çucen duq,
ala amenx çounbait
borda eguin nahi duq?

BALANTIN

DECIEUS

- 155 Alo, Maximin, aguer adi
coragegabia,
bestelat sutan oray
eçarten derat hiria.

- 161 Ale, izan beçalaco
inpertinent mithiria,
hori duca erregueri
minçaceco errespectia?

- 162 Bena hi ene eretcian behiz
sari duq pacatuco,
lehen colpian behait
çancaz gora eçarico.

Paseia. Jalqui Talbot, Cadron, Maximin.

MAXIMIN

- 156 Ale, maradicatia!
Egun behar duq pacatu,
hire lagun ororequi
bicia behar duq galdu.

CADRON

- 163 Ale, ezquele humia,
niq ait chucentuco,
ezpeituq hiq Talbot
çancaz gora eçarico.

- 157 Cerq ecari hai hi
ene insultacera,
niq uzten undudan
tranquilqui bicitcera.

(15)

FILON

DECIEUS

- 158 Alexandriaco hiria
nahi badeitadaq ceditu,
nahi derat guero
baquia acordatu.

- 164 Hounat soguin içadaq,
asto buru handia,
enequi uqhenen duq
hiq hire berria.

MAXIMIN

- 159 Ceren hora ennetaco
pretenditcen beitu,

- 165 Manhacen ait, Decieus,
eçaraq sabria esquian,

165a. *Manhacen*] lerro artean idatzita dago -n-.

153c. *nibauq. chebeka.* 153-154. *Balantin.* 154b. *ernheriq gutuçu*] *abançu unhe gutuçu.*
154-155. *Decius eregue.* 155c. *bestala.* 155d. *derat*] *dat.* 155-156. *Maximin jalqy eta Talbot eta*
Cadron burus. Maximin minça. 156b. *phakatu.* 157a. *bady.* 157c. *hundudan.* 157d. *bicicera.*
157-158. *Decius minça.* 158a. *hiria:* beste zerbaiten gainean idatzita dago -ia. 158b. *badeitac.*
158c. *derat*] *dat.* 159b. *pretendicen.* 159c. *erendatcen expadeitac / erendacen expedeitac.* 159-160. *Talbot*
minça. 160a. *eregue.* 160c, d. (10). *ala, amex çombait / barda eguin duq?* 160-161. *Balantin.*
161a. *biçan.* 161c. *ereguery.* 161d. *erespetia.* 162a. *erecin.* 162b. *phakatuco.* 162c. *colpin.*
162d. *çankoz.* 162-163. *Cadron minça.* 163b. *niq ait chucentuco*] *niq hait chubentuko.* 163d. *çankoz.*
163-164. *Filon.* 164c. *ukanen.* 164-165. *Maximin minça.* 165a. *Manacen bait, Decius.*

conbaty ahal guitian
oro algarrequilan.

Batailla. Maximin bere lagunequi escapa.

DECIEUS

166 Jaunaq, batailla bat
irabacy dugu,
Alexandria hiria
sarry uqhenen dugu.

167 Houra uqheiten badugu
oriente ere idequiren dugu
eta orai aphur bat
arapausatu behar dugu.

168 Beste combat baten emaiteco
behar dugu corage hartu,
colpu bederaren edatera
behar dugu eretiratu.

Retira. Jalqui Justina eta Clariça eisqueretiq.

JUSTINA MINÇA

169 Clariça phena handy
eta doloretan nun
ceren eta berri triste bat
egun ençuniq nun.

170 Decieus errequia,
armada handi batequila,
gin ičan dun
Alexandriaren atacacera.

171 Maximin emperadoria
ičan cion comparitu
noun lehen batailla
uqhen beitu galdu.

172 Bihotçaq ditadan
orai eni eraiten
enne senhar carioua
han dudala galduren.

CLARIÇA

173 Madama, cerentaco
hola afligicen cira?
Uqheçu corage
eta har pacencia.

174 Batailla bat galdiagati
eztu deus ere eguiten,
ezta eran nahi Maximinec
bicia diela galduren.

175 Çoure senharra adrit duçu
eta coragez beteriq
noun eta armetan
ezpeitu bere pareriq.

176 Segur nuçu ounxa prest gabe
comparitu diela
eta guero batailla
galdu uqhen diela.

177 Bena gueroco aldian
hobequi dutuçu prestaturen,
noun eta Decieuseq
ezpeitu batailla irabaciren.

(16)

178 Guerier houniq badiçu,
bai eta gente franco,
Decieusen armadaq
beitutie destruituco.

179 Oh, Bahomet eta Tabalgan
Dion eta Jupiter!
Cien photere handiaq
hersa itçacie goure armader.

180 Madama, ezparancha
hetan behar diçugu hartu
eta orai presentian
hebeti retiratu

168-169. *eisqueretiq*] 1 tintaz idatzirik dago. 169c. *berri triste bat*] eskuizkribuan ezabatuta *bat: berri b. triste bat.* 177a. *gueroco*] lerro artean idatzita dago -co.

165d. *algarekilan.* 165-166. *Sonnu. Batailla. Maximin guibel eta azkapa laguneky. Decius eregue minça.* 166a. *batailla.* 166b. *degu.* 166c. *hir[i]a.* Eskuizkribuan *hira* dakar. 166d. *ukanen.* 167a. *ukayten.* 167b. *degu.* 168-169. *Sonnu. Retira oro.* 169-180. Ahapaldi hauek guztiak falta dira. 180-181. *Maximin jalky laguneky. Jar. Maximin minça.*

*Retira.**Jalqui Talbot, Cadron eta Maximin.*

MAXIMIN

181 Jaunaq icousi ducie
batailla bat galdugula,
eta orai cer eguinen dugun
guitian conseilla.

182 Decieusen furia
ecinago handi da,
hareq guerletan uduri du
sû errabiatia.

183 Jaunaq erradacie
cien sendimentia,
eya noula den
cien phensamentia.

CADRON

184 Sira, eztuçu behar
orano loxatu,
batailla bat galdiagati
eztiçugu behar exitu.

185 Oraico combatian
behar diçugu hardiqui jocalu
eta Decieusen colpiaq
oro defendatu.

TALBOT

186 Sira, behar diçugu
hebetiq erretiratu
ceren Decieus erreguia
ingoiti houna betçaicu.

187 Houra giten deneco
prest egon behar diçugu
eta goure armada
berhala prestatu.

MAXIMIN

188 Corage uqhen eçacie
guirenian combatiala
eta orai preparatceco
guitian retira.

Retira. Jalqui Filon, Balantin eta Decieus.

DECIEUS

189 Oh! Ho! Maximin,
emperadore handia!
Jalqui ady bertan
beste combaten emaitera.

190 Adesaco aldian
ederqui escapi itçaicu,
bena oraico aldian
balima phacaturen tuq.

*Paseia. Jalqui Talbot, Cadron, Maximin
esquer.*

(17)

DECIEUS

191 Cer dioq, Maximin,
errendatcen iça
eta hirico guilçaq
erremeticen deistaca?

185a. Oraico combatian] Oraico b. combatian. 187c. armada] armuria zekarren. 190-191. esquer] escugnetiq zekarren lehenago.

181b. bataila. 181d. conseila. 182a. Decieusen. 182c. barg. 182d. erabiatia. 183a. eradacie. 183d. phensamentia. 183-184. Cadron minça. 184c. bataila bat galdygaty. 185c. eta Decieusen colpiq. 185-186. Talbot minça. 186b. hebetiq. 186c. ceren Decieus eregue. 186d. ingoyty houn beceyku. 187c. armada] armuria. 187-188. Maximin minça. 188a. ukan. 188b. guirenin combatiala. 188c. preparacera. nº14 idatzita dago bertsolerro honen parean, orrialdearen barreneko eskuin aldean. 188d. erretira. 188-189. Retira oro. Sonnu. (11). Jalkey Decieus, Filon eta Balantin. Decieus mintça. Beranduago idatzita dago Decieus mintça. 189a. Ho! ho!. 189b. bady. 189d. combaten] combat baten. 190b. escapi itçaicu] azkapy iceyku. 190-191. Jalkey Maximin, Talbot eta Cadron eskuinety. Eregue Decieus minça. 191b. erendacen hiça. 191d. eremeticen. 191-192. Maximin minça.

MAXIMIN

- 192 Ez, crudela, ez.
Ezcutuq orano erendatcen,
lehenago biciaq oroq
citiaigu galduren.

DECIEUS

- 193 Orai behar diaigu,
aren, combatitu,
espata idequi eçaq
nahi bahiz defendatu.

Bataila Maximinen gaintialat. Jalqui Profira.

PROFIRA

- 194 Corage, corage, sira,
etcitiela loxa.
Ni ere houana nuçu
çoure secours emaitera.
- 195 Allo, jaunaq, harçara,
behar dugu batailat.
Oraico aldian enequi
behar ducie ellestatu.

Batailla. Decieus blesa.

DECIEUS

- 196 A, fripou handia,
hau duq hau colpia,
areta debria ezpaduq
uqhenen duq ordaria.
- 197 A! Bahomet eta Polom!
Othoi, hel çaquistade,
oraico aldian
othoi lagun neçacie.

FILON

- 198 Sira, jaiqui cite,
eraicaçu bihotça;
colpu char horegaty
etcitiela loxa.

DECIEUS

- 199 Dugun eman orai
bertan beste comba[t] bat.
Gorainci nahi diat igorri
hirequi beste mundialat.

Batailla. Decieus bil, mitilaq açaman.

MAXIMIN

- 200 Hiq nahi behian igorri enequi
beste mundialat gorainci,
bena niq nahi diat
hirequila igorri.
- 201 Jaunaq, cieq, aldiz,
nahi cidिया erendatu,
ala hau beçala
nahi cidie degoillatu?

BALANTIN

- 202 Bay, sira, erendatcen gutuçu,
othoi, biciaq conserba itçaguçu.
Eguin ahalaz bethiere
obedituren çutugu.

MAXIMIN

- 203 Ebien, jaunaq, arren,
ciauriste enequi,
ounxa cerbutchacen banaicie
erecompensaturen çutiet ederqui.

198a. *Sira*] *Jai Sira*, eskuizkribuan ezabatuta *Jai*. 199b. *combat*] *comba* dakar.

192b. *erendacen*. 192c. *citiagu*. 192-193. *Decius*. 193a *diagu*. 193c. *ideq*. 194. Ahapaldi hau eta 195. a falta dira. 195-196. *Batailla. Decius guibel eta blasa* [sic]. *Sonnu. Decius minça*. 196d. *ukanen*. 197a. *Bobumet*. 197d. *lagunt*. 197-198. *Filon minça*. 198d. *etcitila*. 198-199. *Decius minça*. 199c. *Gouraincy. igory*. 199d. *mundilat*. 199-200. *Fin. Batailla. Decius bil espres. Mithilaq açaman. Maximin minça*. 200a. *bebian igorri enequi*] *beybin eneky igory*. 200b. *mundilat. gouraincy*. 200-201. *Lot mithiler boulairety. Maximin*. 201b. *cidिया*] *cirieya*. 201d. *cirie*. 201-202. *Balantin minça*. 202b. *içagutçu*. 203a. *aren*. 203c. *onxa cerbuchacen banaycie*. 203d. *erecompensaturen*.

204 Cieq propi ciratequie
bourreu bederarentaco,
khiristi errebel direnen
ororen gastigatceco.

(18)

205 Jaunaq gutian jar
oro heroca batetan,
paseiu bat eguin eta
guero eretira gutian.

Retira eisquer oro.

Jalqui Satan.

206 Ha, ha, Decieus, ha!
eta othian hil iça?
Aygu, enequi gin behar duq
aphur bat liberticera.

207 Hiretaco badiat
caidera bat prest-presta,
hartan eçariren behait
sarri taula dosta.

208 Aygu, igain ady
orai ene biscariala,
amorecati jouan gutian
aphur bat berocera.

Har biscariala.

209 A cer chincora
egun erratceco!
phecia houn duq ja
araguiá eztaít noulaco.

Retira.

Jalqui Jacop, Duras, Justin jar minça.

210 Ene barouaq, egun
jalqui guira palaciouala
goure eguitecouez
heben minçacera.

211 Catherinaganiq phartituz gueroz
eztut haren berririq,
noula ahal den
beiniz arraincuraturiq.

212 Jaunaq, cieq badaquicieia
deus ere berririq,
Alexandria aldeco
menxione eguiten dianiq?

DURAS

213 Sira, egunco berriac
niq nahi deiçut eran,
cer diren oro
berri estrangeretan.

214 Maximin jarri duçu
orienten emperadore,
bere autoritatez,
senataq aprobatu gabe.

215 Idolatre handi bat duçu
khiristien etxai handia,
galeracy nahi beitu
Jesus-Christen leguia.

216 Beste althe baduçu
Catherinaren berri ere,
cazeteq ciocie heben
khiristitu dela houra ere.

217 Erlegione Saintia hareq
besarcatu diçu
eta bere leguiala
hanitz mundu attiratu.

216b. *Catherinaren]* -be-ren gainean idatzi du lehenengo -a-.

204a. *ciratie.* 204b. *boureu.* 204c. *kiristi. erebel.* 204d. *gastigaceco.* 205c. (12).
205-206. *Retira oro esker. Jalky Satan, minça. Satan.* 206a. *Decius.* 206b. *othin.* 206d. *aphur bat:*
Eskuizkribuan *aphur ba* dakar. 207d. *talladosta.* 208a. *igan. hady.* 208b. *biskarila.* 208c. *amou-*
rekaty joun gutian. 208-209. *Har biskarila.* 209b. *eraceco.* 209-210. *Retira Satan. Jalky Justin,*
Jacop eta Duras. Jar eregue. Justin minça. 210b. *palaciola.* 210d. n° 16 idatzita dago alboan.
211a. *Catarinaganiq.* 211d. *arrankuraturiq.* 212d. *menzione. dieniç.* 212-213. *Duras bas.*
213a. *berriq.* 213b. *deytçut.* 215b. *kiristien. exay.* 215c. *galarracy.* 216b. *Catarinaren.*
216c. *gazeteq.* 216d. *kiristitu.* 217a. *harq.* 217c. *leguila.* 217d. *hatniz.*

- 218 Sira, niq daquiçadanaq
horiq dutuçu
eta beste berriagoriq
deus ere eztuçu.
- JUSTIN
- 219 Placeretan niz egun
Catherinaren berien jaquitez,
ceren goustu hartu dian
goure erlegionian sartcez.
- 220 Haren ezpiritu ararouaq
merechi du khiristi içatia
eta Jesus-Christen
leguiaren besarcacia.
- (19)
- 221 Maximin emperadoreciq, aldiz,
dereit phena eguiten,
ceren idolatria beitu
hareq patrica eraciren.
- 222 Khiristi fidelaq beitu
oro desola eraciren
eta ginco falxiaq
hanitchi adora eraciren.
- 223 Goure eguinbidia da, aldiz,
khiristier socori emaitia
eta idola maradicatien
ororen çaçatcia.
- 224 Jaunaq, corage u[k]hecie
leguiaren sustengatceco
eta behar baliz ere
idolatrequi bataillaceco.
- JACOP
- 225 Sira, tranquilisa cite,
ez uqhen loxariq,
Erlegione Saintiaren althe
bicia galduren dit.
- 226 Sarrazien countre bortisqui
nahi nuçu bataillatu,
corpician odoliq dudano
enitcieçu nahi ceditu.
- JUSTIN
- 227 Jacop, cquntent nuçu,
çuq corage baduçu
eta orai barascaitara
behar diçugu eretiratu.
- 228 Guero ginen gutuçu
beriz conseillacera
noula eguinen dugun
deliberationen harcera.
- Retira.*
Jalqui Talbot, Cadron. Maximin jar minça.
- 229 Jaunaq, orai tranquil niz
etxai oro goituriq
eta khiristien countre
edita phausaturiç.
- 230 Balinbada orai bathere
goure gincouaq adoratu nahi estianiç
eçari behar dutugu
oro sacrificaturiç.
- 231 Ene bostariouaren hobequi
cier marcatceco

224a. *ukhecie*] -k- ez da ondo irakurtzen; edonola ere badirudi beranduago zuzendua dela, beste adibide guztietan *uqhen* idazten baitu.

218-219. *Justin minça.* 219b. *Catarinaren berrien.* 219c. *dian*] *din.* 219d. *erlegionin. sarcez.* 220a. *arrarouaq.* 220b. *kiristy.* 220d. *leguiren besarkacia.* 221a. *Maximinen.* 221b. *dereit*] *deit.* 221d. *harq. arraciren.* 222a. *kiristy.* 222b. *araciren.* 222d. *hatnixy. arraciren.* 223a. (13). 223b. *kiristien.* 223d. *kassacia.* 224a. *ukacie.* 224b. *leguiren sustengaceco.* 224-225. *Jacop has.* 225b. *ukan.* 225c. *Saintiren.* 226a. *Sarrazien contre borthizky.* 226c. *korpixin odorliq* [sic]. 226d. *eniceçu.* 226-227. *Justin eregue minça.* 227a. *content.* 227c. *barazkaritera.* 227d. *eriritiratu.* 228b. *conseylacera.* 228-229. *Retira oro eskuin. Sonnu. Jalqui Maximin, Talbot eta Cadron. Jar Maximin, minça.* 229b. *exayaq oro goythuriq.* 229c. *eta kiristien contre.* 230a. *batere.* 230b. *gincouq. eztiniq.* 231a. *boztariouren.* 231b. *markaceco.*

- nahi dut banquet bat eguin
alagranciataco.
- 232 Eretiratu behar dugu
banquet haren eguiteco,
hartariq landan guero
khiristien erhaiteco.

TALBOT

- 233 Alo, sira, aren,
guitian retira,
eran den banquetaren
orai eguitera.

*Retira. Jalqui Catherina, paseia.
Jalqui Cadron.*

CATHERINA

- 234 Jauna giten nuçu
egun çouregana
eguiteco batez
çouri galtheguitera.

CADRON

- 235 Cer da, anderia,
çuq galthacen duçuna?
Eguiten ahal dudaniq bada
eguiten deiçut berhala.

(20)

CATHERINA

- 236 Jauna, jaquin deçaçun
niq nahi dudana,
desiracen niqeçu
erregueren minçacia.

CADRON

- 237 Anderia, desiratcen baduçu
erregueren minçacia
templian beita
banouaçu eraitera.
- 238 Eta ni gin artio
behar duçu erretiratu,
premeticen badu
niq avertituren çutut.

Retira biaz eisquer.

Cadron jalqui, paseia.

Jalqui Talbot, Maximin jar.

CADRON

- 239 Sira, andere estranger bat
hebe baduçu,
minça desir beiçuntuque
çoure magestatiq permeticen badu.

MAXIMIN

- 240 Abiloua, eracaraq
ene aitciniala,
eya cer nahi dian
jaquin deçadan berhala.

Retira Cadron eta jalqui Catherinarequi.

Catherina avança Maximinen catiala.

CATHERINA

- 241 Egun houn souhetacen deiçut,
monarca handia,
othoy, pharca eçadaçu
hartu dudana libertatia.

240-241. 1go zutabearen bukaeran *Catherinaren* azpian *Cadron retira* idatzti (1 tinta) eta ezabatuta dago.

231d. *alagueranciataco*. 232a. *Erretiratu*. 232b. *eguiteko*: beste zerbaiten gainean idatzita dago -ko. 232d. *kiristien*. 233. Ahapaldi hau falta da. 233-234. *Retira oro. Sonnu. Catarina jalkey eskukoty, Cadron eskerety buruz. Catarina minça*. 234d. *galdeguitera*. Ondoan BNPko zigilua dago. 234-235. *Cadron minça*. 235b. *galdacen*. 235d. *eguiten*] *eranen*. 235-236. *Catarina*. 236d. *erregueren*. 236-237. *Cadron*. 237a. *desiracen*. 237b. *erregueren*. 238-239. *Retira biaz esker, leheniq Cadron. Sonnu*. Beranduago idatzita dago *leheniq Cadron*. (14) *Jalkey Maximin, Cadron eta Talbot. Maximin jar. Cadron minça*. 239d. *mayestatiq. balu*. 239-240. *Maximin minça*. 240a. *erekaraq*. 240b. *ayciniala*. 240-241. *Cadron joun eta ekar. Catarina minça*. 241a. *souetacen*. 241c. *içadaçu*. 241-242. *Maximin minça*.

MAXIMIN

242 Eztuçu offesuriq batere,
andere noublia,
cihauri jar cite
hebenche ene cantiala.

Har besoti, jar eracy.

MAXIMIN

243 Cer den eradaçut aren
çuq galthacen duçuna;
declara çaquiçat
jaquin deçadan berhala.

CATHERINA

244 Sira, estonacen nuçu
çoure uxutarçunaz
eta eramaiten duçun
bicide tristiaz.

245 Edit icaragarri bat
phausatu duçu eresouman,
eta particularqui
Alexandriaco hirian.

246 Khiristi fidel guciaq
dutuçu desola eraci
eta debriaren esclavagian
nahi dutuçu eçari.

247 Hartacoz gin içañ nuçu
egun çouregana,
ene simplecian
çoure aramoustracera.

(21)

248 Ounxa uxu cira, sira,
idola falxu hoiën adoratcera

eta çoure eresoumaren
becatiaren bidian eçartera.

249 Cihareq çoure buria
ifernian eçarten duçu
eta çoure populu ignoranta
jaraiqui eraci nahi duçu.

250 Erregue, seigneur eta buruçaguiac,
oro obligatu cirie
mundiaren conduisitcera
eta bide chuchenian eçartera.

251 Hori eran nahi beita
eguiazco Gincouaren bidia
eta eternitatecoz
goçaturen dugun lecquia.

252 Eçagutu behar duçuğu aren
eguiazco Gincoua,
celiaren eta lurraren,
ororen creiaçalia.

253 Goure becatiegati
mundiala gin içañ duçu
eta guiçounaren forman
araerosi uqhen guitici.

254 Curuche batetan hil
ifernutic goure araerosteco
eta debriaren esclavageti
goure idoquiteco.

255 Goure becatiegati
hil içañ duçu
eta goure amorecati
odola ichouri diçu.

256 Aren guq ere harez
orhitu behar guiniqueçu

243a. Lerro artean idatzita dago *den*. 248a. *cira*] *sira* zekarren lehenago.

242a. *ofenxuriq*. 242c. *ciaury*. 242-243. *Har besoty eta jar aracy*. *Maximin miña*. 243a. *Cer da, eradaçu aren*. 243b. *galdaçen*. 243c. *declara: decla* [sic]. 243-244. *Catarina miña*. 244c. *eremay-ten*. 244d. *bicice: bicicet* dakar eskuizkribuan. 245a. *ikaragari*. 246a. *Kiristy*. 246b. *aracy*. 246c. *debriren*. 246d. *dutuçu*] *tuçu*. 247d. *çoure*] *çoury*. 248b. *horien. adoracera*. 248d. *bekatiren. bidin*. 249a. *Cihaurq*. 249d. *aracy*. 250a. *Eregue. bruçaguiac*. 250c. *mundiren conduisicera*. 250d. *chuchenin*. 252a. *duçuğu*] *diçuğu*. 252c. *luraren*. 252d. *creiaçalia*] *creçalia*. 253b. *mundila*. 253d. *uqhen guitici*] *ukan guitiçu*. 254a. *Curuche batetan hil*: eskuizkribuan ezabatuta dago *nabi içañ duçu: nabi içañ duçu hil*. 254b. *ifernuty. libraceco*. 254c. *debriren*. 255c. *amourekaty*.

eta eracaxi deicuna
beti perseguitu.
257 Othoicen çutut, sira,
behar duçu, othoi, canbiatu
eta eguiazco Gincouaren
leguia besarcatu.

Maximin, etourdituriq, minça.

258 Oray ecin emaiten deiçut
discous horen arrapostia,
ceren behar beittut
acabi ene othoicia.

259 Cihauri nahi çutut laguntu
ene palaciouala,
çouaça aphur bat
han arapausatcera.

Lagunt eisquer beraq.

Jalqui Maximin.

Maximin bellarico.

260 A, Bahomet eta Polom!
Adoratcen çutiet umilqui,
bay eta ouhouratcen
beste ororen gaignetiq.

261 Niq desiratcen dutudanaq
othoi, emadaciet,
hala içanen guira
algarren adisquide.

MAHOMA

262 Hartaco ene obedient
bethi içan citie
eta khiristien destrucien
urgaxi behar naicie.

Jaiqui eta minça.

263 Abiloua, Talbot,
orai ene palaciouala
eta adesaco andere houra
eracar eçadac houna.

264 Nahi diat orai jaquin
haren conditionia,
nounco khiristietariq den
jaquin deçadan berthala.

(22)

TALBOT

265 Sira, banouaçu aren
çoure palaciouala
eta eracarten dit
andere houra berthala.

Retira eta eracar Catherina.

TALBOT

266 Sira, hau duçula
eran den anderia,
orai cihaureq
interoga eçaçu berthala.

256c. *deiçuna*] lerro artean idatzita -a. Bertsolerro honetan ezabatuta *beti: deiçuna beti*. 259-260. Lerro artean eta 1 tintaz idatzita dago *Jalqui Maximin*. 261-262. *Mahoma*] eskuizkribu honetan, kopiagilearen irakurketa okerrez, *Mahoma* testuan bertan sarturik dago. Baina B eskuizkribuak dakarren irakurketari esker mintzo dena *Mahoma* dela jabetu gaitzke eta beraz testuko oharra dela. 262-263. Eskuineko alboan beste tinta batez idatzi eta ezabatuta *Jalqui Talbot, Cadran* (1 tinta).

256c. *eta erekarxy deycun bidia*. 256d. *betby preseguitu*. 257-258. *Maximin estourdy eta minça*. 258b. *arapostia*. 258-259 *Jeykiriq minça*. (15). 259a. *Ciaury*. 259b. *palacioula*. 259c. *çouça*. 259d. *arapausacera*. 259-260. *Lagunt kanbera borthala*. *Maximin be(l)harico*. Eskuizkribuak behariko dakar. 260b. *adoracen*. 260c. *ouhouracen*. 260d. *gainery*. 261a. *desiracen*. 261b. *emadaciet*. 261d. *algaren*. 261-262. *Bena niq naby dudan beçala / sinesten ezpanaycie / espata kaldiz oro / phorokaturren çutiet*. Ezkerreko alboan *Ezpatia* idatzita dago eta eskuinean, bertiz, letrakera bereziz, *Mahoma* eta *A* larri handi bat. 262a. *Hartakoz*. 262c. *kiristien*. 262d. *urgaxy*. 262-263. *Maximin jar eta minça*. 263a. *Abiloua, Talbot, oray*. 263b. *ene. palacioula*. 263d. *erekar içadaq houna*. 264b. *conditionia*. 264c. *nonko kiristietariq den*. 264-265. *Talbot*. 265a. *banouçu*. 265b. *palacioula*. 265c. *erakarten*. 265-266. *Joun eta ekar*. 266. *Ahapaldi hau falta da*. 266-267. *Maximin minça*.

MARXIMIN

- 267 Eran içadaçut bertan
çu nour ciradian,
nic ere çoure icena
jaquin ahal deçadan.
- 268 Cer discous etchequi deitaçu
egun heben eni,
harçara nahi niqeuçu
çoureganiq jaquin.

CATHERINE

- 269 Ene araça royalla
asqui eçaguturiq duçu
eta ene icena
Catherina deitcen duçu.
- 270 Ene denbora iragan dit
bethi uztudiouan,
eretoriaco eta beste
Libru Saintietan.
- 271 Bena enuçu deus ere bantacen
khiristi içatez
eta Jesus Christen
ezpous uqheitez,
- 272 ceren hora beita
eguiazco Gincouaren semia,
bay eta orano
eguiazco Gincoua.

MAXIMIN

- 273 Noun da, arren, eraçu,
eguiazco Ginco Seme hora?
Edo bestela, eraçu:
noun egoiten da?

CATHERINA

- 274 Celian, lurrian
eta beste leccu orotan,
bena particularqui
hartan fede dienetan.
- 275 Gincouaq eman dicuçu dohain bat
çouing sinhexi behar beitugu,
ceren goure leguia
Eliçari eracaxi beitu.
- 276 Fedezco phuntu çounbait
sinhesten ezpadugu
edo dudatan baguira
fedia galdu diçugu,
- 277 ceren goure erlegioniaren
haxarria beita fedia
eta hora ezpadugu
ecin salvacen beiquira.
- 278 Sinhexi behar diçugu
hirour persounatan Ginco batbadela
eta haren semia, guiçoun eguiniq,
curuche batetan hil dela.
- (23)
- 279 Han hil içan duçu
goure salvatecco
eta goure arima
gachouen araerosteco.
- 280 Hartacoz sinhexi behar diçugu
badela paradusu bat hounen,
bay eta ifernu bat
gaisqui bicicen direnen.

268b. *egun heben eni*] *egun eni heben eni* lehenengo *eni* ezabatua. 271d. Bi aldiz idatzita eta behin ezabaruta dago bertsoleerro osoa: lehenengoan *ezpous c* bertsoleerroan eta *uqheitez d* bertsoleerroan. 275a. *Gincouaq*] *Gincouq* zekarren lehenago. 279c. *arima*] *arima gaichouen, gaichouen* ezabatu eta hurrengo bertsoleerroan idatzita dago.

267. A larri handi bat idatzita dago ahapaldi osoaren eskuin aldean. 267a. *içadaçut: içadu* [sic]. 268c. *bastara*. 268-269. *Catarina minça*. 269d. *Catarina deycen duçu*. 270c. *eretorikaco*. 271a, b. *Bena enuçu hargaty bantacen / deus ere kiristy içatez*. 271d. *ukaytez*. 272b. *Gincouren*. 272d. *Gincoua*] *guiçona*. 272-273. *Maximin minça*. 273a. *aren*. 273c. *bestala*. 273-274. *Catarina minça*. 274a. *lurian*. 275a. *Gincouq*. 275b. *çouin sinexy*. 276a. *çombait*. 276b. *sinexten*. 277a. *erlegioniren*. 277b. *haxaria*. 278a. *Sinexy*. 278b. *personetan*. 278c. *guiçon*. 279b. *salvaceco*. 279d. *gaychouen arerosteco*. 280a. *sinexy*. 280b. *pharadusu*. 280-281 *Maximin minça*.

MAXIMIN

281 Jaunaq, hounen loçanciaz
hanitz niz estonaturiq
eta nihaur, aldiz,
eçarten nai estourdituriq.

282 Eztut asqui bihotz
emaiteco araposturiq,
eniçala capaule
noure buria eçaguturiq.

283 Emperiaco filosofa abilenaq
nahi tiat eracari,
bai eta hounen countre
hourac disputa eraci.

284 Cadran, hiq jouan behar duq
philosofa haien cherca
eta etcy goiçanco
eracari plaça hountara.

285 Catherina, behar duçu gin
ene palaciouala,
philosophac gin artio
han arrapausatcera.

286 Balantin eta Filon
ciauristeie houna bertan
eta beha orai
cer nahi deiciedan eran.

Jalqui Filon, Balantin.

MAXIMIN

287 Behar ducie laguntu
andere hau ene sallala

eta hanti gal eztaquidan
han ounxa beguira.

Boureuq bar artian. Retira.

MAXIMIN

288 Cadron, pharti ady
hi orai berhala
eta edireiten tia guiçouniq abilenaq
eracar itçataq houna.

CADRON

289 Sira, banouaçü
çoure ordren executacera
eta guiçouniq abilenen
houna eracartera.

Cadran paseia, bestiaq retira.

*Jalqui eisqueretiq Cadulan, Nicolas, Albert,
Ditora, Filosofa. Oro jar.*

CADRON

290 Jaunaq, erregueren ordrez
giten niz cieñana,
embasada baten
cier eguitera.

291 Erregueq ordre emaiten deicie
erresoumaco filosofa orori
eci goiçan han edireitez.
Ez mancariq eguin hari.

281a. *houne.* 281b. *batniz.* 281d. *destourdituriq.* (16). Orrialde hau hiru zutabetan idatzita dago eta ez bitan gainerakoak bezala. Hirugarren zutabe hori bukatzen denetik orria bukatzen den artekoa goitik beherako marraz beteta dago. 282c. *capable.* 283a. *Empiraco filozofariq abilenaq.* 283b. *erekarry.* 283c. *bay eta guero houne contre.* 283d. *aracy.* 284a. *Cadran. joun.* 284d. *erekary.* 285a. *Catarina.* 285b. *ene palacioula.* 285d. *ban arapausacera.* 285-286. *Oybu.* Beranduago idatzita dago. 286a. *ciauriste bona bertan.* 286-287. *Jalky boureuaq.* Bi ahapaldi hauen artean beste bat dago. Filon minça: *Sira, houna gutuçu / çoure oyhiala, / cer da, placer baduçu, / çuq galdacen duçuna?* Maximin minça. 287b. *salala.* 287d. *onxa.* 287-288. *Boureuq bar bessouetariq eta retira esker. Maximin minça.* 288a. *bady.* 288c. *guiçoniq.* 288d. *erekar.* 288-289. *Cadron minça.* 289b. *odren.* 289c. *eta guiçoniq abillenen.* 289d. *houna erekartera.* 289-290. *Cadron paseya, Maximin retira. Sonnu. Jalky Albert, Nicolas, Cadulan doctora, filosofa. 5 buruz* (beranduago idatzita dago ohar hori). *Jalky Cadulan, Nicolas, Albert, dotora eta filozofa, jar.* Ezabatutako buruzen orde z idatzita dago *jar. Cadron minça.* 290a. *Jaunaq, erregueren odrez.* 291a. *odre.* 291b. *eresoumaco.* 291c. *eci goiçan] etcy goyçanco.*

- (24) haren conforme behar dugu
minçatu bethiere.
- 292 Ceren eta edireiten
beita necessitatan
eta cien instructioniaren
behar handian.
- PHILOSOPHA
- 293 Eran eçoq erregueri
etci goiçan han guiratequiela
eta egon dadin goure
errecebitceco prest-p^{re}sta.
- Cadran retira, bestiaq paseia.*
- PHILOSOPHA
- 294 Jaunaq, behar dugu jouan
erregueren aiciniñala,
goure abilitaten
hari eracastera.
- 295 Behar dugu haren aicinian
Cençurequi minçatu
eta goure leguia
bethi sustengatu.
- 296 Segur da nahi gutiala
leguiaz intorogatu,
hartacoz behar tugu
ezpiritiac arhintu.
- DOCTORA
- 297 Jauna, goure librieq
cer ere eraiten beteiquire
- CADULAN
- 298 Jaunaq, libru hountan
nic iracourcen dut
eta houneq eraiten dutienaq
ene countuz entelegacen dutut.
- 299 Houneq eracasten du
judiouen leguia,
bay eta orano
sarasi eta mairiena.
- NICOLAS
- 300 Jaunaq, cer behar da haboro?
Hortan cerracen da goure leguia,
goure erregue jaunaq
ordenatu uqhen diena.
- ALBERT
- 301 Jaunaq behar dugu
bertan phartitu,
etci goiçanco heltcecoz
mementian abiatu.
- 302 Hoguei eta hamar lecoua
igaran behar dugu
eta bi egunez jouaiteco
behar dugu ounxa marchatu.
- Retira çamarietarat.
Jalqui Cadran, paseia.
Jalqui Talbot, Maximin.*

301c. *goiçanco*] lerro artean idatzita dago -c-. 302-303. Eskuizkribuan gainean itsatsitako paper-
txo batean idatzita dago ohar osoa. Ertzetatik nabari denez tinta edo odol mantxa gorria erori zaio orrian
eta horrexegatik itsatsi du papertxo. Azpian ziurrenik gauza bera jartzten zuen ertzetik *retira çamarietara*-
ra eta paperaren azpian *Jalqui* bi aldiz irakur daiteke eta.

292a, b. *Ceren eta edireyten / beita nesestitetan*. a bertsolerroaren bukaeran ezabaruta dago *beyra* eta b-
ren hasieran beranduago idatzita. 292c. *instrutioniren*. 292-293. *Philosofa has*. 293a. *Eran içoq ere-*
guery. 293b. *etcy goyciq han guiratekila*. 293d. *erecebitceco. pres presta*. Bertsolerro hasieran *goure*
ezabaruta. 293-294. *Cadron retira. Filosofac, paseyuz, minça. Filosofa*. 294a. *joun*. 294b. *eregueren*
aycinila. 295a. *aycinin*. 296b. *lguiaz dio*. 296c. *dugu*. 296d. *espiritiq*. 296-297. *Doctora has*.
298c. *dutienaq*] *tinaq*. 298d. *ene oustex enthelegacen tut*. 299a. *Houneq erakaxten tu*. 299d. *sarrasy*.
299-300. *Nicolas has*. 300b. *ceracen*. 300c. *eregue*. 300d. *ordenatu ukan diana*. 300-301. *Albert*
has. 301c. *helcekoz*. 301d. *mementin*. 302c. *egunez* [sic]. 302d. *onxa*. 302-303. *Retira ezcuin*.
302-303. *Eraix çamariti. Jouan*. Beranduago idatzita dago. (17). Hemen hasten da eskuizkribu honeta-
ko 2. eskua. *Jalky Talbot eta Maximin. Maximin jar. Jalqui Cadron eta mintça*.

CADRAN MINÇA

303 Sira, giten nuçu
çoure comissionia eguiniq
eta Egyptaco philosophiaq
oro avertituriq.

304 Ginen direla eran ditacie,
eztiela eguinen mancariq,
eta haien recebitceco
egon citian prestiq.

(25)

MAXIMIEN

305 Ebien, arren, bertan
behar dugu prestatu;
Caterina behar ducie
plaça hountara conduisitu.

306 Talbot, çu çouaçá
Catherinaren chercara,
berhala eracar eçaçu
ene aitciniala.

TALBOT

307 Sira, banouaçú
Catherinaren chercara,
eracarten dit bertariq
çoure aitchiniala.

*Talbot jouan eta ecar Catherina, Filon eta
Balintin.*

FILON

308 Sira, haur duçula
noun duçun Catherina
ounxa beguiratu diçugu
çuq eran beçala.

309 Içan balis ere abilago
etçuçun escapico
eci hounequila
beillatu diçugu gaia oro.

MAXIMIN

310 Jaunac, beillatu bacidie
behar ducie lottu,
lo bederaren eguitera
behar ducie eretiratu.

311 Niq beharriq dudaneco
prest egon citie,
niq oyhu eguin artino
ez igui batere.

Retira boureuaq.

MAXIMIN

312 Beha cite, Catherina
ene conseilliari,
enitçaiçu minçatuco hatiq
çoure gaitça nahiz.

313 Çu minçatu cira
Christ haren leguiaz,
goure gincouaq eçari tuçu
oro mesperetchatiaq.

314 Hartacoz eracarten dit
beroguei eta hamar philosopho,
goure legue handiaren
sustenga eraticiteco.

315 Haiequi behar duçu
egun consultatu,
bai eta guero Bahomet,
Apolon adoratu.

313b. *haren*] bi aldiz idatzita dago eta bat ezabatuta.

303a. *Houna* dago lerro artean idatzi eta ezabatuta: *Sira houna giten nuçu.* 304c. *erecibitequo.*
304d. *citien.* 304-305. *Maximin minça.* 305a. *aren.* 306b. *Caterinaren.* 306c. *bebala. eraquarçu.*
306d. *aintciniala.* 306-307. *Talbot minça.* 307b. *Caterinaren chercara.* 307d. *aintciniala.*
307-308. *Talbot jouan eta ekhar Caterina, Filon eta Balentin. Filon minça.* 308a. *bau.* 308b. *Caterina.*
309b. 309-310 *Maximin.* 310a. *bacirie.* 310d. *behar tucie eretiratu.* 311a. *beharriq*] *behar.*
311-312. *Retira boureuaq esquer. Maximin minça.* 312a. *Caterina.* 312c. *mintçatuquo.* 313a. *mintça-
tu.* 313c. *goure*] *eta goure.*

CATHERINA

- 316 Eran deiçut lehen ere
segurqui niq çouri,
celiaren eta lurraren creaçalia
adoraturen dudala bethi.

Gabriel ainguria, tapis guibeleti.

- 317 Catherina, Gincouaren espousa
ehadila loxa bathere
Maximin erregueq
cernahi eraniq ere.

- 318 Behar badun arrasounatu
philosopha haiequila
Ginco hounaq emanen deing
behar dugna arguia.

- 319 Cer ere acquisitu beiton
hire uztudiouan
baliatuco çain
occasione hountan.

(26)

- 320 Adio, Catherina, adio,
uqhen eçan beti corage,
Gincouaq lagunturen ai
orai artio beçala bethiere.

Retira ainguria.

MAXIMIN

- 321 Jaunaq, cer cen hori?
Ençun ducieia?

Botz bat ençun dut
ecinago eztia.

TALBOT

- 322 Sira, niq ere entçun dit
botz bat nounbaiti,
bena etçuçun hargati
deus ere agueri.

MAXIMIN

- 323 Jaunaq, philosophien houraq
eztireia agueri?
Cadran soguin eçaq
hiq largabistarequi.

Cadranteq so eguin.

CADRANT

- 324 Sira, ouste dit
orai heltcen direla,
çamaldundun tropa bat
giten duçu ja hounat.

MAXIMIN

- 325 Sar eraci itçacie
gin ditian houna,
interrogo eraci ditçagun
andere hounequila.

*Igaran triatialat Albert, Nicolas, Cadulan,
Doctorra, Philosopha esquer heroca.*

316c. *creaçalia*] lerro artean idatzita dago ezabaturiko *adoratçaliaren* ordez. 318c. *G* idatzita dago eskuizkribuan, *Ginco* hitza idaztean tinta mantxa erori eta berriro idatzita. 319b. *bire*] beste zerbaiten gainean idatzita dago *-re*. 321d. Lerro artean idatzita dago bertsolerro osoa.

314b. *beroguy. philozoph{o}*. 314d. *handiren*. 314d. *eracitera*. 315b. *eygun*. 315c. *Mabomet*. 315d. *Apolon] eta Apolon*. 315-316. *Caterina*. 316b. *seygurqui*. 316c. *luraren*. 316-317. *Gabriel ainguria tapis gaignety*. 317a. *Caterina*. 317b. *batere*. 317c. *eregueq*. 318a. *arazounatu*. 318c. *dein*. 318d. *duna*. 319-320. (18). 320a. *Caterina*. 320b. *bethi. kborage*. 320c. *urgaxiren*. 320-321. *Retira ainguria. Maximin minça*. 321b. *Entçun*. 321c. *Botz bat entçun d{u}t*. 321-322. *Talbot minça*. 322a. *ençun*. 322b. *botz bat nounbaiti*. 322c. *hargati*. 322-323. *Maximin minça*. 323c. *Cadron*. 323d. *hiq longa bistarequi*. 323-324. *Cadroneq soguin eta minça*. 324c. *çamaldun*. 324-325. *Maximin minça*. 325b. *eta introduisi enegana*. 325c. *introga*. 325-326. *Igaran triaturat leheniq Albert, Nicolas, Cadulan, doctorra, philosopha, esqun*. *Albert* beranduago eta lerro artean aurrezantzean B4 deituko dugun eskuak idatzita dago (ikus honetaz sarrera gisakoan «3. Eskuizkribuak» atala). *Maximin minça*.

MAXIMIN

- 326 Hounqui gin ciradiela
ene jaun maitiaq,
egun eguiten deitaciet
ecinago placer handia.

PHILOSOPHA MINÇA

- 327 Hounqui batu sira
goure erregue handia,
hanix placer diçugu
çoure ossagarriaz.

MAXIMIN

- 328 Jaunaq, eracarri çutiet
goure leguiaren sustengatcera
eta andere hounequi
aphur bat ellestacera.
- 329 Houneq meperechatu du
goure legue handia,
goure gincouaq eçari
oro inguratiaq.
- 330 Hartacoz eracarri çutiet
egun plaça hountara,
bai eta goure leguiaren
sustenga eracitera.
- 331 Goure leguiaz behar citçaïçoue
minçatu prounqui,
goure ginco handiaq
bertan adora eraci.

DOCTORA

- 332 Sira, goure leguiaz bethi
minçaturen gutuçu,

bená behar diçugu
orai berian interrogatu.

(27)

- 333 Jaun philosophiena, çuq,
behar duçu lehenic minçatu,
ceren gradouaq
hala emaiten beitu.

PHILOSOPHA

- 334 Hi iça, eradan,
goure gincouen injuriaçalia,
hain inpudenqui
haiez minçaçalia?
- 335 Ouste duna premis dela
haien mesperetchacia?
Hain hardiqui
haiez minçacia?

CATHERINA

- 336 Bai, ni nuçu, jauna,
minçatu ičan niçana,
bena ez hitz harditez
orai çu beçala.
- 337 Bena bai eguiaz
eta arasou hounez
goure Legue Saintiaq
marcatcen dienez.

DOCTORRA

- 338 Cer da cien leguia?
bertan eran eçan.
Edo nounco gincouaq
adoratcen dutugna?

325-326. *Doctorra*] *Doctorro* dakar. *esquer*] badirudi *escuin* zekarrela lehenago eta gero idatzita dagoela *esquer* beroca. 334c. *hain*] *ha-* idatzita dago eskuizkribuan, *hain* idaztean tinta mantxa erori zaio eta berrito idatzita.

326a. *ciriela*. 326c. *eygun*. *ditadacie*. 326-327. *Philosophá minça*. 327a. *bathu*. 327b. *eregue*. 327d. *ossagarriaz*. 327-328. *Maximin minça*. 328a. *eraquari*. 328d. *apur bat elbestacera*. 329a. *mesperetchatu*. 329c. *goure*] *eta goure*. 329d. *oro injuriatiaq*. 330b. *eygun*. 331a. *citçaïçoue*] *citçoue*. 331b. *mintçatu*. 331c. *eta goure ginco handiaq*. 331-332. *Doctorra minça*. 332b. *mintçaturen*. 332d. *intorogatu*. 333-334. *Philozophe a Caterine minça*. 334a. *hiça*. 334c. *hain*] *eta hain*. 334d. *haiez*] *bayer*. 335a. *della*. 335b. *mesperetchacia*. 335c. *eta hain harditqui*. 335d. *bayer minçatcia*. 335-336. *Caterina minça*. (19). 336c. *hix*. 337b. *eta a arazou hounez dakar* eskuizkribuak. 337-338. *Doctorra minça*. 338d. *dutugna*] *dutia*. 338-339. *Caterina minça*.

CATHERINA

339 Niq adoratcen dudan Gincoua duq
celiaren eta lurraren creiaçalia
eta ifernutiq
goure arraeroslia.

(28)

340 Sinhexi behar ducie
Ginco bat badela
eta hora dela
celiaren eta lurraren creiaçalia.

341 Hareq creiatu uqhen du
cellia eta lurra,
bai eta equia
eta arguiçaguia,

342 eta içarraq orano
celiaren brilatceco
eta gayharen ere
hobequi arguitceco.

343 Guero suplitu uqhen du
lurra bere forman,
behar diren çuhain
eta arbolequilan.

344 Hil nahi içan da guero
gouri eracasteco,
bere aitaren alde escugnian
lecu baten gouri adelatceco.

345 Bi ouhouignen artian
içan da cruçificatu,
goure amorecati
bere odola barreiatu.

PHILOSOPHA

346 Gincoua içan baliz
etcigna cruçificaturen,

352a. *esquia*] *esquiaren* zekarren lehenago.

339b. *luraren creiaçalia*. 339d. *arraeroslia*. 340b. *badella*. 340c. *della*. 340d. *luraren creiaçalia*.
341a. *creatu*. 341b. *celia*. 342b. *brillatcequo*. 342c. *gayaren*. 343a. *diçu*. 344a. *da*] *duq*.
344c. *eta bere aytaren alde eskbuignin*. 344d. *lekbu*. 345a. *ouhouimen*. 345b. *içan duq cruçificatu*.
345c. *eta goure amorequatiq*. 345d. *bere odolla bareyatu*. 345-346. *Philozopha minça*. 346b. *etcia*
cruçificaturen. 346c. *bacia*. 346c. *ounxa*] *bain ounxa*. 347a. *Estine ibourquereq, ez*. 347c. *eztinagu*.
347d. *mentcioneriq*. 347-348. *Caterina minça*. 348a. *Orbit behin citie bebin*. Ezabaturik dago lehenen-
go bebin. 349d. *beguiratceco*] *araerostequo* zekarren lehenengo eta beste esku batek (B4) -*erostequo* ezaba-
tu eta *beguiratceco* idatzu du. 349c. *ifernuti*. 349d. *beguiratceco*] *araerostequo*. 350a. *eygunian*.
350b. *ereçucitatu cen hartara*. 350c. *eta igaran celietarat*. 350d. *lekbu*. 351a. *judicionian*.
351b. *jujatcera*. 351c. *gaisqui*] *eta gaisqui*. 351d. *ahalqueçunaren emaytera*. 351-352. *Philozopha*
eman esquia Caterinari et philozopha minça. 352c. *sinbesten*] *oray sinbesten*. 352-353. *Maximin minça*.

bacigna bere buria
ounxa beguiraturen.

347 Estigne ihourq ere, ez,
hora gincotaco etchequiten,
philosophieneq estignaigu
mentioneriq eguiten.

CATHERINA

348 Orhit citie behin
oroq hil behar dugula
eta arimen salvamentia
dugula necessariena.

349 Goure Gincoua hil içan da
goure arraerosteco,
eta ifernutiq ere
goure beguiratceco.

350 Hirourgueren egunian
reçucitatu cen harçara
igaran cellietarat
gouri han lecu baten adelatcera.

351 Asquen gudicionian ginen da
bicien eta hilen gugatcera,
gaisqui bici direner
ere bai condenatcera.

Philozophaq eman esquia Catherinari.

PHILOSOPHA MINÇA

352 Ecarçu esquia, aren,
ene andere maitia,
sinhesten dit Jesus-Christ dela
eguiasco Gincoua.

MAXIMIN

353 Ounxa estonatcen nuq
philosophien handia.
Othian utci duca
goure gincouen leguia?

DOCTORRA

354 Othoicen çutut, sira,
eguïn eçaguçu hainbeste,
utcitez orai aicina
haboro interrogatu gabe.

355 Ceren escutuçu capaule
deus ere eraiteco,
ez eta orano
legue horen sustengatceco.

CADULAN

356 Çouigneq ere leheniq
idequi beitu discousa
houra duçu segurqui
munduco capaulena.

DURAS, NICOLAS

357 Estaquiçugu deus ere
arrapostu emaiteco,
ceren gainticen beituru
goure arazouaq oro.

ALBERT

358 Sira, orai icousten dit
oro arazou batetan guirela,
andere horeq eraiten tienaq
oro eguiaq direla.

(29)

359 Eraiten deiçugu
oroq botz batez clarqui,
eguiaz minço dela
nescatilla hori segurqui.

MAXIMIN

360 Cer debru da haur?
Desplacerez hil behar dut.
Ez, hargati orano
coragatu behar dut.

361 Othian behar duta
hainbeste injurio soffritu?
Ez, berhala behar dut
su handi bat phistu.

362 Balantin eta Filon,
lo ciradieia?
Ciauristeie bertan
ene edireitera.

Jalqui bourreuaq.

BALANTIN

363 Sira, cer placer duçu?
Eran eçaguçu;
cernahi beita eguitera
gu prest gutuçu.

MAXIMIN

364 Su bat mementian
ecar eçacie houna,
coqui hoieq nahi dutut
chispilt eraci berhala.

Ecar bourreuaq suya.

356-357. *Duras*] beranduago eta tinta ezberdinez (1) idatzita dago. 357-358. Tinta aldaketa dago eskuizkribuan. 358a,b. Bi aldiz idatzita daude *dit* eta *guirela* tinta mantxa batengatik.

353-354. *Doctorra minça*. 354c. *aintcina*. 354d. *intorogatu*. (20). 355a. *capable*. 355d. *horen* *haren*. 355-356. *Cadulan bas*. 356d. *capablana*. 356-357. *Nicolas bas*. 357b. *arapostu*. 357c. *gainticen*. 357-358. *Albert has*. 358a. *ikhousten*. 358c. *andere*] *eta andere*. *tienaq*] *tinaq*. 359b. *botx*. 359c. *eguiaz minço della*. 359d. *nesquatila hori seygurqui*. 359-360. *Maximin minça*. 360a. *bau*. 360b. *desplazerrez*. 360c. *hargatiq*. 361c. *behala*. 362b. *lo cirieya*. 362-363. *Jalqui boureuaq*. *Balantin minça*. 363b. *içaguçu*. 363-364. *Maximin minça*. 364b. *ekhar*. 364c. *coqui hoieq*] *ekoqui horiq*. 364d. *chispil*. 364-365. *Jouan suyaren cherqua*. *Philozopha minça*.

PHILOSOPHA MINÇA

- 365 Othoicen çutugu, Catherina,
Gincoua othoi eçaçu gugati,
goure arima gachouen
conserbatciagati;
- 366 othoi ezteçan soguin
goure becatu handiari,
merechimentien grado
esquitçan puni.
- 367 Merechi guiniqueçu, merechi
punitu içatia,
bena, othoi, uqheçu
gutçaz misericordia.

DOCTORRA

- 368 Oh, Jesus-Christ,
goure salvaçalia!
Othoi, ençun itçaçu
goure oyhiaq.
- 369 Memento hountan gouatçu
mundiaren quitacera
eta goure countu tristen
çouri rendatcera.

CADULAN

- 370 A, Gincou gloriosa,
pietatiaren uthurria!
othoi gutara heda eçaçu
çoure escu sacratia.
- 371 Goure merechimentien arau
esquiçaçula puni,
uqheçu gutçaz
misericordia beti.

NICOLAS. DURAS

- 372 A, Jesus adoragarria,
ereguen erreguia!
othoi, uqheçu
gutçaz misericordia.
- 373 Ouhouin hounari çunian
bere becatiaq pharcatu.
Jauna, othoi, gouri ere
pharca itçaçuçu.
- (30)
- 374 Ah, Catherina virgina!
balia çaquiscu Gincouaren erecian
ifernuti beguira guitian
içan ezquitian han.
- 375 Uxu içan beiquirea
orai artioino bethi
hilcera prest gutuççu
haren amorecati.
- 376 Batheiareen hartcera
prest guntuqueçu oro,
bena eztiçugu denborariq
sacramentu haren hartceco.

CATHERINA

- 377 Consola citie oro,
etcitiela loxa;
uqhenen ducie
becathien pharcamentia.
- 378 Consolu handi bat
badut bihotcian,
ceren jarri ciraien
Gincouaren leguian.

371-372. *Duras*] badirudi beranduago idatzita dagoela.

365a. *Caterina*. 365b. *gouregatiq*. 365c. *gaichouen*. 365d. *counserbatciagatiq*. 366b. *bekbatu*. 366d. *esquitcen*. 367b. *içaytia*. 367d. *ukbaçu*. 367-368. *Doctorra minça*. 368a. *Ob*] *O*. 368c. *ençun*. 369b. *quitacera*. 369d. *erendatcera*. 369-370. *Cadulan minça*. 370a. *O*, *Gincou loriouza*. 370c. *gutala*. 370d. *oyhiaq*: ezabatutako *othoyciaqen* ordez idatzita dago. 371b. *esquitçaçula*. 371c. *ukbaçu*. *Eskuizkribuan* ezabatuta *bethi*: *ukbaçu b. gutçaz*. 371d. *bethi*. 371-372. *Nicolas minça*. (21). 372a. *adoragarria*. 372b. *ereguia*. 372c. *ukbaçu*. 373a. *çunian*] *ceniron*. 373d. *itçagutçu*. 373-374. *Albert minça*. 374a. *Caterina*. 374b. *erecian*. 374c. *ifernutiq*. *guitçan*. 375b. *artio*. 375c. *gutuççu*. 376d. *amourequatiq*. 376-377. *Caterina minça*. 377b. *etcitiella*. 377c. *ukhanen*. 377d. *bekbatien*. 378c. *ceren jari cirien*.

379 Gincouaq çutie
bere glorian plaçaturen,
victoriazco coroua bedera
orori emanen.

Suibharequi jalqui bourreuaq.

MAXIMIN

380 Alo, jaunaq, bertan
eguicie su handi bat,
Chrispilt eraci nahi tut
guero philosophaq.

Suiba phitz.

MAXIMIN

381 Ourthouqui itçacie bertan
sû horen erdiala,
behar die bero eraci
hotx balin badira.

Ourtouq oro suialat.

MAXIMIN

382 Jaunaq, lot çaquiqoue
orai Catherinari,
behar dugu eraman
orai gourequi.

Bi boureueq har Catherina eta oro retina.

Jalqui Satan.

Jalqui Rufin, Heliodora, aphescupia, jar.

APHESCUPIA

383 Helidora eta Rufin,
ene cerbutchari maitiaq,

arauz ençun ducie
Alexandriaco berriaq.

384 Maximin erregue crudelaren
accione terribliaq,
biciriq erra eraci dutiela
berroquei eta hamar philosopha.

385 Erregueq ordre bat eman du
Alexandriaco hirian,
ginco falxien adoratceco
edit bat eçari han.

386 Alexandriaco andere bati
arras bihotça hounquiriq
eguin dero erregueri
representatione bat handiriq.

387 Eracari uqhen tu guero
eresoumaco guiçouniq abillenaq
andere harequi
arazouna eratcitera houraq.

388 Bena andere hareq
oro goitu dutu
eta philosophienaq
khiristi erendatu.

(31)

389 Erregueq icoussi dianian
khiristitu diela
sû handi bat eguiniq
era eraci tu berhalla.

390 Jesus-Christen amorecati
haieq galdu die bicia,
eztugu behar dudatu
uqhen diela misericordia.

382-383. *Jalqui Satan*] beranduago eta tinta ezberdinez (1) idatzita dago. *Helidora*] gainean nul beste tinta batez (1) idatzi eta erdi ezabatuta.

379b. *plaçaturen: plaçatuqo* zekarren lehen. 379d. *eta victoriazco kboroua bedera.* 379-380. *Suyarequi jalqui boureuaq. Maximin minça.* 380c. *chispilt.* 380-381. *Triatepian suya pbix. Maximin minça.* 381a. *itçacie.* 381b. *erdila.* 381-382. *Mihise bat.* Ezkerreko alboan idatzita dago. *Ourthoqui oro.* Lehenago *Ourthoqui oro triatepilat* zekarren. *Maximin minça.* 382a. *çaquitçoue.* 382b. *Caterinari.* 382c. *bori gourequi.* 382-383. *Bi boureueq har Caterina eta oro retina.* *Jalqui Rufin, Helidora eta apescupia.* *Apescupia jar eta minça.* 383c. *entçun.* 383d. *beriaq.* 384a. *Maximin erregue crudel haren.* 384b. *teriblia.* 384c. *dutila.* 384d. *beroguy.* 385a. *Eregueq andre.* 386b. *aras.* 386c. *eguin deyo erregueri.* 386d. *arapresentatione.* 387d. *eracitera.* 389a. (22). *Eregueq ikhoussi.* 390a. *amourequa-tiq.* 390d. *averti eta eguin misericordia. averti: B4* eskuak lerro artean idatzita dago ondo irakurtzen ez den beste zerbaiten orde.

391 Ene desira liçate
 houraq diren lecquiala jouaitia,
 goure leguiaren arau
 othoicen eguitia.

HILADORA

392 Monseigneur, placer baduçu
 jouanen gutuçu
 eta goure othoiciaq
 eguinen ditiçugu.
 393 Bena eran duçu
 segurqui behar diçugu abisatu,
 eci erregueq jaquiten badeicu
 oro galdiaq gutuçu.
 394 Jaquiten badeicu
 khirstiaq heben direla
 segur nuçu berhala
 atçaman guintirouela.

RUFIN

395 Monseigneur, behar diçugu
 berhala phartitu
 eta goure othoiciaq
 Gincouari offritu.

Passeia erdiala.

RUFIN

396 Ala miracullu handia
 icousten duguna!
 Hainbeste suiaren artetiq
 corpiçaq osoriq dira.
 397 Corpitz hoieq uduri ðie
 oroq biciriq direla,

dugun sinhex Gincoua
 photerexu dela.

398 Gincouaq eracousten deicu
 egun miraculu handi bat,
 hobequi eçar deçagun
 sinheste hareganat.

APHESCUPIA

399 Eztugu behar dudatu
 eztirela hoieq saintu
 hartacoz behar dugu
 martiren himnia cantatu.

Canta oroq bellarico.

400 Deus tuorom millitom
 sor est corona primum,
 laudes canentes martiris
 absolbe nenxu criminis.

401 Hiq nenpe mondi gaudia
 et blandimenta noxia
 quaducarite deputans
 pervenit at celestia.

Jaiqui.

APHESCUPIA

402 Har itçacie corpitz horiq
 eta erhox [sic] berhala,
 guero jouan guitian
 aphur bat phausatcera.

Eçar triatepialat eta retina.

Giganta, çamaris.

403 Ha, ha, khirstiaq!
 Nourat gorde cidie?

391-392. *Hilidora*] alboan 1 tintaz *nul* idatzita du.

391c. *eta goure leguiren arau.* 391-392. *Helidora khirsti bas.* 392a. *Monseignur.* 392d. *ditici-gu.* 393a. *duçuna.* 393b. *seygurqui.* 393c. *erregueq.* 393d. *oro galdiaq] galdiaq.* 394c. *seygur.* 394d. *batçaman.* 394-395. *Rufin bas.* 395a. *Monseignur.* 395-396. *Jouan triate erdila soguin eta Rufin minça.* 396a. *miracuillu.* 396b. *ikhousten.* 396c. *suien; B4 eskuak lerro artean idatzita dago surenen orde.* 396d. *kborpitçaq.* 397a. *Kborpix. die] du.* 397b. *biciriq diela.* 398a. *eraquasten.* 398b. *eygun miracuillu.* 398d. *sinbestia.* 398-399. *Aphescupia minça.* 399-400. *Khanta belbariquo.* 400a. *milliton.* 400b. *premium.* 400c. *canantes.* 401-402. *Fin. Aphescupia minça.* 402a. *Har itçacie kborpix hori(q).* Orriaren tolesduragatik ez da ondo irakurtzen -g. 402b. *eborx.* 402-403. *Eçar triateperat eta retina. Giganta bel çamaris eta minça.* 403b. *cirie.*

- Ni icousi naicienian
laster eguin ducie.
- 404 Bena balinbada çounbait
atçamanen çutiet,
aracountratiaq oro
irexiren beitçutiet.
- (32)
- 405 Apetitu houn bat badut
khiristien jateco,
enuque hamabost
asqui apairuco.
- 406 Esta mundian sorthu
ni beçain guiçoun handiriç,
khiristiaq chaturen dutut
ene maillu handiaz niç.
- 407 Mahain hountan gaigna
orai igaraiteco
lagun bat houn nuque
horat jouaiteco.
- Eraix çamaritiiç.*
Jalqui Satan, minça.
- 408 Haur naiala heben
hire tiratceco,
caco houn bat badiat
hire urgaisteco.
- 409 Aigu hounat, aren,
ecaraq esquia,
niç thiraturen ait
caco hounequilla.
- Thira cacouaz.*

GIGANTA

- 410 Ja, ja, Satan, ja,
eneçala hola thira!
caco char horrez
thiratcen deitaq larria.

SATÁN

- 411 Igaran ady, aren,
animal handia,
uduri duç badiala
hamar quintaleren pecia.

GIGANTA

- 412 Ale, debru mithiria!
Urci eçadaq larria!
Igaraiten baniz mahain hortara
idequiren derat bicia.
- 413 So eguin eçaq hounat
ene maillu handiari,
houneq aphoua beçala
çabalturen behai hi.

SATÁN

- 414 Igaran adi bertan
triate hountan gaigna,
icous deçagun noula
çabalturen naia.

GIGANTA

- 415 Nahi duca icousi, othian,
ene moustra orriblia?
Igaraiten baniz hora
laster eguinen duç berhala.

403c. *ikbousi*. 404a. *balinba*. 404b. *batçamanen*. 404d. *irexien*. 405d. *apayraquo*.
406a. *sortu*. (23). 406b. *beycen*. 406c. *chabaturen*. 407d. *igaraytequo*. Bestea ezabatu gabe
beranduago *jouaiteco* idatzi du B4 eskuak. 407-408. *Eraix çamaritiiç eta Satan jalqui. Satan minça*.
408a. *hebe*. 408b. *thiratcequo*. 408c. *kbaquo*. 408d. *urgaixtequo*. 409c. *bait*. 409d. *kbaquo*
hounequilla. 409-410. *Giganta luretiç minça, tira*. 410c. *Khaquo. horez*. 410d. *chilatcen. laria*.
410-411. *Satan minça, kbacouaz tira*. 411a. *badi*. 411b. *alimal*. 411d. *ppecia*.
411-412. *Giganta minça*. 412b. *laria*. 412c. *baniz] banu*. 412d. *idequite dat bicia*. 413a. *Soguin*.
413c. *apoua*. 413-414. *Satan minça*. 414a. *badi*. 414b. *gayna*. 414c. *ikbous deçadan noula*.
414d. *çabaturen*. 414-415. *Giganta minça*. 415b. *oriblia*. 415c. *borra*. 415-416. *Satan, thiraz,*
minça.

Satan, thiras, minça.

416 Ale, animal handia,
eztiat, ez, lasterriq eguinen,
bena caco hounez ait
herresta eramanen.

Giganta igain eta minça.

417 Alo, Satan, orai
behar diaigu combatitu,
qhuqhuso bat beçala
nahi ait çapatu.

Batailla. Satan escapa.

GIGANTA

418 Oh, miserable ullia!
Ihessi jouan iça?
Cer eguinen eitan
segur phensu nia.

(33)

419 Bena giten bahitçait
harçara herritacera
leherturen ait
caracoil bat beçala.

420 Ni orai banoua
aphur bat phausatcera,
sarri utçuliren niz
khiristi çounbaiten jatera.

Retira.

Jalqui Jacop, Duras, Justin. Jar.

JUSTIN

421 Jaunaq, ençun ducieia
orienteco berri handia?

Hanco erregueq eguin dian
accione orriblia?

422 Egun jaquintu dutut cazetetan
hanco berriaq,
eregueq noula dutian
tratatu khiristiaq.

423 Edit bat eçari du
bere eresouma orotan
eta particularqui
Alexandriaco hirian.

424 Hanco khiristiaq dutu
hanix loxa eraci
eta ginco falxiaq
adora eraci hanixi.

425 Çouigneq ere espeitie nahi
adoratu ginco houraq
erra eraciten dutu
eraguiniq sù handi bat.

426 Ene desira liçate
orientera jouaitia
eta hanco erregueren
khiristi eracitia.

427 Jaunaq, eran eçadaciet
cien sendimentia,
cer eguinen dugun,
cien boronthatia.

DURAS

428 Sira, çuq placer duçuna
guq beti eguinen diçugu,
bena gaiça batez
nahi çutut conseillatu.

416c *caco*] *coco* dakar. 418b. *ibessi*] *ibessia*, eskuizkribuan ezabatuta -a. *Orrialdearen goiengan eta erdialdean 4 antzeko bi daude.

416c. *kbaquo. bait.* 416d. *theresta.* 416-417. *Giganta oray igaran. Giganta minça.* 417b. *diagu.* 417c. *coucouso.* 417d. *bait.* 417-418. *Batailla. Satan esqaça. Giganta minça.* 418a. *ulia.* 418b. *biça.* 418c. *Equi cer eguinen beytan.* 418d. *niç phenxu nia.* 419a. *babitçeit.* 419b. *hastara heritatcera.* 419c. *bait.* 420b. *apur.* 420-421. *Retira. Jalqui Jacop, Duras, Justin. Jar Juistein. Justin minça.* (24). 421a. *entçun.* 421c. *eta banco eregueq eguin dien.* 421d. *oriblia.* 422a. *Eygun jaquin tut gazetetan.* 422b. *beriaq.* 422c. *dutin.* 422d. *trataten.* 423c. *particularsqui.* 424b. *loxaraci.* 425c. *dutu*] *tu.* 426b. *orientera:* eskuizkribuan *orientere* dakar. 426c. *eregueren.* 427a. *içadacie.* 427d. *sendimentia.* Aurrekoa ezabatu gabe *boronthatia* idatzi du alboan B4 eskuak beranduago. 427-428. *Duras minça.* Alboan berriro *Duras* beranduago idatzita 1goa erdi ezabatuta dagoelako.

429 Orai guerlalat jouaiteco
thempora laburregui duçu,
hartacoz premabera
eguruqui behar diçugu.

eracar eçadaq bertan
ene aitciniala.

CADRAN

430 Ordian jouanen gutuçu
guerla emaitera
eta khiristien althe
combatian aricera.

436 Sira, banouaçu
Catherinaren cherca,
eracarten dit
bere bi gardequilla.

Retira Cadran.

Jalqui Filon, Catherina, Balantin, Cadran.

JUSTIN

431 Duraz, arrazou duçu,
orai thempora estecatia duçu,
bena udaladrano
egonen gutuçu.

MAXIMIN

437 Beha cite, Catherina,
othian cer phensatcen duçu?
Goure gincouen adoracia
noulaz arrafusatcen duçu?

432 Bena giten denian
guero denbora houra
corage uqhen eçaçu
sustengatceco leguia.

438 Behar dutuçu adratu
goure ginco handiaq,
guero emanen deiçut
nahi tuçun graciaq.

JACOP

433 Sira, corage mensiq
guq eztiçugu,
goure leguiaren sustengatceco
biciaq arriscaturen dutigu.

439 Bena behar naiçu
occasione hountan laguntu
eta goure gincouer
sacrificio erendatu.

(34)

434 Bena anhartio
gutian orai retira
armadaren eta
equipagiaren preparatcera.

CATHERINA

440 Sira, eraiten deiçut
auher duçula,
ginco falxuriq eztudala
adoraturen secula.

Retira.

Jalqui Talbot, Cadran, Maximin. Jar.

MAXIMIN

435 Cadran jouan behar duq
Catherinaren cherca,

441 Lehen milla herio
dit soffrituren
eci ez goure salvaçalia
guisa hortan offensaturen.

429b. *lhaburegui.* 429c. *primabera.* 430d. *aricera.* 430-431. *Justin minça.* 431a. *arazou.* 431b. *eztequatu.* 431c, d. *Bena udalan / eguruquiren çutugu* zekarren lehenengo eta geroago B4 eskuak *Bena udaladrano / egonen gutuçu* zuzendu du aurrekoa ezabatu gabe. 432c. *khorage. eçacie.* 433. Ahapaldi hau eta 434.a falta dira. 434-435. *Retira oro. Jalqui Talbot, Cadron eta Maximin.* Beranduago lerro artean B4k idatzi eta ezabatuta *Filon, Balantin.* 434-435. *Minça Maximin.* 435a. *Cadron.* 435b. *Caterinaren.* 435c. *eçadaq.* 435d. *aitciniala.* 435-436. *Cadron minça.* 436b. *Caterinaren.* 436d. *gardequilla.* 436-437. *Cadron jouan eta equar Caterina eztequa bieq.* Beranduago B4k lerro artean *Filon, Balantin* idatzi du. 436-437. *Maximin minça.* 437a. *Caterina.* 437b. *phensatcen.* 437d. *arafuzatu.* 438c. *deytçut.* 438d. *tuçun.* 439-440. (25). *Caterina minça.* 440a. *deytçut.* 440d. *seculla.* 441d. *offenxaturen.* 441-442. *Maximin minça.*

MAXIMIN

- 442 Ençun ducieia, jaunaq,
orai cer eran dian?
Hatçaman eçacie
eta esteca mementian.

Esteca boureueq.

MAXIMIN

- 443 Icousten dut auher dela
houni deus erraitia,
ezta haur canbiaturen
giniq ere debria.
- 444 Filon, jouan behar duq
bi açoteren cherca,
nahi dut açota eraci
crudelitaterequila.

Retira Filon, ecar bi açota.

FILON

- 445 Sira, hoieq dutuçula
bi açotiaq,
eman itçagutçu
bertan çoure ordriaq.

MAXIMIN

- 446 Idoqui itçocie bertan
sougneco aropaq
eta guero eman
nour cien colpiaq.

(35)

- 447 Larriaq etchequiten dieno
eman içacie beti,
odolaz uhaitz eguiniq ere
ez bathere espragni.

BALANTIN

- 448 Catherina, behar dun
idequi aropa hori,
corpiceco erhauxa
nahi deignat eraiqui.

CATHERINA

- 449 Estiat, ez, acholiq
mundu hountaco affrontien,
ez cieq eguiten deitacien
mesperetchu ororen.
- 450 Bena eguin eçacie
cieq eguin bidia,
cien erregue jaunaq
manhatu çutien beçala.

FILON

- 451 Presa dun, arauz,
açotiaren hartcera,
nouniq emaiten degnat
lehen lehen colpia.

Orai açota.

MAXIMIN

- 452 Hor, maradicatia, hor,
behar dun goçatu açotia,
ceren estigna nahi adoratu
goure ginco handiaq?

- 453 Behinco asqui du, jaunaq,
eramacie presounteguiala
eta çola-çolan eçar
bere burdugnequila.

Eçar presounteguiian eta utçul.

442-443. *Eztequa eta Maximin minça.* 443a. *Ikbousten. della.* 443b. *eraytia.* 443c. *bau.* 443d. *giniq] içaniq.* 444c. *dut] diat.* 444d. *crudelitaterequilla.* 444-445. *Filon jouan eta ekbar.* *Filon minça.* 445b. *açotiq.* 445d. *audriq.* 445-446. *Maximin minça.* 446a. *Idequi itçotie bertan.* 446d. *nourq.* 447a. *Lariaq etçbetquitcen dieno.* 447b. *eman itçociet bethi.* 447c. *odolez ubeix.* 447d. *bater.* 447-448. *Balentin minça.* 448a. *Caterina.* 448c. *kborpixequo.* 448d. *denat.* 448-449. *Caterina minça.* 449a. *acollig.* 449c. *deytadacien.* 449d. *mezperetchien zekarren lehenago; B4k mezperetchu ororen zuzendu du.* 450c. *eregue.* 450b. *cien.* 450d. *beçalla.* 450-451. *Fillon minça.* 451c. *noniq. dant.* 451-452. *Oray açota. Maximin minça.* 452c. *estia.* 452d. *bandia.* 453b. *presountequila.* 453d. *burdugnequillan.* 453-454. *Eçar presountegu(i)an eta gin. Maximin minça.*

MAXIMIN

454 Jaunaq, eran eçadaciet
cer eguin behar dudan, aren,
Catherinaq eztutianez
goure gincouaq adoraturen.

TALBOT

455 Sira, auher duçu
hari deus eraitia,
hala noula beiliçate
houren gaignen izquiribatcia.

456 Christ hartan diçu
hareq bere sinhestia,
houra quita beno lehen
galduren beitu bicia.

CADRON

457 Sira, ene abisa luqueçu
bertan executatcia,
bestella counvertieracico diçu
orienteco erresouma gucia.

458 Eztucia icousi lehen ere
hainbeste counvertieraci diela,
eta lehen leheniq
berrogei eta hamar philosopha?

MAXIMIN

459 Behar dugu orai
hebeti retiratu
eta goure corpitçaq
aphur bat repausatu.

Retira oro.

*Jalqui Michel ainguria, jouan Catherina-
nagana.*

MICHEL

460 Catherina, giten nun
egun hiregana,
Gincouaq igorrireq
hire consolatcera.

(36)

461 Ehadila afligi bathere
hire afflictionetan,
Gincouaq eçarico ai
eternitateco glorian.

462 Convertieracico dun
emperadoriaren emastia,
bai eta harequi
Porfira capitaigna.

463 Conbertituco dun orano
berrehun soldado,
Gincouaren amorecati beitutie
biciaq galduco.

464 Gincouaq citin houraq
beregana hartuco
eta paradusuco glori-
az beti goça eracico.

465 Adio, Catherina, adio,
uqhen eçan corage,
eta tentationetan
ginen niçain bethiere.

Retira ainguria.

Satan jalqui, minça.

466 Ah, Catherina, miserable,
enuchent burugabia!
Cerq eçari ai hi
miseria hortara?

466a. *miserable*] ez da garbi irakurtzen *miserable* ala *miserabla* dakarren.

454a. *içadacie*. 454c. *Caterinaq estutianez*. 454-455. *Talbot minça*. 455c. (26). *beliçate*.
455d. *houvan*. 456a. *dicie*. 456c. Bertsolerro honetatik aurrerakoa B3 deitu dugun eskuari dagokio.
456-457. *Cadron*. 457c. *bestela*. 458a. *ikboussy*. 458-459. *Maximin*. 459b. *erretiratu*.
459c. *kborpitçaq*. 459d. *arrapausatu*. 459-460. *Retira*. *Sonnu eta Michel ainguria jalkby eta mintça*.
460a. *Catarina*. 461a. *batere*. 461b. *aflicionetan*. 461c. *Gincouaq goça eracico bay*. 461c. *eternita-
tecco*. 462a. *Cobertituco*. 463c. *amourecaty*. 464c. *pharadusuco*. 464d. *bethy*. 465a. *Catarina*.
465b. *ukhan*. 465c. *tentacionetan*. 465d. *niçain*. 465-466. *Ainguria retira*. *Sonnu*. *Satan jalky eta
mintça*. 466a. *Catarina*. *miserabilia*.

467 Ceren eztun sinhesten
erregueren mania?
Guero goçaturen beitun
alagranciaz mundia.

468 Adora itçan bertan
ginco handi houraq,
guero idoquiren ait
gastelutiq camporat.

CATHERINA

469 Khen aquit hebenti
izpiritu gaistoua!
Apartadi hebentiq
eneçala tenta!

SATÁN

470 Cer minço iz, ennuchenta?
Eztignat hire gaitça nahi,
eta hiq nahi nain
hebentiq aparta eraci.

471 Utz itçan enuchenqueriaq
eta hox eman enequi;
ounxa içanen gutun
biaq algarrequi.

472 Jaun gaste eder bat degnat
senharretaco chercaturen,
harequi beitun hire denbora
alagueraqui igaranen.

CATHERINA

473 Curutche hounen vertutez
apartadi, izpiritu gaistoua!

Abil ifernialat
çouing beita hire lecquia.

*Retira Satan.
Urçouaq ecar ogui.*

CATHERINA MINÇA

474 Oh, Ginco eguiascoua,
hountarçunez betia!
Çuq igorten deitaçut
behar dudan hascurria.

475 Beste althe naiçu
bethi consolatcen
eta çoure graciaz
beti conserbatcen.

*Orai jan.
Jalqui Clariça, Justina. Biaq jar eisqueretiq.*

JUSTINA

476 Behadi, Clariça,
ene cerbutchari maitia,
behar nain laguntu
egun presounteguiala.

477 Nahi niquen egun icousi
Catherina presounera,
eta jaquin orai
noula den berhala.

(37)

CLARIÇA

478 Madame, placer baduçu
jouanen gutuçu,
bethiere ni prest
içanen nuçu.

467d. *alagueranciaz.* 468b. *ginco*] o, *ginco.* 468c. *Guero idekiren bait.* 468d. *gasteluty campoulat.* 468-469. *Catherina.* Beranduago B4k idatzita dago. 469a. *bakit.* 469b. *ezpiritu.* 469c. *aparta bakit hebety.* 469d. *eniçala.* *Eniçala tenia eracy zekarren;* ezabarurik dago *eracy.* 469-470. *Satan.* 470a. *mintço biz.* 470b. *Eztignat*] *eztiant.* 470d. *hebety.* 471a. *Utz itçan enuchenkeria horiq.* 472a. *degnat*] *derant.* 472-473. (27). *Catarina.* 473a. *Kurucbe. bertbutez.* 473b. *aparta hady.* 473d. *çoin beita hire lekhia.* 473-474. *Satan lasterca retira.* Beranduago idatzita dago *lasterca* lerro artean. *Sonnu. Urçouac. oguia ekbar. Caterina mintça.* 474a. *eguiascoua* irakurtzen ez den beste zerbaiten gainean idatzita dago. 474b. *bethia.* 474c. *deitaçu.* 474d. *hascurria.* 475c. *graciez.* 475d. *bethy.* 475-476. *Orai jan. Sonnu. Justina eta Clariça jalkby. Justina has.* 476b. *cerbuchar.* 476d. *presounteguila.* 477a. *ikbousy.* 477b. *Catarina.* 477-478. *Clariça has.* 478a. *Madama.*

479 Niq ere haren icoustia
desiratcen niqeuçu,
çuq placer duçunian
phartituren gutuçu.

JUSTINA

480 Behar dignaigu berhala
segurqui abiatu,
erregueq jaquin gabe
behar guiniquen retiratu.

481 Eci hareq jaquiten badu
han ičan guirela
segur nun, segur,
arraprocha quintirouela.

482 Hartacoz behar deitan
segretia beguiratu
eta han ičan guirela
ez amenx sallatu.

CLARIÇA

483 Madama, eztuçula anxia,
beguiraturen dit segretia.
Çu salha beno lehen
galduren dut bicia.

484 Behar diçugu berhala
orai abiatu ,
erregue gin gabe
behar badugu retiratu.

485 Bestela segurqui
galdiaq gutuqueçu,
jaquiten balin badu
presounteguiala ičan guirela gu.

JUSTINA

486 Clariça, hox berhala
behar dinaigu phartitu,
Catherina icous eta
berhala retiratu.

Jouan presouala.

JUSTINA

487 Egun houn desiratcen deiçut
ene andere maitia,
noula ciradian
eradaçut eguia.

CATHERINA

488 Madama, ounxa nuçu,
Gincoua remestiatuiriç,
hareq urgaisten niçu
niq merechi gaberiq.

Paseia. Catherina erdian.

JUSTINA

489 Noulaz eraiten ahal duçu
ounxa cirela hola?
Icousten diçugu presentian
çoure estatia triste dela.

490 Hanitz estonatcen nuçu
çoure hain gogor içatiaz,
ceren eztuçun sinhesten
erregueren ordriaq.

491 Alla nahi cira ičan
marterioz phorrocatu?
Sinhesten espaduçu
hori segur duçu.

488-489. *Paseia. Catherina erdian*]. Beste tinta batez beranduago idatzita dago (1 tinta).
530-531. *Justin*] Eskuizkribuan *Jutin* dakar.

479. Ahapaldi hau falta da. 479-480. *Justina*. 480a. *dinagu*. 480b. *segretkey*. 480d. *erretiratu*. 481d. *arraprotcha guin*]tir[tiriouala. 482a. *Hartacoz*. 482d. *salbatu*. 482-483. *Clariça*. 483d. *dur*] *dit*. 484a. *dicigu*. 485. Ahapaldi hau falta da. 485-486. *Justina*. 486b. *behar diagu partitu*. 486c. *Catherina*] *Catarina*. 486-487. *Jouan gaztelura. Sonnu. Justina mintça*. 487d. *erradaçu*. 487-488. *Catarina*. 488b. *erremestiatuiriç*. 488c. *barc*. 488-489. *Justina*. 489a. *erraiten*. 489c. *Ikbousten. dicigu*. 490a. *estonatcen*. 490c. (28). *cereren* dakar eskuizkribuan. 490d. *odriaq*. 491a. *Ala*. 491b. *martirioz*.

CATHERINA

492 Madama, nahiago nuçu içan
marterioz phorrocatia
eci ez eta obeditu
erregueren ordria.

493 Mundu hountan phenariq
eztit hanitz soffrituren,
bena beste mundian placeraq
eternal tit goçaturen.

CLARIÇA

494 Anderia, ceren estuçü sinhesten
erregue eta erreguigna?
Guero presountegui hortatiq
jalquiren beircira.

(38)

495 Conseillatcen çütut, anderia,
hoien sinhestera,
eta çoure libertatiaren
bertan aquisitcera.

496 Bestella tristequi duçu
çoure denbora arasta igaranen,
bourreuen ezkhier
beitcirade finituren.

CATHERINA

497 Justo diren arraçouetan
obedi nitiroçu segurqui,
bena manu hortan gaignen
ez secula jagoiti.

JUSTINA

498 Anderia, eçarten naiçu
hitz horez susprenituriq,
ezpeitut entelegatcen
holaco arraçouriq.

499 Bena estit asqui denbora
arraçouaren entelegatceco,
beste aldi batez nuçu
orano utçulico.

500 Orai behar dit retiratu
ene palaciouala,
ceren erregueren ichiliq
gin beiniz houna.

501 Egun çortci ginen nuçu
arçara çoure icoustera,
ordian entelega eracico deitaçu
oraico araçoua.

Retira eisquer.

Jalqui Jacop, Duras, Justin.

JUSTIN

502 Jaunaq, badaquicie
hitz hartu guniela
udan jouanen guinela
khiristien soccorri emaitera.

503 Orai udan guira,
jouan behar dugu berhala,
paganano haier
guerla declaratcera.

504 Bestella galduren da
sarri khiristi leguia,
ezpaguira jouaiten
bertan sustengatcera.

DURAS

505 Sira, niq ja eniaz
hitz emaiten deiçut segurqui
combatituren niçala
corage handi batequi.

492b. *martirioz*. 492c. *aboditu*. Beste zerbaiten gainean idatzita dago *-od-*. Agian *obeditu* izango litzateke irakurketa zuzenena. 492d. *odria*. 493-494. *Clariça*. 494c. *hortariq*. 494d. *jalkbiren*. 496. Ahapaldi hau falta da. 496-497. *Catarina*. 497-498. *Justina*. 498c. *entelegatcen*. 498d. *holaco* oraico. 499b. *entelegatceco*. 499c, d. *beste aldy batez esparancha dit* / *deitaçula entelega eraciko*. 501b. *bastara ikhoustera*. 501c. *entelega eraciren*. 501d. *aukico arraçoua*. 501-502. *Retira*. *Sonnu*. *Jalky Jacop*, *Duras eta Justin*. *Jar eta mintça Justin*. 502d. *kiristier sokborry emaitera*. 503. Ahapaldiak bertsoleeroetan aldaketa izan du; hasieran egitura honako hau zen: *Oray* / *edireiten guira* / *jouan behar dugu oray* / *paganouer guerla emaitera*. Ondoren aldatu egin da: *Oray edireiten guira* / *jouan behar dugu berhala* / *eta paganouer guerla emaitera*. 504a. *Bestala*. 503b. *kiristy*. 504-505. *Duras*. 505c. *Combatituren*.

- 506 Pagano houraq behar tiçugu
oro errenda eraci,
eta presouner gachouaq
oro libra eraci. guitian berhala igain
çamarietan gaigna.
Retira çamarietarat.
Jalqui gigantea.
- JUSTIN 512 Ah, cer placera egun
heben passeiatcia!
507 Duras, niq ere
hala niqueçu deseigna,
bena eçaquit possible içanen denez
haien erenda eracitia. Ounxa asseriq denaq
desiratcen du lotcia.
- JACOP 513 Ni ere asseriq niz
itain bat beçala,
idi bat jan dut
bere buru eta astaparequila.
- 508 Sira, eguinahala
eguien diçugu,
bena berhala
behar diçugu phartitu. 514 Orai nahi niçate
aphur bat repausatu;
ichiliq egon citaie
memenpat behar beitut lotu.
- JUSTIN 515 Bena othoicen çutiet
eneçaciela intourronpi,
bestella çapaturen çutiet
maillu handi hounequi.
- 509 Jacop, jouan adi,
presta eçaq equipagia,
jouan guitian guero
deligenciarequila. *Giganta lô eisquerian.*
Jaiqui Satan, minça.
- Jacop retira eta utçul.*
- JACOP 516 Ah, ha, hor inçana,
animal handia?
Aigu, gaiqui ady,
behar duq gin enequila.
- 510 Sira, prestiq duçu
orai equipagia,
prest balin bacira
guitian pharti berhala. *Thira cacaoa eta minça*
- (39)
- JUSTIN 517 Ariz bertan, arren,
iraçar adi berhala,
bestela caco hounez
eramanen ait herresta.
- 511 Behar diren armaq
prest balin badira

506a. *tigu*. 506c. *gaichouaq*. 506-507. *Justin*. 507b. *nikec*. 507c. *eçakiat. dene(z)*.
507d. *bayen errenda eracitia*. 507-508. *Jacop*. 508b. *dicigu*. 508d. *dicigu pharti(tu)*. (29).
508-509. *Justin*. 509a. *hady*. 509d. *deligenciarekila*. 509-510. *Jacop jouan camberala. Sonnu.*
Jacop gin eta mintça. 510-511. *Justin*. 511-512. *Jaix triatety eta jouan çamarietara. Sonnu. Giganta*
jalky eta passeyuz mintça. 512a. *Placerra*. 513a. *asseriq} arrigolaturiq zekarren eta B4k asseriq ida-*
tzi du gainean. 513b. *ithain*. 513d. *aztaparrekila*. 514a. *niçate*. 514b. *arrapausatu*.
514c. *citie*. 514d. *mement bat*. 515a. *otboitcen*. 515b. *intouronpy*. 515c. *bestala. çapbaturen*.
515-516. *Giganta lo. Sonnu. Satan jalky. Satan mintça*. 516a. *Ha, ha*. 516c. *jaiky. hady.*
Bertsolerro hasieran *ay ezabatuta*. 516-517. *Khacouaz thira*. 517b. *iratçar. hady*. 517c. *bestala.*
kbaco. 517d. *eremanen bait therresta*. 517-518. *Giganta mintça*.

GIGANTA

- 518 Ceitera iz houna,
debru chipia?
Khen aquit hortiq
eta utci lotara.

Berris lo.

SATÁN

- 519 Ehait nahi utci
maraut ourde buria,
behar duq orai phacatu
eni eguin affrontia.
- 520 Aurqui lastercatu naiq
lehou bat beçala,
bena orai nahi ait eraman
iferniaren erdiala.

GIGANTA

- 521 Eneganiq cer nahi duq
affrontu baiciq?
Eztaquica ni niçala
mundu ororen gaigneti?
- 522 Hiq eramaiteco ni
iferniaren erdiala
behar çunuquie amenx
hi beçalacoriq sei milla.

SATÁN

- 523 Asqui nuq nihaur
hire eramaiteco,
jaiqui adi bertan
enequi bataillatceco.

GIGANTA

- 524 Eztuca icousten, miserablia,
ene cantian caca barbau bat içala?
Igaraiten baniçaiq biscariala
leherturen ait elcho bat beçala.

SATÁN

- 525 Enuq khenturen secula
hi jaiqui artio,
nahi diat icousi
hire tailla orano.

GIGANTA

- 526 Nahi duca icousi, othian,
ene moustra handia?
Bena laster eguinen duq guero
leheneco aldian beçala.

SATÁN

- 527 Ez, eztiat eguinen
hiregatiq lasterriq,
bena bai hihaur eramanen
biscarian harturiq.

Giganta jaiqui eta minça.

(40)

- 528 Soguin eçaq hounat
ene maillu handiari,
hounez jossiren ait
mahain hounequi.

Batailla. Satan escapa.

518a. *biz.* 518c. *horry.* 518d. *utci lotara*] *utcy ny lotara.* 518-519. *Berriz lo. Satan mintça.*
519b. *ourde buria*] *ourdia.* 520a. *Aurkby.* 520c. *hait. ereman.* 520d. *erdira.* Ez dago argi bigarren
-r-ren gainetik -l bat idatzita dagoen. 520-521. *Giganta mintça.* 521b. *beicy.* 522a. *eramaitecoz.*
522b. *erdira.* 522-523. *Satan mintça.* 523b. *eramaiteco.* 523c. *hady.* 523-524. (30). *Giganta*
mintça. 524a. *ikhouston.* 524b. *cantian*] *albian. kbaca. hiçala.* 524c. *Igaiten banitceiq bizcarrilla.*
524d. *hait. elço.* 524-525. *Khen hakit hebety, l eta utcy lotara, l bestala pharrastaturen hait l apbo bat beça-*
la. 524-525. *Satan mintça.* 525c. *ikhoussy.* 525-526. *Giganta mintça.* 526b. *ikhoussy.*
526d. *leheneco aldin beçala.* 526-527. *Satan mintça.* 527b. *hiregaty.* 527c. *Lerro artean idatzita*
dago bai. biaur. erounen. 527d. *bizkarrin.* 527-528. *Giganta jaikey eta mintça.* 528c. *hait.*
528-529. *Batailla. Satan ezcapa bortha batety; bestety jalky eta guero ezcapa.* 529a. *Baliatcen ceiq, Satan.*
529c. *bestala. hundudan.*

GIGANTA

- 529 Baliatu çaiç, Satan,
arhin beituç astala,
bestela lehertcen undudan
sagu hume bat beçala.
- 530 Orai behar dut retiratu
cerbaiten chercatcera,
idi bat ahal badut
haren jatera.

Retira Giganta.

Jalqui Jacop, Duras, Justin çamariz.

JUSTIN

- 531 Noun iz, Maximin,
orienteco emperadoria?
Behar duç egun khiristitu
edo galdu bicia.
- 532 Behar uçhenen duk libratu
andere houra presounteguiti
eta khiristi leguiian
bertan jarri.
- 533 Jalqui adi bertan
hirico guilcequi,
bestella sartcen gutuç
goure arma ororequi.

DURAS

- 534 Sira, hobe diçugu
igaraniç triate hortara
eta guero berhala
hiria attaca.
- 535 Behar diçugu hirian
berhala sartu

eta gastelu borta
mementian libratu.

JACOP

- 536 Sira, guitian jaix
çamarietariç berhala,
guero sar guitian
hiri hortan barna.

Igain triatiala.

JUSTIN

- 537 Alo, oriente, alo!
Errendatcen iça,
ala sutan eçarico dugu
polbora eta aigardenta?

Jalqui Talbot, Cadran, Maximien.

MAXIMIN

- 538 Nour ciraye cieç?
Khiristiaç cirayea,
ene insultacera giniç
cien faïçou charrequila?

JUSTIN

- 539 Bai, khiristiaç gutuç
egun giniç houna,
Jesus-Christen leguiaren
orai sustengatcera.
- 540 Behar ducie egun
khiristi leguia hartu
eta ginco falxiaç
oro abandonatu.

530-531. *Justin*] Eskuizkribuan *Jutin* dakar. 537-538. *Jalqui Cadran, Talbot, Maximien* zekarren lehenago eta beste tinta batez (1) *Talbot, Cadran* zuzendu da.

530b. *ceratcera* zekarren lehenago eta *cheratcera* zuzendu da. 530-531. *Giganta* *retira*. *Sonnu Jacop, Duras* eta *Justin gin çamariz*. *Justin mintça*. 531a. *hiz*. 531c. *kiristitu*. 532a. *ukbanen*. 532cd. *eta kiristy leguia / bertan sinhexy*. 533a. *Jalkhy hady*. 533c. *bestala*. 533-534. *Duras mintça*. 534a. *dicigu*. 535a. *dicigu*. 535c. *bortha*. 535-536. *Jacop mintça*. 536-537. *Jaix çamarietariç eta igain triatura*. *Sonnu eta Justin mintça*. 537b. *biça*. 537c. *eçariren*. 537d. *pholbora. agardenta* zekarren eta *aigardenta* zuzendu da. 537-538. (31). *Jalkhy eskerrety Cadran, Talbot eta Maximien*. *Maxin mintça*. 538a. *cirie*. 538b. *Kiristiaç cirieya*. 538c. *insultacera*. 538-539. *Justin mintça*. 539a. *kiristiac*. 540b. *kiristy*. 540-541. *Maximin mintça*.

MAXIMIN

541 Gu hiri erendaturiq
eztuq eguinen erria,
içan beçalaco
inpertinent mitiria!

JUSTIN

542 Enuq impertinenciaz
batere miñçatu,
errendatu nahi ezpahiz
behar duq defendatu.

543 Bestela gastelia
behar deiquc libratu,
han dia presouñier houra
gouri rendatu.

(41)

544 Ceren houra beita
Alexandriaco araça royaleti,
cerbait hounquiten beita
ene odoleti.

MAXIMIN

545 Eztuq libratuco
goure leguia har artio,
badiat orai
hain ounxa beguiratuco.

546 Houra libratcecoz
behar duq bataillaz libratu.
Alo! Behar diaigu
amigni bat combatitu.

Batailla. Turcaq escapa.

JUSTIN

547 Jaunaq, corage!
Batailla bat badugu,
sarri hiria ere
atçamanen dugu.

548 Campetarat memenpat
behar dugu retiratu,
beste assaut bat guero
emanen dugu.

Retira.

Jalqui Talbot, Cadran, Maximin. Jar.

MAXIMIN

549 Jaunaq hain mallerousqui
batailla bat galdu dugu,
orai cer eguinen dugun
behar dugu phensatu.

550 Cadron, hiq behar duq
jouan Egiptara
Porfira generalagana
letera batequila.

CADRON

551 Sira, ni jouanen nuçu
berhala Egiptara
eta behar baliz ere
mundiaren basterriala.

MAXIMIN

552 Talbot, behar duq hiq
izquiribatu letera

545c, d. *Badiat hain / ounxa beguiratuco* zekarren hasieran, lerro batean idatzita eta marra batez zatituta. Gero *orai* gehitu da tarte batean eta bertsoertero zatiketa berria adierazi da beste marra batekin. 548-549. *Jalqui Cadran, Talbot, Maximin jar* zekarren eta beste tinta batez (1) *Talbot, Cadran* zuzendu da.

541a. *errendaturiq*. 541c. *biçan*. 541d. *mithiria*. 541-542. *Justin mintça*. 542a. *impertinentciaz*. 542b. *mintçatu*. 543a. *bestala*. 543c. *han] eta ban. dia*, badirudi *tia* zekarrela lehenago. *houraq*. 543d. *errendatu*. 544b. *arraça*. 544-545. *Maximin mintça*. 545c. *badiat niq oray*. 546c. *diagu*. 546-547. *Batailla. Maximin guibel eta guero ezcapa. Justin mintça*. 548a. *mement bat*. 548b. *erretiratu*. 548d. *emanen] sarry emanen*. 548-549. *Retira. Sonnu. Jalkby Cadron, Talbot eta Maximin. Maximin mintça*. 549a. *malerousky*. 549c. *orai] eta oray*. 549d. *phenxatu*. 550a. *C(a)dron behar duq hiq*. 550b. *Egiptora*. 550c. *generalagana] capitaignagana*, B4-k beranduago lerro artean *generalagana* idatzti du. 550-551. *Cadran* lerro artean beranduago idatzita. 551a. *Sir(a)*. 551b. *Egiptora*. 551-552. *Maximin mintça*.

- eta noula niçan
khiristiez attacatia.
- Talbot jar.*
- MAXIMIN
- 553 Gin daquidan bertan
soccorri emaitera,
denborariq galdü gabe
gin daquidan edireitera.
- 554 Plega eçaq berhala
orai paper hori
eta hi, Cadron,
bertan pharti adi.
- Plega, eman Cadrani.*
- CADRON
- 555 Sira, banouaçü
courrier bat beçala;
etcitadaçut hanitz costaren
Egyptaraco bidia.
- Cadron passeia, bestiaq retina.*
Jalqui Profira generala, jar.
- CADRON
- 556 Egun houn souhetacen deiçut,
jaun generala,
erregueq igorri niçu
lettera hounequila.
- 557 Igorten dereiçu
khiristiequi guerla diela
- eta jouan çaquiçon
soccorri emaitera.
- Eman lettera.*
- PROFIDA
- 558 Letteraq marcatcen diq
batailla bat galdü duciela,
hox guitian pharti
berhala soccorritcera.
- Paseia.*
Jalqui Talbot, Maximin, jar.
- PORFIRA
- 559 Egun houn souhetacen deiçut,
monarca illustria,
egun giten nuçu
çoure ordriala.
- 560 Entelegatu uqhen dit
guerla handi duçula,
khiristiaq çoure lurretan
sartu direla.
- (42)
- MAXIMIN
- 561 Hounqui gin cirela,
Profira generala,
eniroyu estima ahal
eguiten deitaçun placera.
- 562 Eta noula beiticira
hanitz fatigatu,
colpu bederaren edatera
behar diçugu phartitu.

555-556. *Cadron passeia*]J bat idatzita dago lerro hasieran.

552d. *kiristiez.* 552-553. *Talbot jar eta izkeiriba.* Beranduago lerro artean idatzita: *Maximin.*
553b. *sokborry.* 554a. *letera dakar idatzi eta ezabatuta: Plega eçaq letera berhala.* 554d. *hady.*
554-555. (32). *Cadron mintça.* 555c. *etcitadaçu. kbosteren.* 555d. *Egiptoko.* 555-556. *Cadron passeya,*
bestiaq retina (Lehenago *Talbot passeya* zekarren baina *Talbot* ezabatu eta *Cadron* idatzi du). *Sonnu. Jalkeby*
Jaquin, Senat eta capitaigna (Beste esku batek *nul* idatzi du *Jaquin* eta *Senat* izenen ondoan). *Cadron mintça.*
556a. *souhetatcen.* 557b. *kiristieky.* 557c. *çakitçon.* 557d. *sokborry.* 557-558. *Letera eman.*
Capitaigna iracourt. Capitaigna mintça. 558d. *sokborritcera.* 558-559. *Passeya oro. Sonnu. Jalkeby Talbot*
eta Maximin. Jar eta Porfira mintça (*Max.* dakar ezabatuta, *Jar eta Max. Porfira mintça*). 559a. *souhetatcen.*
559d. *odriala.* 560a. *Entelegatu ukhan dit.* 560c. *khiristiaq} eta kiristiaq.* 560d. *sarthu.*
560-561. *Maximin mintça.* 561b. *Porfira.* 562d. *behar dicigu erretiratu.*

563 Guero ginen gutuçu
bataillatcera houna
eta khiristi gucien
ororen destruitcera.

Retira oro.

Jalqui Satan.

564 Catherina, Catherina!
Ala hi astaigna handia!
Guisa hortan nahi duna
igaran hire gaste denbora?

565 Adiniq trendena
nahi duna igaran hola?
Alo, sinhex eçan erregue
eta ezcount berhala.

CATHERINA

566 Khen acquit hebentiq,
Satan maradicatia!
Apartadi nitariq
izpiritu gaistoua!

SATÁN

567 O, errabiamenia!
Cer da haur, othian?
Ezteia possible niq
erreusi ahal deçadan?

568 Areta, eguinen dignat
bethiere eguin ahala;
tenta eraciren phuru bahait
besteriq ecin bada.

569 Banouan aphur bat
orai arrapausatcera,

sarri utçuliren nun
harçara tentatcera.

Retira.

Jalqui Jacop, Duras, Justin.

JUSTIN

570 Noun ciradie paganouaq?
Jalqui citaie berhala!
Orai heben beiquiria
beste combat baten emaitera.

Jalqui Talbot, Cadron, Profira, Maximin.

MAXIMIN

571 Harçara gin ciradieia
goure attacatcera?
bena ezcutucie orai
loxaturen hain aisa.

572 Batailla bat irabaci ducielacoz
orai fier ciraye,
bena aldi hountan balima
phacaturen ducie.

DURAS

573 Ale, içan beçalaco
barbaro handia!
Hori duca erregueri
minçaceco errespectia?

TALBOT

574 Cer errespectu cier
behar dugu carreatu?
Ezcutucieia guerlaz
egun attacatu?

564a. Zerbait idatzita dago bertsolerro hasieran, letra bat edo. 570-571. Dirudienez azpian *Cadron, Talbot* jartzen zuen 548-549ko moduan, baina 2. hitza ez da hain garbi ikusten (zuzenketa 1 tintaz). 572-573. Bi ahapaldien artean bi aldiz idatzi eta ezabatuta dago *Duras* eta 572a, b. berriz idatzi eta ezabatuta.

563c. *kiristy.* 563-564. *Retira oro. Sonnu. Satan jalkby eta joua(n) gaztelura. Satan mintça.* 564a. *Catarina, Catarina!* 564c. *dun.* 565d. *ezcont.* 565-566. *Catari(na).* Orri ertzean osorik irakurtzen ez delako edo, B4k *Catherina* idatzi du lerro artean. 566a. *Khen hakim hebenty.* 566c. *aparta hady.* 566d. *espiritu.* 566-567. *Satan mintça.* 568a. *dinat.* 568c. *bebait.* 569c. *bastara.* 569-570. *Satan retira. Sonnu. Jacop, Duras eta Justin j(alkby).* *Passeyuz mintça Justin.* 570a. *cirie.* 570b. *Jalkby citie berbala.* 570-571. (33). *Jalkby Jaquin, Senat, Cadron, Talbot, capitaigna eta Maximin chuty* (Beste esku batek *nul* idatzi du *Jaquin* eta *Senaten* alboan). *Maximin mintça.* 571a. *Hastara gin cirieya.* 572b. *cirie.* 572-573. *Erregue jar. Duras mintça.* 573a. *hiçan.* 573d. *mintçaceco errespectia.* 573-574. *Talbot mintça.* 574a. *errespectu.* 574b. *kharreyatu.*

575 Bena hi ene eretcian behiz
 behar duq pacatu,
 lehen bataillan nahi dat
 ezpata haur sartu.

Batailla. Justin blesa.

JUSTIN

576 Ah, malerousa! Cieq
 colpatu naicie bortisqui!
 Jesus-Christ, otoi, livra neçaçu
 pagano hoién artetiç.

(43)

577 Gin içan nuçu houna
 çoure leguiaren sustengatcera,
 bena, elas, icousten dit
 sobera presatu niçala.

DURAS

578 Sira, jaiqui cite;
 ez othoi loxa.
 Behar diçugu pagano hoier
 buhurtu harçara.

Batailla. Kbiristiaq eçaça.

PROFIRA

579 Ah, mallerous khiristiaq,
 escapi ciraie!
 Areta beris giten baciradie
 etciradie libraturen hola.

580 Sira, khiristiaq oro
 escapi cisçuçu,
 bena ene oustez haieganiq
 phausia uqhenen duçu.

MAXIMIN

581 Jaunaq, combatitu cidie
 ecin haboro bortisqui,
 khiristiaq garraitu tucie
 eta ihessi igorri.

582 Noula beiquirade orai
 hanitz fatigatu,
 hartacoz behar dugu
 aphur bat retiratu.

Retira.

Jalqui Jacop, Duras, Justin. Jar.

583 Ene cerbutchari maitiaq,
 icousten dut auher dela
 pagano haien countre
 haboro bataillacia.

584 Ouste nian pagano haien
 buruçaguituren guinela,
 bena icousten dut orai
 auher uqhenen dugula.

DURAS

585 Sira, pharcamenturequi,
 nahi çutut conseillatu:
 eresoumalat retiratcia
 hobe uqhenen diçugu.

586 Ceren ezcutuçu asqui
 haier comparitceco,
 ez eta asqui gente
 haien erenda eraticiteco.

JUSTIN

587 Icousten dit niq ere
 esquirela asqui,

575b. *phacatu.* 575d. *sarbu.* 575-576. *Batailla. Kiristia guibel. Justin blesa. Sonnu. Justin mintça.* 576a. *malerousac.* 576b. *borthbizky.* 576c. *otboy.* 576d. *artety.* 577c. *ikbousten.* 577-578. *Duras mintça.* 578c. *dicigu.* 578d. *bastara.* 578-579. *Justin jaikey eta batailla. Kiristiac. guibel eta eçaça. Profira mintça.* 579a. *Ab, mallerous kiristiaq.* 579b. *cirieya.* 579c. *berriz. bacirie.* 579d. *etcirie.* 580a. *Sir(a) kiristiac. oro.* 580b. *ceizcutçu.* 580d. *ukhanen.* 580-581. *Maximin mintça.* 581a. *cirie.* 581b. *borthbizky.* 581c. *kiristiaq. garhaitu.* 582a. *beitcirie.* 582d. *erretiratu.* 582-583. *Retira. Sonnu. Jalkey Jacop, Duras eta Justin, jar. Justin mintça jarririç.* 583. *ikbousten.* 583c. *çagano [sic] horien contre.* 583d. *bataillatcia.* 584a. *Ouste nin Maximin. haxarian harien dago Maximinen gainean idatzita: Ouste nin haxarian harien.* 584b. *gunila.* 584c. *ikbousten.* 584d. *uke- nen.* 585c. *eresoumalat erretiratcia.* 585d. *dicigu.* 586d. *errenda eraticiteco.* 586-587. (34). *Justina mintça.* 587a. *Ikhousten. diat.*

- hartacoz behar dugu
retiratu hebeti.
- JACOP
- 588 Sira, tranquilqui
retiratcen ahal gutuçu,
gente haboro ezpadugu
oro galdiaq gutuçu.
- Retira.*
Jalqui Senat, Profira, Clariça, Justina. Oro jar, Senat ez.
- JUSTINA
- 589 Gente hounaq, nahi ninçate
amigni bat passeiura,
gastelialadrano
hanco presouneraren icoustera.
- PORFIRA
- 590 Madama placerequi
lagunturen çutugu
eta nahi cirenian
partituren gutuçu.
- JUSTINA
- 591 Enfin, jaquin deçacien orai
cer den ene deseigna
presounteguiian bada
içaten ahal den creiaturariq ederena.
- 592 Hartacoz nahi nuque isseiatu
goure leguiian jarrerastera
eta presounteguitiq
haren libra eratictera.
- (44)
- PROFIRA
- 593 Madama iseiaturen gutuçu
haren cambia eracitera
eta presountegui hartariq
bertan libra eracitera.
- 594 Nahi balin badu hartu
goure erlegionia
erregueganiq autenituren diçugu
haren livertatia.
- JUSTINA
- 595 Hox gutian, arren,
pharti berhala,
guero utçulceco
goure palaciouala.
- Paseia, oro jouan presouala.*
- JUSTINA
- 596 Egun houn souhetacen deiçut
Catherina, ene bihotça;
noula ciren, othoi,
eradaçut eguia.
- 588-589. Lerro artean idatzita dago lehenengo *Senat*. 592b. *leguiian jarrerastera*] *leguiaren* zekarren lehen. *jarrerastera* beste zer baiten gainean idatzita dago *-er-* (ziurrenik *jarrai* zekarren). 597a. *Ber] Berb* dago ezabatuta bertso lerro hasieran.
- 587c. *diagu*. 587d. *erretiratu*. 588. Ahapaldi hau falta da. 588-589. *Retira. Sonnu. Jalkey Jaquin, Senat, Porfira, Clariça, Justina; jar. Justina mintça*. Beranduago bi aldiz zuzenduta dago: *nul Jaquin, nul Senat* eta *nul Clariça* lehenengo, eta gero *Senat* eta *Clariçari* dagozkien *nul* biak ezabatuta eta *eçar Senat* idatzita. 589a. *Gente hounaq] Jaunnaq*. 589c. *gasteliladrano*. 589d. *presouneren. ikboustera*. 589-590. *Jaun generala, çuq | goure compagnarekila | behar naiçu laguntu | presountegui hartara*. 589-590. *Porfira mintça*. 590d. *phartuturen*. 591a. *Anfin. orai] oroq*. 591c. *bada] baduçu*. 591d. *içaiten. creaturariq ederrena*. 592a. *nuque] nikeçu*. 592b. *jarrerastera] jar eracitia*. 592c. *presounteguity*. 592d. *eracitera*. 592-593. *Porfira mintça*. 593d. *libra eracitera] ideky eracitera*. Gainean, lerro artean, *libracera* idatzita dago beranduago (B4). 594a. *sinhexy*. 594b. *erreligionia*. 594c. *obtenitico dicigu*. 594-595. *Justina mintça*. 595b. *berhala] mementian* zekarren lehenago eta ezabatu eta *berhala* idatzi du. 595-596. *Pharty, passeyu bat eguin eta jouan presounteguiira. Son(nu). Justina mintça*. 596a. *souhetatcen*. 596b. *Catarina*. 596d. *erradaçu*. 596-597. *Catarina*. Alboan eta beranduago idatzita dago.

CATHERINA

597 Ber souhet eguiten deïçut,
madama emperatriça,
bai eta cïer ere
compagna gucia.

598 Ecinago ounxa nuçu
Gincoua remestiaturiq,
hareq emaiten ditadaçut
desiratcen dudanetariq.

PROFIRA

599 Noulaz remestiacen duçu
çoure Gincoua?
Eztucia icousten estatu
triste batetan cirela?

CLARIÇA

600 Desiratcen tuçunaq emaiten deïçula
noulaz eraiten duçu?
Areta hebeti libratcia
souhetacen ahal duçu.

CATHERINA

601 Eztit souhetacen
hebeti libratcia,
baiciq eta arimaren
salvamentia.

602 Houra dit beti
niq souhetacen,
eztit beste placeriq
mundu hountan desiratcen.

JUSTINA

603 Anderia, behar deicuçu
orai esplicatu
noulache nahi duçu
arima salvatu.

CATHERINA

604 Sinhesten dut beti
Ginco bacois bat badela
eta houra dela beste
ororen gaigneticoua.

605 Bertute diana
salbatu içanen dela,
particularqui fedia
hartan diana.

606 Fedia gabe ecin
salbatcen guira,
ceren houra beita
salvamentien haxarria.

Justina bellarica.

607 Oh, Ginco handia,
erreguen erreguia!
Othoi, uqhaçu
niçaz misericordia.

608 Orai dit, orai, sinhesten
çu cirela eguiasco Gincoua
eta gouregatiq
curutche batetan hil cirela.

609 Orai behar ducie cieq ere
legue gaisto hori quitatu,

602a. *dit*] *diat* zekarren lehenago. 602c. *eztit*] *eztiat* zekarren lehenago.

597b. *andere noblia.* 598b. *erremestiaturiq.* 598c. *deitadaçu.* 598d. *dudanetariq*] *dutudanaq niq.*
598-599. *Porfira.* 599a. *erremestiacten.* 599c. d. *Eztucia ikbousten / estatu triste batetan cirela?*
599-600. *Senat mintça.* Has. *Gaztelu hortariq idoky baciça / erremestia abal ciniro, / bona etçutu idekiten /*
ceren ezpeitiro. 599-600. *Jaquin mintça.* Has. Beranduago ezkerrean *Senat* dago idatzita.
600a. *deïçu{la}.* 600b. *eraiten*] *erraiten abal.* 600d. *soubetatcen.* 601-602. *Catarina mintça.*
601a. *Eztiat soubetatcen.* 602a. (35). *diat. betby.* 602b. *soubetatcen.* 602c. *eztit*] *eztiçut* (?) *ezticet ira-*
kurtzen da. 602-603. *Justina mintça.* 603d. *salbautu* [sic]. 603-604. *Catarina mintça.*
604a. *betby.* 604b. *bakoitz.* 604c. d. *eta houra dela / beste ororen gaigneticoua.* 605a. *Bertute diena.*
605d. *diena.* 606d. *salbamentiaren.* 3 antzeko bat dago ahapaldiaren azpiko aldean. 606-607. *Justina*
belharica mintça. 608c. *gouregaty.* 608d. *kburutche.*

eguiasco Gincouaren leguia
egun besarcatu.

Profira bellarica.

610 Madama prest gutuçu
legue horren hartcera,
Gincouaren amorecati
bicien galtcera.

(45)

611 Cer dioçu çuq ere
ene soldado maitia?
Prest cireia çu ere
Legue Saintiaren hartcera?

SENAT

612 Bai, jauna, prest nuçu
legue horren hartcera.
Sinhesten dit Jesus-Christ dela
eguiasco Gincouaren semia.

613 Eztiçugu adoratuco
beste gincoriq secula,
ceren houra beita
goure creiaçalia.

JUSTINA

614 Clariça, hi ere
nahi iça khiristitu?
Legue gaisto hori
utci behar dun.

CLARIÇA

615 Madama prest nuçu
çoure obeditcera
eta Legue Saintiaren
bertan harcera.

616 Eguinen dit bethiere
çuq placer duçun beçala,
çu hiltcen bacira
ni ere çourequila.

JUSTINA

617 Catherina, bagouatçu
Batheiu Saintiaren hartcera
eta Jesus-Christen
leguian jartera.

CATHERINA

618 Gincoua laidatcen dit
eta erremestiaturen beti,
ceren eguin deicien
egun gracia hori.

619 Çouazte berhala
batheiairen hartcera,
aphescupiaq emanen deicie
bere instructionia.

CLARIÇA

620 Anderia, uqheçu corage,
bagouatçu aphescupiaq edireitera

612d. *Gincouaren*] *Gincoua* zekarren lehenago.

609c. *eguiasco*] *eta eguiazco. leguia* lerro artean idatzita dago -i-. 609-610. *Jaiky* (erdi ezabatuta dago). *Porfira bellarica*. 610a. *M{a}dama*. 610c. *eta Gincouaren. amourekaty*. 610d. *galcera*. 611a. *Cer diocie çuq*. Bi aldiz idatzita dago *çuq* eta lehenengoa ezabatuta. 611b. *maitiaq*. 611c. *ciriyaya*. 611-612. *Senat mintça, bellarica*. 612a. *nuçu*] *gutuçü*. Ondoan, lerro artean, *nuçu* (B4) idatzi eta ezabatuta dago. 612c. *Sinbesten* lerro artean idatzita dago -n-. *dit*] *dicigu*, lerro artean idatzi eta ezabatuta dago *dit* (B4). *Jesus Chist {sic}*. 613a. *Ezticigu*. 613d. *creiaçalia*. 613-614. Hiru ahapaldi gehiago ditu eskuizkribu honek: *Jaquin mintça* (ondoan *nul* du idatzi eta ezabatuta): *Niq ere bitz emaiten deiçut / harturen dudala Legue Saintia, / sinbeste harturiq / houra dela bobena. / Erregueq jakiten badeicu / kiristitu guivrela / segur da mementian / gal eraciren gutiela. / Bena cer naby eguiniq ere / eztugu behar kitatu, / lehenago goure buriaq / erbaitera utcy behar tugu*. 613-614. *Justina mintça*. Ondoan *nul* beranduago idatzi eta ezabatuta. 614b. *hiça. kiristitu*. 614-615. (36) *Clariça mintça*. Ondoan *nul* beranduago idatzi eta ezabatuta. 615d. *hartcera*. 616-617. *Justina mintça*. 617a. *Catarina*. 617d. *leguian* lerro artean idatzita dago -i-. 617-618. *Catarina mintça*. 618b. *bethy*. 619d. *instrucionia*. 619-620. *Porfira mintça*. 620a. *Madama. Ukbaçu*. 620-621. *Pharty, passeya. Sonnu. Justina mintça*.

- eta ber themporan
Batheiu Saintiaren hartcera.
Passeia.
- JUSTINA
- 621 Jaun generala, behar duçu
Senat orai igorri
eta jaun aphescupia
berhala eracarri.
- PROFIRA
- 622 Senat, behar duq jouan
aphescupiaren edireitera,
erroq erreguigna qhechi
placer dian gin houna.
- SENAT
- 623 Generala, banouaçu
aphescupiaren gana
eta eracarriren dit
istantian houna.
Senat retira escun.
Jalqui Senat, aphezcupia.
- JUSTINA
- 624 Hounqui gin cirela,
jaun aphescupia,
desiratcen guiniquçu
Batheiu Saintiaren hartcia.
- APHEZCUPIA
- 625 Hounqui batu cirela
erreguigna illustria,
halaber cieq ere
compagna ouhouratia.
- 626 Desiratcen baducie
har Batheiu Saintia,
niq emanen deiciet
Eliçaq manhatcen dian beçala.
(46)
- 627 Bena sacramentu haren emaiteco
behar da elliçala,
hartacoz guitian
erretira berhala.
Retira oro escun.
Jalqui Satan, minça.
- 628 Oh, Errabiamenia,
pareriq gabia!
Behar duta sinhexi
erreguigna khiristitu dela?
- 629 Porfira ere bai
bere soldadoueçula;
adio, jouan da orai
ene esparancha handia.
Catherinari burus.
- 630 Hi içala causa, malerousa,
houraq oro galdu citignat,
bena bilduren dignat balima
orano besteriq çounbait.
- 631 Erreguigna çugna, aldiz,
lehen leheniq rolian,
generala beste aldeti
bere soldadoueçula.
- 632 Houraq oro galeraci deistan,
hiq, malerousa,
eta hihaur, aldiz,
niq ecin goga.

623-624. *escun*] lerro artean beranduago idatzita dago.

621b. *Senat igorri.* 621d. *erakbarray.* 621-622 *Porfira minça.* Ondoa idatzi eta ezabatuta *Clariça.* 622c. *echy.* 622-623. *Senat minça.* 623a. *Generala*] *Jauna.* 623b. *aphezcupiagana.* 623c. *erekbarriren.* 623-624. *Senat jouan, bestiaq passeya. Sonnu. Aphezcupia escuigneco bortbaty jalkby* (lerro artean beranduago idatzita (B4) *Senateki*) *eta jar. Justina minça.* 624-625. *Aphezcupia minça.* 625a. *batbu.* 625b. *ilustria.* 626d. *Eliçaq.* 627a. *borren.* 627b. *eliçala.* 627-628. *Retiro* [sic] *oro, aphezcupia guibelety. Sonnu. Jalkby Satan eta minça.* 628a. *Ab, errabiamentu.* 628d. *kiristitu.* 629c. (37). 629d. *esparantcha.* 629-630. *Catarinary buruz minça.* 630a. *hiçala.* 630c. *dinat.* 631a. *çuna.* 631b. *errolian.* 631c. *generalala*] erdi ezabatuta dago *capitaigna* eta ganean *generalala* du beranduago idatzita. 631d. *soldadoueçulan.* 632c. *biaur.* 632-633. *Catarina minça.*

CATHERINA

- 633 Enaiq gogaturen,
izpiritu gaistoua,
khurutche hounen vertutez
khen aquit maradicatia.

Satan retina orocoz.

Jalqui Michel ainguria, minça.

- 634 Catherina ehadila
batere loxa secula,
Gincoua dun içanen
bethi hirequila.

- 635 Atiraturen dun hirequi
hanitz persouna,
eçaguturen beitie
çouing den legue houna.

- 636 Haieq uqhenen digne
precio errecountensascoua
eta goçaturen
gloria eternaescoua.

Retira.

Jalqui Filon, Balantin, Talbot, Maximin.

Jar.

MAXIMIN

- 637 Balantin eta Filon,
çouazte presounteguiala,
jaquin eçacie bici denez
orano Catherina.

Boureuq jouan presouala, soguin eta utçul.

BALANTIN

- 638 Sira, bici duçu, bai,
eta ounxa allaguera,
uduri diçu lehen beno sanouago
eta dispostago dela.

MAXIMIN

- 639 Cer ençuten dut orai?
Orano bici dela?
Çouazte, berhala,
eracar eçacie houna.

Boureuq ecar Catherina.

MAXIMIN

- 640 Catherina, othian,
orano bici iça,
bai ounxa eder
eta allaguera?

- 641 Hire edertarçunaq liquen
egun merechimentia
mundu orotaco
erreaguina içatia.

(47)

- 642 Sinhex neçan, aren,
eta canbia berhala,
ezcount eraciren behait
emperadore batequila.

- 643 Hire edertarçuna dun
equiaren pare,

633a. *Gogaturen*] *gogaturen ere; ere ezabaturik.* 636-637. *Filon, Balantin*] *Balantin, Filon* zekarren lehenago. Zuzenketa 570-571-ko tinta berberaz (1) egin dago. 639d. *eracar*] *eracar* dakar eskuizkribuan.

633a. *gogaturen*] *gogaturen ere.* 633b. *ezpiritu.* 633c. *kurutche*, lerro artean idatzita dago *-t-* bertutez. 633d. *bakit.* 633-634. *Satan retina orrokoz. Sonnu. Jalkby ainguria.* Eskuizkribuan ezabatuta *Jaquin, Senat, Porfira. Michel ainguria mintça.* 634a. *Catarina.* 635d. *çoin.* 636a. *dine.* 636-637. *Ainguria retina. Sonnu. Jalkby Balantin, Filon, Cadron, Talbot eta Maximin* (erdi ezabatuta dago *Cadron, Talbot* eta beranduago berriro idatzita gainean *Talbot* eta azpian *Talbot eçar*); *jar. Maximin, jarri-riq, mintça.* 637b. *presounteguila.* 637d. *Catarina.* 637-638. *Boureuq jouan eta soguin eta gin. Sonnu. Balantin.* 638b. *alaguera.* 638c. *sanougo.* 638-639. *Maximin mintça.* 639d. *erakharcie.* 639-640. *Boureuq jouan eta ekhar Catarina. Maximin mintça.* 640a. *Catarina.* 640b. *hiça.* 640d. *alaguera.* 642a. *arren.* 643b. *ekbiaren.* 643c. *desirat. dunana.* 643d. *ukhanen.* 643-644. (38). *Catarina mintça.*

hiq desiratcen dugnana
uqhenen dun bethiere.

CATHERINA

- 644 Ezteçala eguin estaturiq
corpitceco edertarçunaz,
ceren igaraiten beita
lili bat beçala.
- 645 Bena arimaren edertarçuna
bethi florisant içanen duq,
saintiequi celietan
libertuturen duq.
- 646 Hiq ere ounxa eguin iro
canbia endin berhala
eta eguin penitencia
oharturiq hilticia.

MAXIMIN

- 647 Par la sacra diable!
Errabieraci behar naigna?
Porraca eraciren dignat
hire corpitz gucia.

CATHERINA

- 648 Eztiat acholiq, ez.
Eguiq nahi diana,
eztuq luce içanen
munduco ene thurmenta.
- 649 Hi içanen iz, aldiz,
beti thurmentatu,
bena ni içanen nuq
sarri arrapausatu.

MAXIMIN

- 650 Eraman eçacie, jaunaq,
berhala presounteguiala
eta guero gin citaie
biaq algarrequila.

FILON

- 651 Sira, bagouatçu
çoure ordren executacera,
presounteguiian eçar eta
giten gutuçu berhala.

Eçar presouan eta utçul.

MAXIMIN

- 652 Jaunaq, eradaciet
cer eguin behar dudan,
eztenez Catherina jarriren
orano goure leguiian.

TALBOT

- 653 Sira, auher içanen duçu
hari deus eraitia,
bertan behar diçu eguin
orai executionia.
- 654 Hareq eztiçu goure gincoriq
adoraturen secula,
sobera duçu gogor
haren bihotça.

FILON

- 655 Uzten balin baduçu
haboro bicitcera

653d. *orai*] lerroz kanpo idatzita dago. 654-655. *Filon*] bi aldiz idatzita dago, eskuineko alboan behin eta lerro artean beste behin.

644b. *kborpitceco*. 645d. *libertituren*. 646a. *hiro*. 646b. *kbambia*. *hadin*. 646d. *bilcia*. 646-647. *Maximin mintça*. 647a. *sacre*. 647b. *errabia eracy*. 647c. *Phoroca eracico deignat*. 647d. *kborpitz*. 647-648. Beste ahapaldi bat dago eskuizkribu honetan goitik beherako bi marraz eza-baturik; ezkerreko aldean, berriz, beranduago idatzita, *eçar hau* (B4) dakar: *Suplicioz naby denat / consumy eracy hire kborpitça, / guero bel dakigna / hire Gincio Christa*. 647-648. *Catarina mintça*. 648d. *turmenta*. 649a. *hiz*. 649b. *bethy turmentatu*. 649-650. *Maximin*. 650a. *Ereman*. 650b. *presountegui-la*. 650c. *citie*. 650-651. *Filon*. Beranduago eta eskuineko aldean idatzita dago. 651b. *odren*. *executatcera*. 651c. *prounteguiian* [sic]. 651-652. *Eçar presounteguiian eta gin herrokala*. *Maximin mintça*. 652a. *erradacie*. 652c. *Catarina*. 652-653. *Talbot mintça*. 653b. *erraitia*. 653d. *orai executionia*. 654a. *eztuçu*. 654-655. *Filon mintça*.

canbia eracico diçu
çoure gente gucia.

- 656 Sira, ene abisa
hola luqueçu,
eci hareq khiristi leguia
hanitz sustengatcen diçu.

MAXIMIN

- 657 Balantin eta Filon,
çouazte berhala
eta houna eracar
bertan bi erota.

BALANTIN

- 658 Sira, bagouatçu, aren,
eroten chercara,
sarri houna gutuqueçu
goure erotequila.

Retira boureuaq eta ecar erotaq.

(48)

FILON

- 659 Sira, hoieq dutuçula
galthacen dutuçon erotaq.
Orai eman itçagutçu
çoure ordriaq.

MAXIMIN

- 660 Erota horiq garni itçacie
itcez eta biçar nabelaz

eta guero Catherina
poçroca horietçaz.

- 661 Corpitcian odol dieno
ari çauçiçoue bethi,
larria idequi artino
ezteçaciela ezpraigni.

BALANTIN

- 662 Sira, eguinen diçugu
çuq eran beçala;
eztiçugu ezpregnituco
ez eguinen gratcia.

Retira Talbot, Maximin.

Ecar itciaq.

Bourreuaq ecar Catherina.

FILON

- 663 Aigu, Catherina,
orai behar dun libertitu,
erota hoién artiañ
nahi behait haztatu.

BALANTIN

- 664 Nahi badun sinhexi
erregueren ordria
esparancha dignat hareganiq
uqhenen dignala gratcia.

CATHERINA

- 665 Eztiat behar batere
hareganiq graciariq,

660c. *guero Catherina*] *guero Cateb Catherina*. *Cateb* ezabaturik. 662-663. *Ecar itciaq*] lerro artean eta tinta ezberdinez (1) idatzita dago.

655c. *khambia*. 655-656. *Cadron mintça*. Alboan beranduago idatzi eta ezabatuta *Filon*.
656a. *abisa ere. ere* erdi ezabatuta dago. 656c. *kiristy*. 656-657. *Maximin*. Alboan eta lerro artean, beranduago bi aldiz idatzita dago (B4). 657c. *eracar*] *ekbar*. 657d. *errota*. 657-658. *Balantin*. Alboan eta lerro artean, beranduago bi aldiz idatzita dago (B4). 658a. *arren*. 658b. *erroten cherka*. 658d. *errotekila*. 658-659. *Bourreuaq jouan eta ekbar. Filon mintça*. 659b. *galdatcen tuçon errotaq*. 659d. *odriaq*. 659-660. *Maximin mintça*. 660a. *Errota*. 660c. *Catarina*. 660d. *pborroca*. 661a. *Khorpitcian. odoliq*. 661b. *çakitçoue*. 661c. (39). *artio*. 661d. *espreigny*. 661-662. *Balantin mintça*. 662a. *dicigu*. 662b. *erran*. 662c. *ezticigu espraingituco*. 662d. *gracia*. 662-663. *Retira Cadron* (ezabatuta), *Talbot eta Maximin. Bourreuaq jouan Catarinaren cherka gaztelura eta ekbar* (lerro artean eta beranduago idatzita dago eta *ekbar* (B4)). *Sonnu. Filon mintça*. 663a. *Haigu, Catarina*. 663c. *errota*. 663d. *bebait*] *hait*. 663-664. *Balantin mintça*. 664b. *odria*. 664c. *dinat*. 664d. *ukbanen dunala gracia*. 664-665. *Catarina mintça*.

- Jesus-Christeq emaiten ditadaq
behar dutudanaq niq.
- 666 Bena eguin eçaq hiq
erregueren ordria,
hareq noula ere
manharu behai hala.
- Esteca Catherina.*
- CATHERINA MINÇA
- 667 Oh, Gincou Aita eta Semia
eta Spiritu Saintia!
Othoi, uqheçu
nitçaz misericordia.
- 668 Jesus jaun houna,
ene espous sacratia,
othoi, nitara hel eçaçu
çoure Escu Saintia.
- 669 Hil behar badut ere
orai memento hountan
eçar neçaçu, othoi,
çoure Gloria Saintian.
- BALANTIN
- 670 So eguin eçan orai
erota hoier,
hoiën itce eta
biçar nabeler.
- 671 Eran eçan,aren,
odretan direia?
Çorrosturen citignat
asqui çorrotz ezipadira.
- FILON
- 672 Balantin, ungura eçaq
horaintico erota,
unguratuco diat
niq hounainticoua.
- Bourreuaq ungura errotaq; jalqui ainguriaq
erotaq jo çabaro kbalduz.
Errotaq porroca bourreuaq labapocaz.*
- FILON
- 673 Hel, ene gincouaq, hel!
haur cer eran nahi da?
Khiristien Gincoua
esquierqui handi da.
- Retira labapoca bourreuaq.*
- MICHEL
- 674 Catherina, consoladi,
ehadila loxa.
Gincouaq igorri nin
- (49)
- hire consolatcera,
- 675 bai eta erota hoien
ere destruitcera,
amorecatiq hire corpitça
eleçan phorroca.
- 676 Erregueq ai orano
hil eratico,
leheniq bere emastia
din galeratico.

672-673. *bourreuaq*] *bourreuaq* zekarren lehenago. *Filon*] *Balantin* ezabatu eta *Filon* idatzita.
676b. *eratico*] *eraticen* zekarren lehenago. 676c. *din* idatzi eta ezabaturta bertsoerlerra bukaeran.

665c. *deitaq*. 666b. *odria*. 666-667. *Filon* mintça: *Hire bihotz gogora dela causa / behar dun este-
catu, / eta errota hoyez / ounxa kbarracatu*. 666-667. *Esteca Catarina*. *Catarina* mintça. 667b. *Espiritu*.
667c. *ukhacie*. 669c. *eçar neçaçu*. 669-670. *Balantin* mintça. 670a. *Soguin*. 670b. *errota*.
670c, d. *hoyen itce / eta biçar nabeler*. 671a. *Erran. arren*. 671c. *citinat*. 671-672. *Filon* mintça.
672b. *horreintico errota*. 672d. *hounainticoua*. 672-673. *Bourreuaq ungura errotaq, ainguriaq jalkby eta
errotaq jo çabaro kbaldy bederaz*. *Errotaq phorroca eta borreuaq labapoka*. *Balantin* mintça. 673b. *hau*.
erran. 673c. *Kiristien*. 673-674. *Bourreuaq retina, labapoka*. *Michel ainguria mintça Catarinary*.
Beranduago idatzita daude (B4) *Michel eta Catarinary*. 674a. *Catarina, consola hady*. 675a. *errota*.
borien. 675b. *Lerroz kanpo idatzita dago ere*. 675c. *amourecaty. khorpitça*. 675d. *elecen*.
676a. (40). *ai*] *ebay*. 676b. *eratico*.

677 Profira generala
bere soldadouequi
hil eracico din
bere emastia beçala.

678 Adio, Catherina,
uqhen pacencia,
banouan celietarat
gloriaz goçatcera.

Retira ainguriaq.

Catherina bellarica

679 Ene ainguru beguiraria
eta consolaçalia,
enaquique noula remestia
çoure divinitatia.

680 Çuq consolatcen naiçu
ene afflictionetan
eta eçarten beti
alagrancia batetan.

Jalqui Talbot, Maximin

MAXIMIN

681 Haur cer eran nahi da
edo eta cer içan da?
Erota hoieq heben
noulaz phorocatu dira?

682 Eztiq uduri Catherina
hounqui ere diela
eta, soiq, erotaq, aldiz,
achisa beçala.

Jalqui Balantin; bera minça cbaincu.

683 Sira, miracullu bat
egun icousi dit
eta borcha houna
ezcapi nuçu biciriq.

684 Ari guinenian gu
eroten unguratcen
guihauri armaturiq
erho guiticie huillan.

Jalqui Filon eta minça cbaincu.

685 Sira, houna nuçu
estropiatu bat beçala,
errotta hoieq phorrocatu ditaciet
azpietariq bata.

686 Hassi ninçanian
erotaren unguratcen houla,
azpitiq sarthu citaçu
laur itce phunta.

687 Bena horiq daudielariq
irous gutuçu,
biciaq phuru, amenx,
conserbatu beitutugu.

MAXIMIN

688 Cer da haur? Othian
errabiatu behar duta?
Arauz houneq badu
cerbait magia.

689 Jaunaq, behar dugu
cerbait phensatu,

678-679. *bellarica*] beste tinta batez (1) eta beranduago idatzita. 682c. *erotaq*] erota zekarren lehenago. 682-683. *minça cbaincu*] beste tinta batez. 684-685. *minça*] lerro artean eta beranduago idatzita dago -nça.

677a. *Pofira*. 677b. *soldaduekila*. 678a. *Catarina*. 678b. *ukban*. 678-679. *Ainguriaq retira*. *Catarin mintça*. 679a. *Ene*] *Ab ene. beguiraria*, beste zerbaiten gainean idatzita dago -ar-. 679b. *eta*] *eta ene*. 679c. *erremestia*. 680b. *aflictionetan*. 680c. *eç{a}rten. betby*. 680d. *alaguerantcia*. 680-681. *Sonnu. Jalkby Cadron* (ondoan *nul* beranduago idatzita), *Talbot eta Maximin, cbuty. Maximin estona lurrari ousticatuz*. 681. 8 antzeko bat idatzita dago eskuineko aldean, agian *nulen* ordez (ik. 690); gainean *breset hau eçar* idatzita dauka eta gero dena ezabatuta. 681a. *erran*. 681c. *errotta*. 681d. *phorrocatu*. 682a. *Catarinaq*. 682b. *diela*] *baduela*. 682c. *soicie* (ondoan *soiq* dago lerro artean idatzi eta ezabatuta). *errotac*. 682d. *acbicha*. 682-683. *Maximin jar. Balantin jalkby eta mintça*. 683a. *miraculu*. 683b. *ikboussy*. 683c. *bortcha*. 684a. *Ari*] *Hassy*. 684b. *errotten*. 684-685. *Jalkby Filon eta mintça*. 685c. *horieq. deitac{iet}*. 686b. *errotaren unguratcera*. 686c. *azpity. citaçu*. 687-688. *Maximin jaiky eta mintça*. 688-689. *Maximin jar eta mintça* 689b. *phenxatu*.

- crudelitatez nahi dut
Catherina tratatu.
- 690 Eçar eçacie coquina hori
berriz presounteguiian,
ounxa guilçaturiq
cachotaren çolan.
Eçar presouan.
- BALANTIN
- 691 Sira, eçari diçugu
Catherina cachotian,
segurqui espeita hanbat
ounxa içanen han.
- (50)
*Jalqui Senat, Porfira, Justina eisqueretiq.
Asquen biaz jar.*
- JUSTINA
- 692 Sira, gracia bat
nahi nicqueçu galtatu,
othoitcen çutut
behar deitaçu obtenitu.
- MAXIMIN
- 693 Madama, cer da
nahi duçun gracia?
Obtenituren duçu
comeni balin bada.
- JUSTINA
- 694 Catherinaganaco malecia
behar duçu, othoi, ematu
eta captevitare hartariq
berhala livratu.
- 695 Estonatcen nuçu, sira,
çoure crudelitatez
eta Catherinaganaco duçun
desafio garratcez.
- 696 Sira, othoicen çutut
ordenança horen haustez
eta eguiasco Gincouaren
leguiaren besarcatcez.
- 697 Eta idola falxu horiq
seculacoz quita
eta bicice berri bat
has berhala.
- MAXIMIN
- 698 Cer erraiten deitan,
malerous infamia?
Hartu duna, amenx,
khiristien leguia?
- 699 Edo cerq ai hi
hola minça eraciten?
Goure gincouaq dutun
oro escandalisatcen.
- PORFIRA
- 700 Sira, khiristi oroq
dicie cofesatcen
Jesus-Christ diela
gincotaco eçagutcen.
- 701 Guq ere hartu diçugu
khiristi leguia
eta Jesus-Christ eçagutu
goure salvaçalia.

689d. *Catarina*. 690. Goitik beherako bi marraz ezabaturik dago ahapaldi osoa eta 8 antzeko bat (ik. 681) du ezkerrean. 690a. *eçadacie*. 690c. *guilçaturiq*. 690-691. *Erouan presounteguirat eta gin herrokala. Balantin mintça*. 691. Goitik beherako bi marraz ezabaturik dago ahapaldi osoa. 691a. *dicigu*. 691b. *Catarina*. 691-692. *Sonnu. Jalkby escugnety Jaquin, Senat, Porfira, Clariça eta Justina (Jaquin eta Clariça: ondoan nul bana dute beranduago idatzi eta ezabatuta). Justina erregeruen kbantian jar eta minça*. 691-692. (41). *Justina mintça*. 692b. *neikeçu. galdatu*. 692-693. *Maximin mintça*. 693d. *arraçounable bada*. 693-694. *Justina mintça*. 694a. *Catarinaganaco*. 694c. *captivitate*. 695a. *estoinatcen*. 692c. *Catarinarenaganaco. tuçun*. 696a. *othoitcen*. 696b. *ordenança. horren*. 697c. *bicitce*. 697-698. *Maximin mintça*. 698d. *kiristien*. 699a. *bay*. 699b. *mintça*. 699-700. *Justina jouan herrokala eta Porfira mintça*. 700a. *kiristy*. 700c. *duela*. 701a. *dicigu*. 701b. *kiristy*.

702 Çuq ere ounxa eguinen duçu,
khiristi citian gu beçala
errecompensatu ičan guitian
eternalqui algarrequila.

MAXIMIN

703 Oh, ellas, cer da haur?
Possible deia, othian, hola
hainbeste affronturen
pacenciarequi soffritcia?

704 Ez, leheniq ezteca eçacie
ene emaste anderia,
hounen oundotiq guero
Porfira generala,

705 hain ounxa soldado
malerous hori
eta guero khen
ene beguien aiticineti.

Bourreueq oro esteca.

MAXIMIN MINÇA

706 Exemplu bat eman nahi dut
orai mundu orori;
emastiari leheniq
lepoua trenca eraci.

707 Guero biguerrenian
Porfira generalari,
hain ounxa guero
soldado houni.

708 Ezpada nahi guero
cambiatu Catherina

horietariq landan
içanen da harena.

709 Behar tucie orai
executatu berhala,
ene emastiari leheniq
trenca içoçie lepoua.

(51)

FILON

710 Sira, eguinen diçugu
çuq ordria eman beçala,
lepouaq moustuco ditceçugu
ahater beçala.

MAXIMIN

711 Jaunaq, guitian orai
hebeti retina,
sarri utçuliren guira,
beste bisita baten eguitera.

*Retira Talbot, Maximin.
Justina bellarica.*

712 Oh, Gincó eguiascoua!
Orai nouaçú hiltcera
eta ene countiaren
çouri errendatcera.

713 Hartcen diçut, jauna,
setencia haur gloriousqui,
ene arima gachouaz
uqheçu pietate beti.

714 Othoicen çutut, Catherina,
gomendatcen nitçaiçu,

711-712. *bellarica*] beranduago eta beste tinta batez (1 tintaz) idatzita.

702b. *kiristy. citin.* 702d. *agarrekila* [sic]. 702-703. *Maximin lurary osticatuz* (eskuizkribuan *osticatuz dakar*). 703a. *elas.* 703b. *Possible deya ireitia.* 703c. *afronturen.* 704a. *esteca çacie.* 704c. *ondoty.* 705a. *soldadouaq.* 705b. *hori*] *boyeky.* 705-706. *Bourreueq esteca leheniq Justina, guero Porfira, guero bestiaq. Sonnu* (lerro artean idatzita dago). *Maximin minça.* 706d. *lephoua.* 707a. *biguerrenky.* 707d. *soldado boyer orory.* 708b. *Catarina.* 709d. *eçoçie. lephoua.* 709-710. (42). *Filon minça.* 710a. *dicigu.* 710b. *odria eman*] *odre eman.* 710d. *lephouaq. ditceçigu:* badirudi dituecigu zuzenduta dagoela gainetik. 710-711. *Maximin.* Beranduago idatzita dago. 711b. *erretira.* 711d. *beste bisita*] *promenada.* 711-712. *Retira Cadron* (ondoan *nul* beranduago idatzi eta ezabatuta), *Talbot eta Maximin. Bourreueq. egon. Sonnu.* 711-712. *Justina,* beranduago idatzita dago. 712c. *con-tien.* 712d. *erendatcera.* 713c. *gaicbouaz.* 713d. *ukbaçu. bethy.* 714a. *Othoicén. Catarina.* 714b. *nitçaiçu,* lerro artean idatzita dago bigarren *-i-*.

- Gincouaren eretcian
arartecarisa balia çaquiscu.
- 715 Placer dutian, othoi,
ene becatiaq pharcatu,
haren eretcian çu
behar çiçaitçat baliatu.

CATHERINA

- 716 Madama, tranquilqui çouaça,
eztuçu behar loxatu;
Gincoua bethiere
çourequila duqueçu.
- 717 Haren Gloria Saintia
goçaturen duçu beti,
eta regnaturen
seculacoz eternalqui.

FILON

- 718 Alo, discous horiq
fini itçacie ingoiti,
beste mundialat nahi dut
gorainci igorri ciequi.

Trenca lepoua Justinari.

BALANTIN

- 719 Aigu, Profira,
behar duq bragatu,
beste hounen guisa
nahi ait cofiatu.

PORFIRA

- 720 Oh, Gincou photerexia,
hountarçunez betia!
Othoi, nitçaz
uqheçu misericordia.

- 721 Othoi, eçar neçaçu
çoure Gloria Saintian,
eta ifernutiç beguirea
içan enadin han.

- 722 Ezteçaçula so eguin
ene merechimentari,
baiciq eta çoure
misericordia handiari.

- 723 Banoua orai ni
çoure amorecati hiltcera,
othoi, uqheçu
nitçaz pietatia.

Trenca lepoua.

FILON

- 724 Alo, Senat, aigu,
orai duq hire aldia;
icousten duca noula den
hire jaun generala?

- 725 Hiq ere behar duq
houneq beçala,
buru gabe jouan citien
thipigna eguitera.

SENAT

- 726 Oh, Gincou handia,
houna eta estia!
Othoi, uqheçu
nitçaz misericordia.

- 727 Eguin diçut injustoqui
becatu handiriç,
othoi, haien arau
eneçaçula puni.

714d. *arartekarisa*, lerro artean idatzita dago -sa. *çakitçaçu*. 715a. *dutian*] *tian*. 715b. *bekhatiaq*. *parcatu*. 715d. *çiçaitçat*. 715-716. *Catarinaq presounequity*. 717b. *bethy*. 717d. *regnaturen*. 717-718. *Filon*. Lerro artean eta eskuinean idatzita dago. 718b. *çaticie*. 718d. *goraintcy*. 718-719. *Tenka lepoua errequignary*. *Clariça retira nigarrez*. *Sonnu*. *Balantin mintça*. 719a. *Haigu*, *Porfira*. 719d. *hait*. 719-720. *Porfira mintça*. 720a. *betbia*. 720d. *ukbaçu*. 721c. *ifernuty*. 722a. *soguin*. 723a. *Banouaçu*. 723b. *amourekaty*. 723c. *ukbaçu*. 723-724. *Trenca lepoua*. *Sonnu*. *Filon mintça*. 724d. *capitaigna*, erdi ezabatuta dago; *generala* beranduago, gainean idatzita (B4). 725d. *thupigna*. 725-726. *Senat mintça*. 726b. *estia*] *emia*. 726c. *ukbaçu*. 727b. *bekhatu*.

728 Othoi, eçar neçaçu
çoure Gloria Saintian
eta ifernutic beguira
içan enadin han.

Trenca leþoua.
Catherina presou eçar.

(52)

Jalqui Talbot, Maximin.

FILON

729 Sira, çoure ordriac
executatu citiçugu;
orai cer eguin behar dugun
ordena eçaçu.

MAXIMIN

730 Çouazte berhala
orai presounteguiala
eta eracardaciet
Catherina enegana.

Bourreuaq jouan eta ecar.

MAXIMIN

731 Icousten dun, Catherina,
egunco obragia,
eztudala espraingitu
solamente ene emastia.

732 Haietan har eçan
orai exemplia,

nahi içanez canbiatu
bertan determina.

CATHERINA

733 Khiristi nuq, khiristi,
Gincoua erremestiaturiq;
houa baiciq estiat
adoraturen besteriq.

734 Idola falxiaq, aldiz,
bethi mesperetchatu,
ceren beitira
houraq ginco falxu.

MAXIMIN

735 Icousten dut auher dela
houni deus erraitia,
sabria idequi eta
moutz eçocie leþoua.

736 Hox gu, aldiz,
repausatcera,
noula fatigatu beiquira
colpu bederaren edatera.

Talbot, Maximin retira.

BALANTIN

737 Catherina, nahi dignat
meçu bat igorri hirequi:
eran ecen beste munducouer
niqhechi gorainci.

*Catherinaq bi besouaq alchaturiq celialat
minça.*

736a, b. Lerro bakar batean idatzita, marra batez banaturta.

728c. *ifernuty.* 728-729. (43). Lau ahapaldi gehiago daude eskuizkribu honetan: *Trenka* (lerro artean idatzita dago -n-) *leþoua, espres. Balantin mintça* (ezkerreko aldean *nul* dago beranduago idatzi eta ezabaruta. Eskuinean 8 antzeko bat dakar (ik. 681 eta 690)): *Alo, ene guicouna, / badauca corage? / Beste hoyen laguntcera / behar duq jouan hiq ere. Jaquin mintça* (ezkerreko aldean *nul* dago beranduago idatzi eta ezabaruta): *Adio, seculacoz / mundu troumpagarria; / enuq nabi egon / haboro birekila. / Oh, Ginc handia! / Çoure amourecaty banouçu hiltcera. / Othoy ukbaçu / nitçaz misericordia. / Eneçaçula abandona, / othoitcen çutut, / çoure Gloria Saintia / goça eracy içadaçut.* 728-729. *Trenca leþoua eta Catarina presou eçar. Sonnu. Jalkby Cadron, Talbot eta Maximin, jar. Filon mintça.* 729a. *odriac.* 729b. *icigu.* 729d. *içaguçu.* 729-730. *Maximin mintça.* 730b. *presounteguila.* 730d. *eta erakbar eçadacie.* 730d. *Catarina.* 730-731. *Bourreuaq jouan eta eëbar. Maximin mintça.* 731a. *Ikbousten. Catarina.* 732c. *hiçanez. kbambiatu.* 732-733. *Catarina mintça.* 733a. *Kiristy nuq, kiristy.* 733c. *beiciq.* 734-735. *Maximin mintça.* 735a. *Ikbousten.* 735c. *idoky.* 735d. *içocie. leþoua.* 736b. *arrapausatcera.* 736-737. *Cadron* (ezkerreko aldean *nul* du beranduago idatzi eta ezabaruta), *Talbot eta Maximin retira. Bourreuaq lot Catarinary. Sonnu. Balantin mintça.* 737a. *Catarina. diant.* 737c. *erran icen.* 737d. *echy. gorainty.* 737-738. *Catarinaq erry erkbaitz bateky, beguiac utçul eta bessouaq gora, eta mintça Catarina.*

738 Oh, Gincó gloriosa
hountarçunez betia!
Erremestiacen çutut
çuq eguin deitaçun graciaz.

739 Çoure amorecati nouaçú
ene odolaren ichourtera,
Jesus jauna çouretaco
gage beçala.

740 Ene amouriouaren
çouri marcatceco
nahi dit ichouri
ene odola oro.

741 Eguin eçacie orai
cien eguin bidia,
erregueq manhatu beçala
trenca eçadaciet lepoua.

742 In manus tuas, Domine,
comendo spiritum meum,
redemisty me, Domine,
Deus veritatis.

Trenca lepoua.

BALANTIN

743 Filon, haur cer eran nahi da?
haur duq miraculia!
Odolaren plaçan
soiq ezniá.

FILON

744 Eztuca eran nahi?
Hori cer miraculia!

segur nuq chouri cela
arauz hounen odola.

745 Haur cer eran nahi da?
Gaithu duq eguna,
amenx, gal esquitian
guitian retira.

Retira.

Jalqui ainguriaq eta canta.

746 Oh, Santa illustria,
verthute oroz complitia!
Egun hi içan iz
ounxa martirisatia.

747 Celuco Coroua Saintia
egun behar dun hartu,
bai eta hanco glorian
orai reignatu.

(53)

Coroua eçar.

GRABRIEL MINÇA

748 Dugun corpitz haur
orai eraiqui
eta Sinaieco mendian
behar dugu ehortci.

Har corpitça, paseia.

MİÇHEL

749 Dugun ehortz orai
Catherinaren corpitça

741a, b. Lerro bakar batean idatzita, marra batez banatuta. 744a, b. Lerro bakar batean idatzita, marra batez banatuta.

738b. *betbia*. 738c. *erremestiacen*. 739a. *amourecaty*. 741a. (44). Eskuizkribuan *Ene amourekaty* dago ezabatuta eta ondoren *ene amouriouaren* zuzenduta. 741d. *içadacie*. *lepoua*. 742b. *spiritom*. *meom*. 742-743. *Trenca lepoua*. *Balantin mintça*. 743a. *Filon*] *Balantin* zekarren lehenago eta ezabatu eta *Filon* idatzi du. *erran*. 743-744. *Filon mintça*. 744a. *erran*. 744b. *bori*, lerroz kanpo idatzita dago. 744c, d. *Choury cia / arauz hounen odola?* 744-745. *Bourreuaq estouna eta Filon mintça*. 745a. *erran*. 745b. *gaithu*, lerro artean idatzita dago -i-. 745-746. *Retira bourreuaq*. *Sonnu*. *Jalkby ainguriaq kboroua bateky, kbanta bieq*. 746a. *ilustria*. 746b. *bertute*. 746c. *biz*. 747a. *Kboroua*. 747c. *bai eta*] *eta*. 747-748. *Kboroua eçar eta Gabriel mintça*. 748a. *khorpitz*. 748-749. *Aingurieq bar eta ereman Sinayeco mendila*. *Sonnu*. *Michel mintça*. 749a. *ehorz*. 749b. *Catarinaren khorpitça*.

- eta guihaur, aldiz,
celietarat retina.
- Orai ebortz eta retina.*
Jalqui Clariça, minça.
- 750 Egun houna niz hartçara
amigni bat passeiura;
beti desolaturiq
Magdalaina bat beçala.
- 751 Ene hasuria [sic] da
beti nigar eguitia,
othoitu nahi dut Gincoua
eman dieçadan pacencia.
- Erdian bellarica.*
- 752 Oh, Gincou gloriosa,
pietatez betia!
Othoi uqheçu
nitçaz misericordia.
- 753 Pacenciarequi
dolore hoi en soffritceco
eta çoure cerbutchian
ene denboraren igaraitceco.
- 754 Uqheçu nitçaz, othoi,
bethi pietate,
recountru gaistouetariq
beguira bethiere.
- 755 Nahi dit ene denbora
çoure othoicen igaran,
mundu hounen ihessi
beti nigarretan.
- Jaiqui.*
- 756 Adio eraiten deiciet,
ene aurdhidaq,
orai ni pharticen niz
desertu batetarat.
- Retira.*
Jalqui Filon, Balantin, Talbot, Maximin. Jar.
- MAXIMIN
- 757 Jaunaq, eguin ducieia
niq eran ordria,
Catherina Alexandriari
trencatu lepoua?
- FILON
- 758 Sira, çuq erran beçala
moustu dioçugu lepoua,
bena miracullu bat
icousi diçugu berhala:
- 759 trencatu dugunian
haren lepo trendia
odolaren plaçan
jouan cioçu eznia.
- MAXIMIN
- 760 Behar dut icousi.
Noun eçari ducie?
Hori hala denez
jaquin nahi dut niq ere.
- BALANTIN
- 761 Sira, eztuçu icousten ahal
ceren galdu beituq;

756-757. *Retira*] beste tinta batez (1) beranduago idatzita. *Jalqui Filon*] Tarteian idatzi eta ezabatuta *Talbot m.* 758b. *lepoua*] *lpoua* dakar.

749d. *erretira.* 749-750. *Oray ebortz eta retina. Sonnu. Jalkby Clariça* (ondoan, beranduago, *nul* idatzi eta ezabatuta) *eta mintça passeyuz.* 750a. *hartçara*] *bastara.* 750c. *bethy.* 750d. *magdalena.* 751a. *bazcurria.* 751b. *bethy.* 751d. *deçadan.* 751-752. *Erdian belharica eta mintça.* 752b. *bethia.* 752c. *ukbaçu.* 753a. *Pacenciarekila.* 754a. *Ukbaçu.* 7554c. *recountru*] *eta recountru.* 755b. *otboitcen.* 755d. *bethy.* 755-756. (45). *Jaiqy eta mintça.* 756a. *erraiten.* 756c. *phartiicen.* 756-757. *Clariça retina. Sonnu. Cadron, Talbot eta Maximin jalkby. Erregue jar, guero Filon et Balantin jalkby. Maximin mintça.* 757b. *niq eman odria.* 757c. *Catarina.* 757d. *lepoua.* 757-758. *Filon mintça.* 758b. *lepoua.* 758c. *miraculu.* 758d. *ikhoussy. dicigu.* 759a. *Trenkatu,* lerro artean idatzita dago -n-. 759b. *lepbo.* 760. *Ahapaldi hau falta da.* 760-761. *Balantin.* Ezkerrean *Maximin* dakar beranduago idatzita (B4), 8 antzeko bat gainean duela (ik. 681). 761a. *ikhousten.*

lepoua trencatu beçain sarri
gai billatu ciscuçu.

- 762 Icoussi gunianian guero
gaitu cela eguna,
ounxa loxaturiç,
retiratu guntuçuñ behala.

MAXIMIN

- 763 Segur da aren corpitça
animaleq jan diela,
guitian orai hebeti
barnialat retina.

Retira oro.

Retira.

Sisina eria jalqui; jar eta minça.

- 764 Elas, estatu tristia!
Dolore paregabia,
hainbeste denbora hountan
eritarçuñ hountan içatia.

- 765 Ah, Gincó eguiascoua!
Eguidaçut misericordia,
corpitz triste hountariq
arimaren berhestia.

(54)

- 766 Hamar ourthe badu
estatu hountan niçala,
hil nahiz beti
eta ezin hil secula.

- 767 Erraguin tut eremedio
phensa ahalaq,
bena ez ematu
secula ene minaç.

- 768 Hartacoz exitu dut
eniçala sendoturen secula,
ene eremedioua
içanen da herioua.

- 769 Ah, Gincó handia!
Eguidaçut gracia
pacenciarequi soffritceco
ene doloria.

Jalqui Gorgon eta minça.

- 770 Cer duçu ene guiçouna?
Eri cireia,
edo cer duçu?
Erradaçut eguia.

SISINA

- 771 Bai, bai, eri nuçu
aspaldi handian
eta ecin hillez
bici doloretan.

GORGON

- 772 Etcitiela loxa
ene guiçoun maitia,
eztuçu behar orano
exitu çoure buria.

- 773 Behar duçu isseiartu
erremedio eguitera,
orano sendoturen cira
eta jarriren ossagariala.

SISINA

- 774 Ah, hori deitacia eraiten?
Sendoturen niçala?
Eztuçu, ez, possible
ene eremediatcia.

763-764. *Retira*] Lerro artean idatzita.

761c. *lepoua. becein.* 761d. *gay bilhatu ceikuçu.* 762a. *Ikhoussy. gunienian.* 762b. *gaitbu.*
762d. *erretiratu.* 762-763. *Maximin minça.* 763a. *arren. kborpitça.* 763d. *barnerat.*
763-764. *Retira oro. Sonnu. Sisina eria jalky, jar eta minça.* 764a *Helas.* 764d. *houneky.*
765b. *Eguidaçu.* 765c. *Kborpitz.* 766c. *betby.* 767a. *Eraguin. erremedio.* 767b. *pbenxa.* 768c. *erremedioua.* 769b. *Eguidaçu.* 769-770. *Gorgon jalkby eta minça.* 770b, c, d. *Eri cireya? / Edo cer duçuñ / erradaçu eguia.* 770-771. *Sisina minça.* 771c. *hilez.* 771-772. *Gorgon minça.* 773. (46).
773d. *ossagarrina.* 773-774. *Sisina minça.* 774a. *erraiten.* 774d. *erremediatcia.*

775 Eztucia icousten
avançu hiliq niçala
eta ene araguia
oro hirohuriq dela?

GORGON

776 Nahi bacira gin enequi,
ene guiçoun maitia,
sendoturen cira
eta jariren osagari houniala.

777 Sinayeco mendian
sainta bat baduçu ehortciriq,
haren hobetiç jalquiten beita
licur bat estiriq.

778 Urrin houn hora
senditcen dianaç
sendotcen duduçu
eta jouaiten minaç.

SISINE

779 Possible deia, othian,
han sendotcen direla?
Nahi nuçu, bai, isseiatu
sainta haren visitacera.

780 Bena niq ezpeitaquit
noun den sainta hora,
othoi, behar naiçu
laguntu harengana.

781 Othoicen çutut enegati
hainbeste eguin behar duçu;
çoure phenarentaco
sastisfatione eguinen deiçut.

GORGON

782 Placerequi, ene guiçouna,
niq lagunturen çutut.
Hox emaçu berhala
behar diçugu phartitu.

Paseia, bara erdian.

GORGON

783 Haur duçula, ene adisquidia,
sainta haren hobia,
senditcen duçu, arauç,
hebenco licur eztia.

Sisina bellarica.

784 Bai, bai, senditcen dit
licur amirabilia,
ene gaitça sendotu duçu
erhiz idoquiriq beçala.

785 Oh, sainta illustria,
bertute oroz complitia!
Etcintiroç asqui remestia
eguin deitaçun hountarçuna.

(55)

786 Ene gaitça oro sendotu duçu,
eçari ossagarriala;
ene corpitça jarri duçu
secula beçain allaguera.

787 Hamar ourthe baciuçun
bethi houla niçala,
leprux eritarçunaç
janniç corpitça.

775 Lerro batean idatzita daude a eta b eta beste batean c, d. 776. ikus 775. 782. ikus 775.

775a. *ikbousten.* 775-776. *Gorgon mintça.* 776d. *eta jarriren ossagarry bounila.* 777c. *bobity, jalkehiten.* 778b. *dianaç.* 778c. *sendotcen,* lerro artean idatzita dago -n-. 778-779. *Sisina mintça.* 779d. *visitacera.* 780d. *harengana.* 781a. *Othoiccen.* 781d. *satisfacione.* 781-782. *Gorgon mintça.* 782b. *lagunture.* 782-783. *Pharty eta jouan bobira. Sonnu eta Gorgon mintça.* 783b. *saintiaren.* 783-784. *Sisina mintça.* 784c. *sendotu] jalky.* 784d. *erbiz] eskiz.* 785a. *ilustria.* 785b. *berthute.* 785c. *erremestia.* 785d. *hountarçunaz.* 786b. *eçary] eta eçary.* 786c. *kborpitça.* 786d. *becein. alaguera.* 787b. *bounla.* 787d. *kborpitça.* 787-788. *Gorgon mintça.*

GORGON

- 788 Hox, behar diçugu
erretiratu berhala
çoure gaitça sendoturiq
Gincouaren eremestiatcera.

Passeia.

GORGON MINÇA

- 789 Erecontracen dutugun eriaq oro
behar tiçugu houana indicatu,
amorecati ičan ditian
çu beçala sendotu.
- 790 Ceren eztuçu orano
sainta hori famatu,
ezpeita orano
içan canoniçatu.
- 791 Khoristitarçuna jar badadi
orienteco eresouman
Justin erreguiaq
elliça bat founda liro han.

SISINA

- 792 Abertituren tiçugu
jaquiten tugun eriaq,
uqhen ahal decen
moyen harez ossagarria.
- 793 Orai noula beiquira
hanitz fatigatu,
behar diçugu memen bat
hebenti retiratu.

*Retira.**Jalqui Clariça, minça.*

- 794 Ala, tristecia handia
dudana bihotceti!
Erreguigna hillez gueroz
eztut arrapausuriq.
- 795 Eta ni, aldiz, baratu niz
tristeriq heben bici,
ene içatia comparituriq da
urço herratu bati.
- 796 Houra ere galdu oundouan
bere gacho lagunaq
tristeriq eguiten dutu
bere passagiaq.
- 797 Ni ere houra beçala niz
heben baraturiq,
eta ez ihour ere
ene consolaçaleriq.
- 798 Ene consolia içanen da
beti nigar eguitia,
Magdalena bat beçala
beti ebiltia.
- 799 Oh, enperadore crudela,
mundian paregabia!
Eztuq ezpraiguitu
solamente hire emastia.
- 800 Eztut esparancha secula
consolaturen niçala,
orai eretiratcen niz
nigarrez assetcera.

*Retira.**Jalqui Talbot, Cadran, Maximin eri cordoca.*

794. Bi aldiz idatzita daude a eta b bertsolerroak. Zutabe amaieran idatzi du ahapaldia eta hurrengoaren hasieran ere ahapaldi bera kopiatzen hasi da; bigarrena ezabaturik dago. 800-801. *Talbot, Cadran*] *Cadron, Talbot* zekarren; lehenengo *Cadron* ezabatuta eta *Talboten* ondoren bigarren aldiz *Cadran* idatzita dago (1 tinta).

788a. *dicigu*. 788d. *erremestiatcera*. 788-789. *Passeya. Sonnu*. (47). *Gorgon mintça*. 789a. *Errecountratcen. tugun*. 789b. *ticigu*. 789c. *amourecaty*. 791a. *Kiristitarçuna. balady*. 791b. *erresouman*. 791c. *erregueq*. 791d. *eliça*. 791-792. *Sisina mintça*. 792a. *ticigu*. 792c. *ukban*. 793c. *dicigu. mement bat*. 793-794. *Retira. Sonnu. Jalqui Clariça* (ondoan beranduago *nul* idatzi eta ezabatuta), *passeyuz mintça*. 794c. *hilez*. 795c. *comparaturiq*. 796b. *gaicho*. 798b. *bethy*. 798c. *madalena*. 798d. *bethy ibiltia*. 800a. *espancha*. 800c. *erretiratcen*. 800-801. *Clariça retira. Sonnu. Jalkey Cadron, Talbot eta Maximin, cordoca, ery, jar. Maximin mintça*.

MAXIMIN

801 Ah, ene cerbutchariaq!
Haur cer eran nahi da?
Etchequi neçacie
erortera beinoua.

Cadron eta Talbot lot eta jareraci.

TALBOT

802 Sira, cer duçu?
Imour gaisto ducia?
Nountiq soffritcen duçun
erradaçut berhala.

(56)

MAXIMIN

803 Ah, Thalbot, Thalbot!
Orai nouaq hiltcera;
abiloua ecar eçaq
urhia eta cillarra.

Retira Talbot; utçul bousarequi.

MAXIMIN MINÇA

804 Nahi dut jarraiqui eraci
nihaurequi diharia,
amorecati eguin deçadan
beste mundian bouna chera.

TALBOT

805 Sira, hoieq dutuçula
urhia eta cillara,
eztit, amenx, utci
bat ere ahastera.

Eman dibaria.

MAXIMIN

806 Behar ducie cieq ere
gin enequila,
ounxa içanen guira
oro algarrequila.

807 Emanen deiciet diharu
nahi duciena
eta han ere eguinen dugu
khiristier guerla.

808 Adio mundu maitia,
orai nouaq hiltcera,
eta bortçaz ere
hire quitacera.

Hil Maximin.

CADRON

809 Talbot, hil cicuq
goure buruçaqui maitia,
bena behar diaigu utci
jouan dadin bera nahi bada.

TALBOT

810 Ounxa chuhur guntuquec
hounequi jouan baguinte;
ez ni ja segurqui,
sobera diat mundu haur maite.

811 Bihoua nahi bada
bere dihariarequila,
hox gu, aldiz,
bira colpuren edatera.

805-806. *Eman dibaria*] beranduago eta ezkerrean idatzita dago.

801b. *erran.* 801-802. *Cadron eta Talbot lot bessapetariq, jar eracy. Talbot mintça.* 802c. *Nounty.* 802d. *erradaçu.* 802-804. *Maximin mintça.* 803a. *Ab, Talbot, Talbot!* 803b. *hilcera.* 803c. *ekbar.* 803d. *cilbarra.* 803-804. *Talbot jouan cberka* (idatzi eta ezabatuta *sonnu*) *eta gin moussareky. Sonnu.* (48). *Maximin mintça.* 804-805. *Talboteq eman moussa. Talbot mintça.* 804c. *amourecaty.* 805b. *cilbarra.* 805-806. *Maximin mintça.* 807d. *kiristier.* 807-808. Beste bi ahapaldi daude tarte honetan: *Amenx, satisfactionetan / oray hiltcen niz, / kiristiaq oro / ounxa gaztigaturiq. / Beste mundian ere balin bada / obeditu naby eztianiq / oro eçarico ruçu / lepbouaq trencaturiq.* Bigarren ahapaldiak *nul* du ezkerreko aldean idatzi eta ezabatuta. 808. Ezkerreko aldean *nul* du ahapaldiak idatzi eta ezabaruta. 808b. *hilcera.* 808c. *borchaz.* 808d. *kitacera.* 808-809. *Maximin hil espres. Cadron mintça.* 809a. *ceicuq.* 809c. *diagu.* 809-810. *Talbot mintça.* 810a. *çubur.* 810b. *baguinte,* lerro artean idatzita dago -i-.

CADRON

812 Diharia ere behar diaigu
hartu guiaurequi
eta cuso haur utci
eguin deçan disposqui.

*Har diharria, retina.
Satan jalqui, minça.*

813 Ah, ha, Maximin,
enperadore handia!
Egun behar duq
libertitu enequila.

814 Badiat hiretaco
canbera bat ederriq,
segurqui ezpeituq uqhenen
hozteco langeriq.

815 Aigu, igain ady
ene biscariala
jouan ahal guitian
ene ostatiala.

Har biscarrian eta minça.

816 Ah, çer animala
egun eratceco!
Baduquec sofreinç
illinti caldu hartceco.

*Retira.
Jalqui Filon, Balantin.*

BALANTIN

817 Filon, eran eçaq hiq,
orai cer eguin behar dugu?
Maximin hil beita
desertatu behar diaigu.

818 Bortchaz orai artio
cerbutchatu beituq,
bena orai goure herrialat
behar diaigu phartitu.

FILON

819 Behar diaigu nounbait
empleguian jarri,
eta etcherat jouaiteco
soldata houniq irabaci.

*Paseia.
Jalqui Satan eta minça.*

(57)

820 Ene guiçounaq nounco cidie?
Placer baducie
edo nounti giten cidien
eran eçadaciet.

BALANTIN

821 Jauna, eztiçugu guq
hanbat oundoriq,
bena Barbarian
gutuçu sorturiq.

822 Orai houna gutuçu
orientaco aldeti,
mitil jar beiquintaque
buruçaqui houn batequi.

SATÁN

823 Jaunaq, nahi bacidie
jarri enetaco
bira milla libera
emanen deiciet ourtheco.

823d. *ourtheco*] bi aldiz idatzita dago, bigarrena ezabaruta.

812. Ahapaldi hau falta da. 812-813. *Cadron eta Talbot retina. Sonnu. Satan jalkby, minça.*
813a. *Ha, ha.* 814b. *khamberra.* 814d. *langerriq.* 815a. *hady.* 815b. *bizcarrera.* 815d. *ostatura.*
815-816. *Har bizcarrian eta minça.* 816b. *erratceco.* 816d. *ilbinçy. kaldy.* 816-817. *Satan
retira. Sonnu. Jalkby Filon eta Balantin. Balantin minça.* 817a. *erran.* 817b. *dugun.* 817d. *diagu.*
818c. *herrilat.* 818d. *diagu. plegatu, azpian partitu (B4)* dakar beranduago idatzita. 818-819. (49).
Filon minça. 819a. *diagu.* 819-820. *Passeya. Sonu* (beranduago lerro artean idatzita). *Satan jalky.*
Satan minça. 820a. *cirie.* 820c. *cirien.* 820d. *erran içadacie.* 820-821. *Balantin minça.*
Ezkerreko aldean { } noun dago idatzita. 821a. *ezticigu.* 821d. *sorthuriq.* 822c. *mithil.*
822-823. *Satan minça.* 823a. *bacirie.* 823-824. *Filon minça.*

FILON

824 Jauna, eztiçugu asqui
bira milla libera,
behar guiniqueçu haiequi,
amenx, amoure bedera.

SATÁN

825 Ebien, jaunaç, aren,
uqhenen tucie;
behartcen cirienian
eni galtha itçacie.

826 Bena behar naicie
cerbutchatu fidelqui
eta hebeti aiticina
eni biaz jarraiqui.

827 Ciauristeia enequi, jaunaç,
orai ene canberala,
nahi deiciet chesta eraci
ene ardou houna.

Retira.

Jalqui Jacop, Justin.

JUSTIN

828 Jaunaç, letera bat
uqhen dut adesara
eta marcatcen deit
Maximin hil dela.

829 Ni niz orai hanco
emperadore giten,
nahi niz orai hassi
çucenaren goçatcen.

830 Hartacoz nahi ninçate
aphescupiarequi conseillatu.
Jacop, cherca mementian
behar duq abiatu.

JACOP

831 Sira, jouanen nuçu
aphescupiagana
eta eracarriren dit
çoure aiticiniala.

JUSTIN

832 Abiloua, aren, orai
eracar eçaq berhala.
Gu, aldiz, bagouatçaq
aphur bat repausatcera.

Jacop paseia, bestiaq retina.

Jalqui aphescupia, jar.

JACOP

833 Salutacen çutut
monseigneur aphescupia,
erregueren ordrez egun
giten nuçu çouregana.

834 Justin emperadoriaq
igorten deiçu othoicera,
placer duçunez gin
haren edireitera.

APHESCUPIA

835 Jauna, placerequi
ni ginen nuçu

826a. Lerro hasieran idatzi eta ezabaturuta *behar*. 827-828. *Jacop, Justin*] *Jacop, Duras, Justin*. Eskuizkribuan ezabaturuta *Duras*.

824a. *eztiçigu*. 824-825. *Satan mintça*. 825a. *Ebien arren jaunaç* idatzi du lehenengo eta *arren* ezabaturik *Ebien jaunaç arren* zuzendu. 825b. *ukhanen*. 825d. *galda*. *itçatie*. 826a, b. *Bena behar naicie cerbutchatu / bethy fidelky*. 827a. *Ciauriz*. 827-828. *Retira oro*. *Sonnu*. *Jalkby Jacop, Duras eta Justin, jar*. *Justin mintça*. 828b. *ukban*. *adesa*. 829. Ahapaldia goitik beherako bi marraz ezabaturik dago. 829c. *niz lerro artean beranduago idatzita dago (B4)*. 830c. *çberkha*. 830-831. *Jacop mintça*. 831c. *erakbarren*. 831-832. *Justin*. Beranduago eta bi aldiz idatzita dago; batean *Justina* dioela dirudi eta bestean, berriz, *Justin*. 832a. *arren*. 832b. *erakbar*. 832d. *aphur bat*, lerro artean idatzita dago. *arrapausatcera*. 832-833. *Jacop passeya, bestiaq retina*. *Rufin, Helidora* (biek *nul* bana dute alboan beranduago idatzi eta ezabaturik) *eta aphezcupia jar*. *Jacop mintça*. 833a. *Salutatcen*. 833c. *odrez*. 834b. *othoicera*. 834c, d. *placer ceitçonez / jouan haren edireitera*. 834-835. (50). *Aphezcupia mintça*. 835. Goitik beherako marra bi daude ahapaldi osoa ezabatuz eta eskuineko aldean *eçar dakar*.

bardin ene icoustia
desiratcen badu.

(58)

836 Hox, guitian, aren,
pharti berhala,
amorecati uqhen deçan
lehen beno lehen placera.

*Paseia.**Jalqui Duras, Justin.*

APHESCUPIA

837 Sira, houna gutuçu
çoure ordriala,
cer placer duçun
orai jaquitera.

Justineq, miñça, besarca.

838 Hounqui gin cirela
monseigneur aphescupia,
hanitz placer dit
çoure ossagarritan edireitia.

Jar biaz.

JUSTIN

839 Monseigneur, eracarri çutut
niq egun houna,
nahi nuçu conseillatu
orai çourequila.

840 Monseigneur, behar naiçu,
othoi, çuq laguntu;
elliça bat orai niq
nahi niqueçu fondatu.

841 Sinayaco mendian beita
sainta bat ehorciriq,
han nahi niqueçu
foundatu leheniq.

842 Eri hanitz duçu
han sendotcen,
sainta haren verthutez beitie
ossagarria uqheiten.

APHESCUPIA

843 Sira, desiratcen baduçu
eliçaren foundatcia
guitian pharti
sainta houra den lecquiala.

JUSTIN

844 Monseigneur, guitian,
aren, pharti berhala,
lehen beno lehen
eguin deçagun eliça.

Paseia bara erditan.

APHEZCUPIA

845 Jaunaq, idoqui eçocie
thombaco harria,
icous deçagun
hor den sainta.

Idequi taula bat.

APHEZCUPIA

846 Soiçu noun den
bere coroua burian,
ezpata bat ere
badiçu esquian.

845c, d. Lerro bakarrean idatzita daude, marra batez banatuta.

835c. *ikboustia*. 836a. *arren*. 836b. *amourecaty. ukban*. 836-837. *Oro berroka eta passeya. Sonu. Duras eta Justin jaleby, chuty. Aphezcupia mintça*. 837b. *odriala*. 837-838. *Pot eguin alekbarry eta Justin mintça*. 838d. *çoure ossagarry hounaz*. Lerro artean beranduago idatzita dago *-tan edireitia (B4): çoure ossagarrytan edireitia*. 838-839. *Oray biaz jar. (Sonnu idatzi eta ezabaruta dago). Justin mintça*. 839a. *erakbarry*. 839b. *niq*, lerroz kanpo ezkerreko aldean idatzita dago. 840b. *çuq, othoy, laguntu*. 840c. *eliça*. 840d. *foundatu*. 841a. *Sinayeco*. 841b. *ebortziriq*. 842d. *ukhaiten*. 842-843. *Aphezcupia mintça*. 843d. *lekbura*. 843-844. *Justina mintça*. 844b. *arren*. 844-845. *Paseia* (lerro artean idatzita dago (B4)). *Aphezcupia mintça*. 845a. *eçacie*. 845c. *ikbous*. 845d. *saintia*. 845-846. *Jacopec. eta Duraseq idokoy taula bat eta soguin orog. Aphezcupia mintça*. 846a. *Soicie*. 846b. *kboroua*. 846c. *bat*] *batabat dakar eskuizkribuak*. 846-847. *Justin mintça*.

JUSTIN

847 Ala, miraculu handia
egun duguna icousten!
Catherina Alexandriacoua
ehortciriq heben.

848 Hainbeste denbora badu
hil içan dela,
uduri luque orano
biciriq dela.

849 Eçar eçocie, jaunaq,
thombaco harria
eta guero founda
Ellica Saintia.

Eçar taula.

APHESCUPIA

850 Eguin eçacie orai
Ellica Saintia,
guero canta deçagun
virginen himnia.

Canta.

851 Jesus, corona virginum,
quem mater ila concepit,
que sola virgo patuerit
hec vota clemens occipes,

852 qui porgis inter litia,
septus chorres virginum,
sponsus decorus gloria
sponsisque redens premia.

APHESCUPIA

853 Sira, orai foundaturiç duçu
Sainta Catherinaren eliča,
guitian Alexandrialat
orai retira.

Retira.

Jalqui gigante, paseius minça.

(59)

854 Egun houna niz
amigni bat lotcera,
Satan giten ezpaçait,
amenx, iraçarcera.

855 Jaunaq eta anderiaq,
oro ichil citie;
ni iraçar artio heroxiq
ez eguin batere.

Etçan eisquerian.

Jalqui Filon, Balantin, Satan jar bera.

SATÁN

856 Jaunaq badaquicie
ene cerbutchari ciriela
eta soldata houn bedera
hitz eman deiciedala.

857 Arren, orai behar naicie
cerbutchatu fidelqui
eta phacaturen çutiet
urhez eta cillarez ederqui.

852. Bi aldiz *nul* idatzita du ahapaldi honek, behin hasieran eta beste behin ezkerreko aldean; bigarren hori ezabaturik dago.

847b. *ikbousten*. 847c. *Catarina*. 848. Goitik beherako bi marra daude ahapaldi osoa ezabaturuz. 848c. *uduri*] eta *udury*. 849b. *thombaco*. 849d. *fonda*. 849d. *Eliča*. 849-850. *Eçar harri*. *Aphezcupia minça*. 850b. *Eliča*. 850c. *guer* [sic]. *kbanta*. 850-851. (51). *Kanta oroq*. 851c. *paturit*. 851d. *vota*, bi aldiz idatzita dago. *accipes*. 851-852. *Sonnu*. Eskuineko aldean lerro artean idatzita dago. 852a. *lilia*. 852b. *choreis*. 852-853. *Sonnu*. *Aphezcupia minça*. 853b. *Catherinaren*. 853d. *erretira*. 853-854. *Passeyu bat eguin et retira*. *Sonu*. *Giganta jalkby, passeyu bat eguin eta minça*. 854c. *espaceit*. 854d. *iratçartcera*. 855c. *iratçar*. 855-856. *Lo*. *Sonnu* (Lerro artean eta eskuineko aldean idatzita dago). *Sonnu*. *Satan jalkby eta jarririq minça*. Goitik beherako marraz ezabaturik. 855-856. *Jalkby Filon, Balantin eta Satan*. *Satan jar eta minça*. 857d. *cilbarrez*. 857-858. *Balantin*.

BALANTIN

- 858 Jauna, eguinen diçugu
çuq manhatcen gutuçun beçala.
Gu houn gutuçu
cernahi beitarren eguitera.

SATÁN

- 859 Ouste diat hi, Balantin,
mutil houn bat içanen içala.
Filon, eran eçadaq hiq ere
hire sendimentia.

FILON

- 860 Jauna, ni enuçu
haur beno gaistouago, segurqui,
çuq nahi duçuna
eguinen dit beti.

SATÁN

- 861 Jaunaq, corage ducie
cieq bieq segurqui,
behar dugu eguin lan bat
jouan gabe hebeti.
- 862 Alexandriaco mendin gaignen
beita gigant bat handiriq,
houra nahi nuque
erra eraci biciriq.
- 863 Lo delariq behar dugu
adrequi huillantu
eta iraçar eraci gabe
guero suia phiztu.
- 864 Possible baliz nahi nuque
gigant handi houra,
hareq beta liro
avançu ifernia.

BALANTIN

- 865 Jauna, erra eraciren dugu
ourde bat beçala,
eta guero ecarriren
oroq arteca.

SATÁN

- 866 Jaunaq, corage uqhecie,
ez eguin, amenx, lasteriq
uqhen ezteçadan
affrouturiq hareganiq.

- 867 Filon, aviloua,
su baten cherca,
jouan guitian guero
gigantaren erra eracitera.

*Retira Filon, ecar suia. Jouan giganta den
lecquiala, suiari phutz eguin. Gigantaq
atçaman Satan çancotiq, bestiaq escapa.*

GIGANTA

- 868 Ala, içan beçalaco
debru mithiria!
Nahi nundiana erra eraci
ene ohiarequila?
- 869 Bena eztuq irousqui
eguin erria,
orai behar duq icousi
ene istoria.

SATÁN

- 870 Ah, gigant handia,
utci eçadaq bicia!
Eman derat diharu
cofre baten bethia.

858a. *dicigu*. 858-859. *Satan mintça*. 859b. *mithil. biçala*. 859c. *Filon*, lerro artean idatzita dago
-n. *erran*. 859-860. *Filon mintça*. 860d. *bethy*. 860-861. *Satan mintça*. 68 jartzen du alboan, eskui-
nean. 862d. *biciriq*, lerro artean idatzita dago lehenengo -i-. 863b. *adretky huillentu*. 863c. *iratçar*.
864c. *betha*. 864d. *abantçu*. 864-865. *Balantin mintça*. 865c. *ekhariren*. 865-866. *Satan mintça*.
866a. *ukhacie*. 866c. *ukhan*. 867a. (52). *aviloua*] *abiloua hi*. 867-868. *Filon jouan eta ekhar suya*. *Jouan*
oro eta soguin lo denez, emekigny guero phutz eguin suyary, giganta iratçar eta atçaman Satan. *Bestiaq ezçaça*.
Giganta mintça. 868a. *Ale. biçan*. 869c. *ikboussy*. 869d. *istarria*. 869-870. *Satan lot gigantary eta*
mintça. 870c. *derat*] *dat*. 870-871. *Giganta mintça*.

(60)

FILON

GIGANTA

871 Ebien nahi badeitadaq
ecarri diharria,
uzten ait eta
ecar eçadaq berhala.

876 Orai irous gutuq
hantiq ezcapiriq,
eci atçaman baguntu
ezcuntuquia biciriq.

Gigantaq utci Satan.

Jalqui Satan eta minça.

SATÁN

872 Orai libre beiniz
egon adi botciq,
uqhenen diala eneganiq
diharu ederriq.

877 Ale, ciraien beçalaco
covart paria!
Hori cena, erracie,
cien eguinbidia?

Retira Satan.

878 Icousi naicienian ni
gigantaq atçamaniq
laster eguin ducie
astalaaq ounxa arhiniq.

GIGANTA

873 Ale, traidore handia,
içan beçalaco debria!
Jaquin bana [sic], areta,
ehinçan libraturren hola.

879 Çouaste nahi cidien lecquialat
etçutiet nahi haboro,
ceren ezpeitcidie cieq
fidel enetaco.

874 Giten bahiçait berris
haboro iraçarcera
çaphaturen ait
hire lagunequila.

BALANTIN

880 Emaiten deicuçunaz gaignian
jouaiteco coungita
phaca içaguçu bertan
thempora igarana.

Retira giganta.

Jalqui Filon, Balantin.

BALANTIN

SATÁN

875 Filon, irous gutuq
escapi beiquira,
bestella gigant hareq
janen guntia berhala.

881 Phacu nahi ducieia,
marbleu, eneganiq?
Areta eztucie, ez,
uqhenen tolosariq.

871a. *badeitaaq*. 871b. *ekbarry*. 871c. *uciten bait*. 871d. *ekbar içadaq*. 871-872. *Gigantaq utcy Satan. Satan guibelt eta mintça*. 872b. *hady*. 872c. *ukhanen*. 872-873. *Satan retira. Giganta mintça*. 873b. *biçan*. 873c. *banu*. 873d. *ehinçan*. 874a. *habitceit*. 874b. *iratçarcera*. 874c. *bait*. 874-875. *Giganta retira. Balanti{n} eta Filon jalkhy eta passeya. Balantin mintça*. 875c. *bestala*. 875d. *guintia*. 875-876. *Filon mintça*. 876a. *Orai Oray bay*. 876b. *hanty. ezkaçy beicutuçu zekarren lehenago eta beicutuçu ezabatu eta ezkaçyriq zuzendu du*. 876d. *biciriq oray biciriq*. 876-877. *Satan ilkhy belçouriz (biciriq ezabaturik dago: ilkhy b. belçouriz). Satan mintça*. 877a. *cirien*. 878a. *Ikboussy*. 879a. *Çouzte naby cirien lekhillat*. 879c. *ezpeitcirie*. 879-880. *Balantin mintça*. 880a. *gaignen*. 880b. *jouan guitian congita*. 880d. *igaranarena*. 880-881. (53). *Satan mintça*. 881b. *marblu*. 881c. *Areta ezteitacie*. Beranduago idatzita *eztucie dago*. 881d. *ukhanen*. 881-882. *Filon mintça*.

FILON

882 Eça guq uqhenen
hireganiq paquia?
Bai uqhenen edo
galduren duq bicia.

SATÁN

883 Eçar itçacie, aren,
sabriac esquian,
jaquin deçagun adretena
çouing othe guiradian.

Batailla, Satan escapa.

BALANTIN

884 Ah, maradicatu debria!
Ezcapi iz ederqui
gouri soldata hitzema
phacatu gabetariq.

885 Fortuna gaistoua duq
bethi gouretaco
hirour buruçagui cerbutchatu tiaigu
guq orai artio.

886 Leheniq cerbutchatu diaigu
Decieus errequia,
hartariq landan guero
Maximin emperadorea.

887 Orai, aldiz, guero
ifernuco debria
eta bardin aberax
bethi goure içatia.

(61)

FILON

888 Horiq oro eguiac dutuq,
ene lagun maitia,

behar diaigu orai hartu
Turquiaraco bidia.

889 Ceren eta han diaigu
goure sorlequia,
ingoiti arraincuran dutuq
goure aita eta ama maitiaq.

Retira.

Jalqui giganta, paseia, minça.

890 Nahi niz hebenche egon
çounbait khristiren gouaitian
egun çounbait huillanturen da
bere tenorian.

891 Anhartino nahi niz
hebenche lotu
eta guero khristiaq
oro lehertu.

Etçan.

Jalqui Jacop, Duras, Justin, aphecupia.

APHESCUPIA

892 Sira, hainbeste gracia
eguin behar deitaçu,
gigant loxagarri bat
erho behar duçu.

893 Desolatcen citiçu
khristiaq oro,
eta hatçamanaq
erhaiten jateco.

JUSTIN

894 Jaunaq, guitian pharti
gigant haregana
eta dugun attaca
possibleriq bada.

*Aphecupia han bara, bestiaq paseia giganta-
gana.*

885c. *tiaigu*] lerro azpian idatzita dago -u, orrian sartzen ez delako.

882a. *ukbanen.* 882b. *phakia.* 882c. *ukbanen.* 882-883. *Satan mintça.* 883a. *arren.*
883d. *çoin.* 883-884. *Batailla, Satan guibel eta ezcapa.* *Balantin mintça.* 884b. *biz.* 885c. *tiagu.*
886a. *diagu.* 886b. *Decius.* 887-888. *Filon mintça.* 888c. *diagu.* 888d. *Turkialaco.*
889a. *diagu.* 889b. *sorlekkia.* 889c. *tuq.* 889-890. *Retira biaq.* *Giganta jalky eta mintça giganta.*
890b. *çonbait. kiristiren.* 890c. *egun*] *aguin. çonbait. huillenturen.* 890d. *thenorian.* 891b. *lotbu.*
891c. *kiristiaq.* 891-892. *Giganta lo. Jalky Jakop, Duras, Rufin, Helidora* (bi hauek nul bana dute
ondoan), *Justin eta aphecupia. Azken biaq jar. Aphecupia mintça.* 893b. *kiristiaq.* 893c. *atçamanaq.*
893-894. *Justin mintça.* 894-895. *Erregue pharty mithilekila. Aphecupia egon jarririq. Justin mintça.*

JUSTIN

895 Cer ariz hor,
animal handia?
Jaiqui adi bertan
eta compari berhala.

Gigantaq eraiqui buria eta minça.

896 Nour cidie hor?
Khiristiaq cidieia
houna giniq orai
ene interrounpitcera?

JUSTIN

897 Bai, khiristiaq gutuq
giniq hire erhaitera,
jaiquiten ezpahiz
trentatcen derot hor buria.

GIGANTA

898 Ah, miserable ulliaq!
Nahi ducieia jaiqui nadin?
Nahi baçutiet jaiqui gabe
çapaturen çutiet arhin.

899 Eci badiat hebenche
maillu bat handiriq
hounez eçariren beičutiet
oro leherturiq.

900 Eztucieia icousten
ene corpitz handia?
Ene altian cieq aldiz
eltcho elli bat cidiela?

DURAS, APHEZCUPIA

901 Baguira ere gu
elchouaq beno chipiago
jaiqui adi bertan
combatian aritceco.

GIGANTA

902 Jaiquiten nuq, aren,
cier eracasteco
eta maillu calduz
ororen lehertceco.

Batailla, giganta blesa.

GIGANTA

903 Hel, hel, Jupiter, hel!
khiristieq unguratu nie,
aigu, libra neçaq
bestela erhaiten nie.

Batailla, giganta bil.

JUSTIN

904 Monseigneur, destruitu
diçugu gigant handi houra,
çouing deitcen ahal beita
khiristien oxoua.

(62)

APHESCUPIA

905 Ah, erregue illustria,
mundian paregabia!
Enaquiueçu çu
noula remestia.

896a, b. Lerro bakar batean idatzita daude, marra batez banatuta.

895a. *ary biz.* 895c. *bady.* 895-896. (54). *Gigantaq eraiky buria eta mintça giganta.* 896a. *cirie.* 896b. *Kiristiaq cirieya.* 896d. *intourrompitcera.* 896-897. *Justin mintça.* 897a. *kiristiaq.* 897c. *ezpahiz* } *ezpahiz bertan.* 897d. *thiratcen dat hiçan lekhila.* 897-898. *Giganta mintça.* 898a. *uliac* (*ulic zekarren lehenago*). 898c. *baçutiet* } *badut. gabe* } *gabe ere.* 898d. *çaphaturen.* 899c. *beičutiet.* 899d. *oro hourt eraciriq.* 900a. *ikhouston.* 900b. *kborpitz.* 900c. *albian.* 900d. *elço eli bat cirieia?* 900-901. *Duras mintça.* 901b. *elçouaq.* 901c. *bady.* 901d. *combatin.* 901-902. *Giganta mintça.* 902a. *arren.* 902c. *khaldiz.* 902-903. *Giganta jaikey, batailla. Giganta guibel, eror eta jaikey. Oroq ungura. Sonnu.* (Azpian *Giganta bil espres* dago idatzi eta ezabaruta). 902-903. *Giganta mintça.* 903b. *Kiristieq.* 903d. *bestala.* 903-904. *Batailla. Giganta bil espres. Justin, aphezcupiary buruz.* 904a, b. *Monseigneur destruitu diçigu l gigant handy houra.* 904c. *çoin.* 904d. *kiristien.* 904-905. *Aphezcupia mintça.* 905a. *ilustria.* 905d. *erremestia.*

906 Orai noula beircira
hanitz fatigatu,
behar diçugu barnerat
aphur bat retiratu.

Retira.

Satan jalqui, minça.

907 Ah, cer placerra niq
egun beicut icousten,
ene partidu handia
hiliq beicut edireiten.

908 Othian, eztuca eran nahi
nourq erho aian?
Ouste nia etcela içanen
hire pareriq mundian.

909 Hanichetan lastercatu naiq
hire maillu handiarequi,
bena nahi ait egun
enplegu houn batetan eçari.

Abia hartcera.

910 Animal handia hi,
hain peçu inçana,
airian ahal espahait
erouanen ait therresta.

Eraman.

*Çamaris Sebastian, Decimus, Lodiça,
Marieux, Maximin, Diocletian.*

DIACLITIAN

911 Oh, ho, Alexandriaco
hiri erenomatia!
Eta hi, aldiz,
aphescupu handia.

912 Egun gin gutuq
hiri guerla emaitera
eta eliça ororequi
hire erraccera.

913 Ençuniq hiri hountaco
khiristitarçun handia
egun giten gutuq
errabiaturiq beçala.

914 Ençun diaigu hor diala
Justin emperadoria,
bena hareq behar diq
erhautu hirequila.

MAXIMIAN

915 Jalqui, citaie, khristiaq,
goure omage eguitera,
bestela sartcen guitçaicie
hiri hortan barna.

916 Egun behar ducie adoratü
goure ginco handiaq
edo bestela içan
oro erhaustiaq.

MARIEUX

917 Goure coleraq du celia
icaraturiq eçarten,
lurra da goure loxaz
solamente jarten.

918 Phensa eçacie hortiq
guiçoun bortiçaq guirenez
gouri omage eguitia
comeni çaiçienez.

910-911. *Decimus*] *Decius* zekarren lehenago. Zuzenketa 1 tintaz egin da. 916-917. *Mariens*] *Lodiça* ezabaturik. 917d. *jarten*] lerro artean idatzita dago -r-.

906c. *dicigu*. 906-907. *Retira oro. Sonnu. Satan jalkeby eta mintça*. 907a *placera*. 907b. *ikbousten*. 907c. *partid*. [sic]. 908a. *Othin. erran*. 908b. *bayan*. 909a. *Hanitchetan*. 909c. *hait*. 909-910. *Satan thira eta mintça*. 910b. *eta hain pbeçu hiñçana*. 910d. *hait*. 910-911. *Sataneq ereman giganta therresta. Fin*. (55). *Diocletian eta Maximian erreguiac. gin çamariz bere laguneky. Diocletian mintça*. 911a. *Ho, ho*. 911b. *errenoumatia*. 912d. *erra eracitera*. 913b. *kiristitarçun*. 913c. *gin*. 913d. *eli bat beçala*. 914a. *diagu*. 914b. *Justein*. 914c. *hareq*] *harec. ere*. 914-915. *Maximian mintça*. 915a. *citie*. 915b. *goury*. 915c. *betala* [sic]. 916c. *bestala*. 916d. *erhautiac*. 917. *Ahapaldi hau eta hurrengo ere Maximian berarenak dira eskuizkribu honetan*. 917b. *ikharaturiq*. 917d. *jartcen*. 918a. *Phenxa. hortariq*. 918b. *borthitçaq*. 918-919. *Marcus bas*.

LODIÇA

- 919 Marieus auher duq
heben pheredicatcia,
haien bihotçaq dutuq
loxaz harritiaq.

DECIMUS

- 920 Noun ciradie fripouaq?
Aguer citie berhala
goure erregue handier
omage eguitera.

(63)

SEBASTIAN

- 921 Aguer citaie khiristiaq,
alla lo ciraiè?
Lô bacidie ere areta
sarri iraçarriren cidie.

DIOCLETIAN

- 922 Maximian eztuçu agueri
ihour omage eguitera,
hobe diçuğu sarturiq
hiri hortan barna.

MAXIMIAN

- 923 Guitian, aren, igain
triate hortan gaigna,
guero sarturen guira
aguertcen ezipadira.

Igain triatjala, paseia.

LODIÇA

- 924 Noun cidie khiristiaq?
Aguer citaie ingoiti.
Ezquiçaciela heben
oyhuz eraduqui.

- 925 Harrituriq çaudie
bihotçaq loxaturiq,
bena eztucie, areta,
uqhenen graciariq.

MAXIMIAN

- 926 Bicia phena, jaunaq,
eguiten dianaq graciariq,
houraq içanen dira
leheniq punituriq.

SEBASTIAN

- 927 Monarca, niq ja
eztit eguinen graciariq,
lehen errecountria
eçariren dit leherturiq.

DECIMIUS

- 928 Sira, areta niq ere khiristiaq
ecinago ugu citit,
phorroca nitirocie
heltu eta baratiq.

MARIEUS

- 929 Sira, areta niq ere
estit eguinen graciariq,

922a. *Maximian*] lerro artean idatzita dago bigarren -a-.

919a. *Monarca auher duçu.* 919c. *dutuçu.* 919-920 *Lodiça has* (ondoan idatzi eta ezabatuta *Marcieus*). 919-920 *Lodice mintça* (ondoan idatzi eta ezabatuta *Marcif.*). 920a. *cirie.* 920-921. *Sebastian has.* Beranduago eskuineko aldean idatzita *Lodiça.* 921a. *citie.* 921b. *ala. cirie.* 921c. *bacirie.* 921d. *iraçarriren. cirie.* 921-922. *Diocletian mintça.* 922c. *diçuğu. sarthuriq.* 922-923. *Maximian mintça.* 923a. *arren.* 923c. *sarthuren.* 923-924. *Sonnu* (lerro artean, eskuineko aldean, idatzita dago). *Jaix çamarietariq. Igain triatura Sebastian Lodiça, Marcieus, Maximian eta Diocletian. Passeya.* 923-924. *Diocletian mintça. Lodiça (B4)* du ezkerreko aldean beranduago idatzita eta *Cadron* eskuinean beranduago idatzi eta ezabatuta. 924a. *cirie.* 924b. *citie.* 924c. *Ezkiçatciela.* 925d. *ukhanen.* 925-926. *Maximian.* 926b. *dienac.* 927-928. (56). *Sebastian mintça.* Eskuinean *Lodiça (B4)* dago idatzi eta ezabatuta. 927b. *eztiet.* 928. *Sebastiani dagokio ahapaldi hau ere.* 928a. *Ecy niq khiristiac.* 928b. *hugu.* 928c. *nitiroçu.* 928d. *baratiq*] *bathiq.* 928-929. *Marcieus mintça.* 929b. *eztiet.*

- eci oro cehaturen citit
çaraboillaq apalturiq.
- 930 Bena eztuçu ihour agueri
gouri omage eguitera,
behar uqhenen dugu sarthu
hiri hortan barna.
- DIOCLETIAN
- 931 Voila qui fet, jaunaq,
guitian avança,
eguinen dugu carnage
erendatcen espadira.
- Paseia.*
Jalqui Jacob, Duras, Justin, aphezcupia.
- DIOCLETIAN
- 932 Soicie noun tugun
khiristiaq algarrequi,
ditçagun atçaman
eta oro urca eraci.
- APHESCUPIA
- 933 Goure urca eraciteco
eztiaigu calomniariq,
eztiaigu deus ebaxi
ez erho guiçouniq.
- MAXIMIAN
- 934 Calomnia ala ez calomnia
eztucie eremissioneriq,
behar dutucie oroq
galdu nouq cien biciq.
- 935 Edo bestella behar dutucie
adoratu goure gincouaq
- nahi balin badutucie
conserbatu biciaq.
- JUSTIN
- 936 Gu cier errendaturiq
eztucie eguinen erria.
Khiristi leguia utci beno lehen
galduren diat bicia.
- 937 Cerq eracarri çutie
egun hiri hountara?
Guq utciten çuntiegun
tranquil bicicera.
- 938 Cien ussagia da
khiristien insultacia
eta debriaren orano
gincotaco adoratcia.
- (64)
DIOCLETIAN
- 939 Jaunaq, ezpacidie nahi
gouri errendatu
ezpataq idoqui itçacie
nahi bacirie comparitu.
- JUSTIN
- 940 Nahi gutuq, bai, cier
egun comparitu
eta Jesus-Christen leguia
bethiere sustengatu.
- 941 Monseigneur, çouaçã
çoure caiderala
eta Gincou houna othoi
haren gloriataco ari guirela.
- Aphezcupia, bellarica, minça.*

929c. *phorroca*] beste zerbaiten gainean idatzita dago *-oca*.

929d. *çarboillac. apbalturiq.* 930c. *ukbanen.* 930-931. *Diocletian mintça.* 931d. *errendatcen.* 931-932. *Jalkhi aphezcupia eta Justein bere laguneky. Diocletian mintça.* 932b. *algareky.* 932d. *urkbaracy.* 932-933. *Aphezcupia mintça.* 933a. *urkba.* 933b. *eztiagu.* 933c. *eztiagu.* 933-934. *Maximian mintça* 934b. *erremissioneriq.* 934d. *nourq.* 935a. *bestala.* 935c. *batucie.* 935-936. *Justein mintça.* 936c. *lebe{n},* ortiaren ertzeko tolesduragatik ez da osorik irakurtzen. 936-937. Eskuizkribuan *Justin* dago eskuinean idatzi eta ezabatuta, *aphezcupia,* berriz, lerro artean eta eskuinean idatzi eta ezabatuta. 937a. *erakbarry.* 937d. *trankilky bicicera.* 938a. *ussagia*] erdi ezabatutako *maluraren* gainean *ussagia da* (B4) dakar beranduago idatzita. 938b. *insultacia.* 938-939. *Diocletian mintça.* 939a. *ezpacirie.* 939-940. *Justein mintça.* 941-942. *Aphezcupia bellarica.*

- 942 Fiant aures
tue intendentez
in vocem
deprecationez mei.
- 943 Jauna, othoi, ençun eçaçu
ene estatia
eta barbaro hoi en goitceco
othoi, eman gracia.

JUSTIN

- 944 Deçagun eman, aren,
combat berhala,
jaquin deçagun
çouing guiren adretena.

Batailla. Infidelaq escapa.

JUSTIN

- 945 Gincoua dela laidatu!
Batailla bat irabaci dugu!
Haren graciarequi
victoria uqhenen dugu.
- 946 Dugun beti sustenga
Gincouaren leguia,
hareq emanen deicu
behar dugun socoria.
- 947 Monseigneur, behar diçugu
orai retiratu,
beste combaten emaiteco
corage hartu.

Retira.

Jalqui Turcaq oro, ereguiaq.

DIOÇLETIAN

- 948 Maximien icousi duçu
batailla haur galdu dugula

eta cer eguinen dugun
guitian consulta.

- 949 Cer arteficioz behar tugun
houraq attacatu,
çoure conseillia
othoi emadaçut.

MAXIMIAN

- 950 Ene conseillia duçu, sira,
hirin barna sartcia
eta guero ellicen
ororen eratcia.
- 951 Apezcupiaq eguiniq complot
Justin emperadoriarequi
haieq dicie khiristitarçuna
Alexandrian eçari.
- 952 Maximin emperadoria
hil cen beçain sarri
Justin emperadoriaq diçu
khiristi leguia eçari.
- 953 Nourq daqui çounbat elliça
dien eraguin,
bena behar tiçugu guq
oro desseguin.

MARIEUS

- 954 Sira, çoure abisa
ecinago houn duçu,
bena leheniq beraq
behar tiçugu attacatu.

LODICA

- 955 Sira, ezpalin badira nahi
guero errendatu
oro behar dutugu
sabrez checatu.

942d. *deprecationis mee.* 943b. *estatia]* *otboitcia.* 943-944. (57). *Justin mintça.* 944a. *arren.* 944b. *combat bat.* 944d. *çoin.* 944-945. *Batailla. Infidelac. escapa eta Justin mintça.* 945d. *ukanen.* 946a. *berby.* 946d. *sokborria.* 947a. *dicigu.* 947c. *combaten]* *combat baten.* 947-948. *Retira* (lerro artean eskuineko aldean idatzita). *Jalkby Diocletian eta Maximian bere laguneky. Bi erreguiaq. jar. Diocletian mintça.* 948a. *Maximian. ikboussy.* 949a. *artificioz.* 949d. *emadaçu.* 949-950. *Maximian mintça.* 950c. *ellicen.* 950d. *erratcia.* 951a, b. *Apezcupiac. eguiniq / complot Justin emperadoriareky.* 952b. *becain.* 952c. *Justin emperadoriaq]* *Justeinek.* 953a. *çombat. eliça.* 953b. *dicie.* 953c. *ticigu.* 953-954. *Diocletian mintça.* Eskuinean *Lodiça (B4)* idatzi eta ezabatuta. 954a. *çoure]* *çoure,* lerro artean idatzi eta ezabatuta *cien.* 954d. *ticigu.* 955. Ezkerrean beranduago *nul* idatzi eta ezabatuta du. 955a. *Sira ezpalin]* *Ezpalin.* 955d. *chebecatu.*

956 Esparancha dit aldi hountan
goure gincouetariq
eguiñen deiquiela
gracia handiriq.

(65)

957 Segur duçu asquen bataillan
lô çaudiela,
bena oiñu eguiñen diçugu
iraçarcen ezpadira.

DIOCLETIAN

958 Ene cerbutchariaq ere
corage uqhecie,
eta bataillan ere
bortisqui combati citie.

MARIEUS

959 Sira, hitz emaiten deiçut
berris ere ene aldeti
ene eguinahalian
eztela içanen faltariq.

960 Gogoua houn dit
khiristier mendecatceco
eta behar bada
ellicen eratceco.

MAXIMIAN

961 Hi, arren, Marieus,
cerbutchari houna iz

hitcez beçain
obraz balin bahiz.

962 Bena niq diat beldurra
bataillala içanian
ihessi jouanen içala
goure ororen aicinian.

DECIMUS

963 Sira, houneq laster eguiñiq ere
niq çutut lagunturen,
eta hil artino
beti combatituren.

964 Khiristiaq erho artino
enicieçu cedituren,
sabre hounez ditcet
tripaq urraturen.

SEBASTIAN

965 Sira, areta ni ere
enicieçu cedituren,
lehenago ditcet
astalaq eracouxiren.

MAXIMIAN

966 Beitiabile, Sebastian,
ihessi jouaitia duca phensatcen?
Nahi duca hire buria
idoqui poiltroin baten?

958-959. *Marieus*] alboan *Lodiça* ezabatuta. 961a. Bertsolerro hasieran *Lodiça* zekarren baina 958-959. aldatzean *Marieus* idatzi du azpian; ondo irakurtzen ez zenez dena ezabatu eta bertsolerro bukarran idatzi du *Marieus*.

957c. *dicigu*. 957d. *iratçartcen*. 957-958. *Diocletian*, lerro artean idatzita dago. 958a. *ere*] *ciec*. *ere*. 958b. *ukhan eçacie*. 958c. *batailletan*. 958d. *bortbizky*. 958-959. *Marcieus mintça*, eskuinean *Lodiça* (B4) idatzi eta ezabatuta. 959b. *niq ja ene aldetiq*. Zerbait dago gainean idatzi eta ezabatuta. 960a. *dit*] *dit ja*. 960d. *elicen erratceco*. 960-961. (58). *Maximian mintça*. 961a. *Marcieus, hy, arren*. *Marcieusek* gainean *Lodiça* idatzi eta ezabatuta du lerro artean. 961b. *hiz*. 961c. *beicen*. 962a. *bel-dura*. 962b. *hiçanian*. 962c. *hiçala*. 962-963. *Lodiça*. Eskuinean idatzi eta ezabatuta *Sebastian* eta *Mariceus*. 963a. *urgaitciren*. 963d. *betby*. 964a. *artio*. 964b. *enuçu baraturen*. 965, 966, 967, 968 ahapaldiek eta 966-967, 967-968 eta 968-969 tarteetan ezarri ditugunek *nul* dute ezkerrean idatzita; horietako azkenak (*Hartacoz behar tugu...*) ez beste guztiak ezabatuta. 964-965. *Sebastian*. Eskuinean *Lodiça* (B4) du idatzi eta ezabatuta. 965a. *ni, niq* zekarren eta -*q* ezabaturik dago. 965b. *enitceçu*. 965d. *eracaxiren*. 965-966. *Diocletian*. 966a. *Bebady, Sebastian*. 966b. *phenxatcen*. 966d. *poultrou*. 966-967. Beste ahapaldi bat du tartean eskuizkribu honek: *Hy beçalaco cavalier baten / desouboure bandia duq; / ibessy jouaitia / certaco phenxatcen duq?* 966-967. *Sebastian*.

SEBASTIAN

967 Sira, pharca içadaçut
nahi nuçu hargatiq comparitu,
bena bicia nahi niqeçu
ahalaz conservatu.

MAXIMIAN

968 Arrazou duq, Sebastian,
hil nahi gabia,
behar diaigu sustengatu
goure gincouen leguia.

969 Beste assaut baten emaitera
orai, aldiz, abiatu.
Alo, jaunaq, oroq
behar dugu herocatu.

Paseia.

MARIEUS

970 Diçogun orai oyhu eguin
aphezcupu handiari,
bai eta orano
Justin emperadoriari.

MAXIMIAN

971 Noun iz, Equlin,
aphescupu handia,
eta hi ere bai Justin
emperadore handia?

MARIEUS

972 Adesara eman deicucie
frota bat borticiq,
bena orai phacaturen ducie
Marieuseq emaniq.

973 Aguer citaie bertan,
khiristi fotutaq!
Icous ditçagun orai
cien faïçou çarraç.

*Jalqui aphescupia eta Justin, khiristiaq,
Jacop, Duras.*

(66)

Aphescupia bellarica

974 Oh, Gingo eguiascoua,
hountarçunez betia!
Othoi, gutara heda eçaçu
çoure photere handia.

975 Barbaro saldo haur
goit ahal deçagun
eta Legue Saintia
conserba deçagun.

Jaiqui.

JUSTIN

976 Jaunaq, etcindiena content
adesaco aldiaz?

967d. *conservatu*] comp- idazten hasi da lehenengo. 969-970. *Marieus*] alboan *Lodiça* ezabatuta. 972-973. Ahapaldi bien artean *Lodiça* eta *Marieus* idatzi eta ezabatuta. 973-974. *Durasen* azpiko aldean *nul* idatzita dago.

967a. *içadaçu*. 967b. *hargaty. compartu* [sic]. 967-968. Beste bi ahapaldi daude tartean: *Leben hil direnetariq bat ere / eztuçu agertcen, / eztakicigu bouraq / onnxa ala gairzey diven. / Hartacoz berabe dit / orano bilcera, / eta mundu bounen / seculacoz kitatcera*. 967-968. *Maximian mintça*. 968c. *bena behar diaigu sustengatu*. 968d. *goure legue handia*. 968-969. Beste bi ahapaldi daude tarte honetan: *Sustengatcen badugu leguia / goure gincoec. faborituren guttie / eta aguian seculacoz / bici eracire beicutie. / Hartacoz behar tugu / kiristiac. chabatu, / eta goure leguia / orotan pbausatu*. 968-969. *Diocletian* dakar beranduago lerro artean idatzi eta ezabaruta. 969b. *behar dugu abiatu*. 969d. *herrokatu*. 969-970. *Jaikey et herroca passeyu bat eguin et Diocletian mintça*. 969-970. *Diocletian mintça*. *Lodiça* eskuinean eta *nul* ezkerrean beranduago idatzi eta ezabaruta. 970-971. *Maximin mintça*. 971a. *biz*. 971c, d. *eta hy ere bay, / Justin emperadoria?* 972a. *Adesa*. 972b. *fretat bat kharaxic*. 972d. *bolatcen ezpaçutie debriq*. 972-973. *Diocletian mintça*. *Lodiça* eskuinean eta *nul* ezkerrean beranduago idatzi eta ezabaruta. 973a. *citie*. 973b. *kiristy*. 973-974. *Sonnu* (59). *Jalkey aphescupia eta Justin bere laguneky*. *Aphescupia belharico mintça*. 974b. *bethia*. 974c. *heda çaçu*. 975d. *conserba ahal deçagun*. 975-976. *Jaikey* (beranduago eta ezkerrean idatzita). *Justin mintça*. 976a. *etciniena*.

- Ala nahi ciradie ičan
oro phorocatiaq.
- DIOCLETIAN
- 977 Ezcutuq nahi cieqatiq
orano phorrocatu,
nahi tiaigu cieqati
goure buriaq beguiratu.
- MARIEUS
- 978 Goure gincoueq hitz eman dicuie
orai favoritcera
eta cien ororen
orai erhaxetara eçartera.
- 979 Adesa lô çutia bena
orai gutie urgaitztuco
eta cieq oro
erhaxetan eçarico.
- JACOP
- 980 Ale, cirien beçalaco
pagano saldoua!
Ez duq, ez, holache
goure erhaxtia.
- 981 Eztucie eguinen erririq
gu errenda eraciriq,
ez ginco falxuriq
adora eraciriq.
- MAXIMIAN
- 982 Ale, fripoua!
Eça cieq erendaturen?
Bai erendaturen edo
biciaq costaren.
- 983 Hi ene eretcian behiz
sarri duq icousico,
ezpata hounez betat
tripa urratuco.
- JACOP
- 984 Goure tripaq urratuiriq
eztuq countaturen berria,
bena lehen urraturen çaiq
balima hiria.
- MARIEUS
- 985 Ale, ičan beçalaco
asto buru handia!
Ennequi uqhenen duq
hiq hire berria.
- 986 Allo, compari citie,
ez deus athia,
ene sabrias nahi deiciet
orori jauz eraci erchiaq.
- JACOP
- 987 Jaunaq, hobe ducie
gouri errendaturiq
eci houna gitiaz
gaisqui dicie fondaturiq.

977-978. *Marieus*] lerro artean idatzita dago. 979-980. *Jacop*] alboan *Duras* ezabatuta. 980b. *pagano*] *pagano* dakar eskuizkribuan, lehenengo -ga- erdi ezabatuta. 985-986. Ahapaldi bien artean ezabatuta *Lodiça*. 987-988. *Marieus*] *Lodiça* ezabatuta.

976c. *cirie*. 976d. *phorocatiaq*. 976-977. *Diocletian mintça*. 977a. *cieqaty*. 977c. *tiagu*. 977d. *beguiratu*, lerro artean idatzita dago -i-. 978a. *deikie*. 978b. *faboritceco*. 978d. *erhax eraciteco*. 979. Ahapaldiak *nul* du ezkerrean beranduago idatzi eta ezabatuta. 979b. *guitie urgaitcico* (lerro artean idatzita dago lehenengo -i-). 979-980. *Duras*. 980c. *Eztuc*, ez, *halache*. 980d. *erhaxtia*. 982a. *fripouaq*. 982c. *errendature*. 982d. *khosteren*. 983b. *ikhousiren*. 983c. *beitat*. 983d. *urra-turen*. 983-984. *Jacop*. 984b. *contaturen*. 984c. *lebeniq*. 984-985. *Marcius*. Eskuinean idatzi eta ezabatuta *Lodiça* (B4). 985a. *hiçan*. 986. Erabat ezberdina da eskuizkribu honetan ahapaldi horren lekuan dagoena: *Ene eretcian behiz / batailla duq galduco; / ezpata hounez behait / achissetan eçarico*. Ahapaldiak *nul* ezkerrean eta *Mariceus* (B4) eskuinean ditu beranduago idatzi eta ezabatuta. 986-987. *Helidora mintça*. Eskuinean *Jacop* (B4) du beranduago idatzi eta ezabatuta. 987d. *cirie foundaturiq*. 987-988. *Lodice mintça*, *nul* du ezkerrean idatzi eta ezabatuta.

MARIEUS

- 988 Gaisqui fondaturiq guirela
hiq beituq eraiten
sarri icousiren diaigu
adretena çouin guiren.
- 989 Behar diaigu hiq eta niq
algar espravi,
eya armen erabilten
çouigneq daquigun hobequi.

JACOP

- 990 Jaunaq, icousten dugu orai
auher dela deus eraitia,
combatitu behar dugu
uqheitecoz phausia.

(67)

DECIMUS

- 991 Eztucie uqhenen secula
goureganiq phausuriq
noun eztutucien adoratcen
goure ginco handiq.

JUSTIN

- 992 Eztitiaigu adoraturen secula
cien ginco falxiaq,
lehenago galduren citiaigu
nourq goure biciaq.

DIOCLETIAN

- 993 Jaunaq, ezpagutucie nahi
goure eranian obeditu
ezpataq idoqui itçacie
nahi bacidie defendatu.

Batailla. Maximian hil.

DIOCLETIAN

- 994 Oh, Maximian, Maximian!
othian hil cireia?
Adio, jouan da
ene favori handia.

MARIEUS

- 995 Sira, combat bat harçara
duguneman berhala,
nahi tit eçari
oro çancoz gora.

Batailla. Marieus hil.

DIOCLETIAN

- 996 Adio, Marieus, adio,
ene cerbutchari maitia,
hire hil iz
Maximian beçala.

LODICA

- 997 Oh, Bahomet eta Apolon!
hel çaquisque berhala!
Orai dugu, orai,
behar ordu handia.

988a. *foundaturiq*] lerro artean idatzita *-ri-*. 988d. *adretena*] beste zebaiten gainean idatzita dago *-tena*. 990a. *dugu*] lerro artean idatzita dago *-u*.

988a. *foundatu*. 988b. *erraiten*. 988c. *ikbousiren. diagu*. 988d. *çoin*. 989a. *diagu*. 989-990. *Rufin mintça*. Beranduago idatzi eta ezabatuta *Jacop* (B4) dakar ezkerrean. 990a. Hasieran, eta lerroz kanpo, *bera* beranduago idatzi eta ezabatuta (*bera jaunac*). *ikbousten. dut*. 990b. *erraitia. ukbaitecoz*. 990-991. *Sebastian mintça*. Ezkerrean beranduago idatzi eta ezabatuta *Lodiça* (B4). 991b. *phausuriq*, beste zerbait zuzenduz idatzita dago *-iq*. 991-992. (60) *Justin*. 992a. *Ezriagu*. 992c. *citiaigu*, lerro artean idatzita dago lehenengo *-i-*. 992-993. *Diocletian mintça*. 993. Ahapaldi honek 994.ak eta 994-995 tartean sarru dugunak *nul* dute idatzi eta ezabatuta. 993b. *erranian*. 993d. *bacirie*. 993-994. *Batailla. Maximian hil* (bi aldiz idatzita dago *hil* eta bietariko bat ezabatuta). *Sonnu. Diocletian mintça*. 994-995. Beste ahapaldi bat dago tartean: *Erbo deitadacie / ene lagun maitia / bena phacaturen ducie / ezpaducie debria*. 995a. *Combat bat bastara*. 995c. *tit] çutiet*. 995-996. *Batailla. Marcieus hil. Diocletian mintça*. 996a. *Marcieus*. 996c. *hi ere hil hiz*. 997a. *Mahomet eta Polom*. 997b. *çakiztade*. 997c. *Oray dut cien, oray*. 997-998. *Justin mintça*.

- JUSTIN
 998 Oyhu eguieq ascarqui,
 ehaie ençuten.
 Ene lagunaq, corage!
 has guitian berris bataillacen.
Batailla. Lodica hil.
- DECIMUS
 999 Cer debru eran nahi da?
 Ene lagunaq dira hilcen,
 eta ber çortia arauz
 niq ere eguruqiten.
Batailla. Decimus hil.
- SEBASTIAN
 1000 Elas, fortuna tristia
 ezteia gouretaco,
 nahiago ninçateque
 combat hountariq campo.
Batailla. Sebastian hil.
- DIOCLETIAN
 1001 Adio, orai jouan dira
 ene soccorriaq oro,
 eta nihaur baratu
 khiristier defendatceco.
 1002 Balin bacidie ere
 ciradien beno fierago
 nahi çutiet niq
 oro aldica erho.
Batailla. Diocletian blesa.
- 1003 Oh, ene gincouaq,
 hel çaquistade berhala!
 Orai dut niq
 behar ordu handia.
 1004 Orai favoritcen banaicie
 obligatione uqhenen deiciet,
 bena bestela biaq
 uzquian cehaturen çutiet.
- (68)
- JUSTIN
 1005 Auher duq oyhu eguitia,
 orobat eztuq profeturiq,
 hiretaco hobena duq
 gouri erendaturiq.
- DIOCLETIAN
 1006 Ni cier erendaturiq
 eliceiquecie itchousi.
 Ez, nahi nuq orano
 bataillatu hirequi.
Batailla. Diocletian hil.
- JUSTIN
 1007 Gincoua dela laidatu
 eta beti eremestiatu,
 ceren etxaiaq oro
 garaitu beitutugu.
- APHESCUPIA
 1008 Oh, erregue illustria!
 çoure bonheur incomparablia!

998c, d. *Lo diandeq arauz / extirenian aguertcen.* 999-1000. Bi ahapaldi horiek ez daude eskuizkribu honetan. Horien ordez beste lau ahapaldi hauek daude (laurek *nul* dute ezkerrean idatzita, ezabaturik lehenengoak): *Diocletian mintça* (beranduago idatzi eta ezabaturia *Justin* du ezkerrean): *Ezcutuq orano loxatu / bi boyec. hilagaty; / behar ducie orano / toleyatu gourek.* Batailla. Lodice hil. So[nnu]. Diocletian mintça: *Cer debru da haur? / Oray hil behar dugu. / Ezteya possible içanen / boyer buburtcia? / Arauz gutan bada / cerbait debru charma, / edo bestala [lerro artean idatzita -s-] haur / cer erran naby da? / Bena, par le sacre diable! / Behar dut corage hartu, / eta khiristy boyer / orano defendatu.* 1000-1001. *Batailla. Sebastian hil* [azpian *hau eqar* idatzi eta ezabaturia]. *Diocletian mintça.* 1001b. *sokborriaq.* 1002a. *bacinie* [sic]. 1002b. *cirien. fierrago.* 1002d. *aldizca.* 1002-1003. *Batailla. Diocletian blesa eta mintça. Diocletian mintça.* 1004b. *obligacione. deici[et].* 1004c. *bestala.* 1004d. *çabaturen. çutiet,* eskuizkribuan *çutien* dakar. 1004-1005. (61). *Justin.* 1005d. *errendaturiq.* 1005-1006. *Diocletian.* 1006a. *errendaturiq.* 1006b. *elitcekecie.* 1006-1007. *Batailla. Diocletian hil. Justin mintça.* 1007b. *bethy. erremestiatu.* 1007d. *garbaitu.* 1007-1008. *Aphescupia mintça.* 1008a. *Ab. ilustria.* 1008b. *bonur.*

Exaiaren escuti
libratu duçu Alexandria.	Bi erregue badutut
laur lagunequi.
1009 Behar diçugu bethiere
Gincoua laidatu,
ceren justoua
beti urgaitcen beitu.	1016 Etçaicie itchousi içanen
enequi eratcia,
nahi çutiet eraman
oro aldica-aldica.
1010 Cantica bat behar diçugu
laidoriotaco cantatu
eta guero barnerat
oro retiratu.	1017 Hi, Diocletian erreguia,
behiz lehen guida
hiretaco nahi diat
lehen lehen tronoua.
<i>Oro bellarica eta canta.</i>	<i>Oro eraman. Fin.</i>
1011 Graciasco uthurria,
jaixi cira gouregana,
eta exairen escuti
libratu Alexandria.	Catherina
Justin
Aphescupia
Jacop, Sisina
Duras, Gorgon
Ainguriaq
1012 Laida citçala beti guiçounaq
celuco ainguriequi,
ceren livratu beicutuçu
etxaiaren escuti.	Maximin seul. Profira, Maximian
Cadran, Marieus
Talbot, Lodiça
1013 Salbaçale ouhourablia!
Ginco photerez betia!
Çoure gracián egoiteco
emaguçu gracia.	Decieus, giganta, Diocletian
Filon, Sebastian
Balantin, Deçimus.
<i>Oro jaiqui eta apbescupia minça.</i>	(69)
1014 Sira, guitian hebeti
orai eretira,
exaiaq oro goituriq
tranquil içanen guira.	<i>Asquen pberediqui. Erdian.</i>
SATÁN	001 Gente hounaq icousi ducie
goure tragediaren sugeta,
noula eraman cian
Santa Catherinaq bicicia.
1015 Ah, cer prisa egun
behar dudán eguin!	002 Eztugu representatu
behar den beçala,

1017d. Ondorengo pertsonaia zerrenda orri bukaeran dator, ezabaturik.

1009a. *dicigu*. 1009d. *bethy. urgaitzen*. 1010a. *dicigu*. 1010b. *khantatu*. 1010d. *erretiratu*. 1010-1011. *Oro belharica eta khanta*. 1011c. *exayaren*. 1011-1012. *Sonnu*. Lerro artean eta eskuinean idatzita. 1012a. *bethy*. 1012-1013. *Sonnu*. Lerro artean eta eskuinean idatzita. 1013b. *bethia*. 1013-1014. *Oro jaiqy eta aphezcupia. Aphezcupia mintça*. 1014b. *erretira*. 1014c. *goitburig*. 1014-1015. *Retira oro*. Eskuineko aldean horizontalean idatzita dago. *Satan jalkby eta mintça*. 1015a. *presa*. 1015d. *hirour* (gainean, lerro artean, beranduago idatzita *bi*). 1016b. *erratcia*. 1016c. *ereman*. 1017c. *horetaco, heretaco* zekarren lehenago. 1017-. *Har et erouan oro*. Azken *pberedikia*. 001a. *Ene aurbidiac. ikboussy ducie*. 001b. *trageriaren*. 001c. *ereman*. 001d. *Catharinaq bicicitia*. 002a. *erepresentetu*.

- ceren eta gu
incapaule beiquira.
- 003 Guihurreq aitor dugu
estugula eguin behar beçala,
bena deçagun sounga oroq
nourq goure tacaq [sic] batugula.
- Paseia.*
- 004 Orai çouing ere beita
eraiteco gabe edireiten
houra nahi nuque ençun
leheniq minçacen.
- 005 Badaquicie obligatu guirela
algarri falten estalcera,
arren, galthacen deiciet orai
cier orori casu bera.
- 006 Fama houna aren
bareia eçagucie
içan esquitian, amenx,
merespetchien pian ere.
- 007 Gracia bat nahi deiciet
orori galthatu,
othoicen çutiet
behar deitacie accordatu.
- 008 Othoicen çutiet oro
çaharraq eta gastiaq,
ordu hounez etcherat
erretiratciaz.
- 009 Amorecatiq escandaliq
causa esteçacien
cien etchencoueq changririq
uqhen estecen.
- 010 Goiciq eretiratcen bacidie
placer hartuco die,
beste aldico credita
guero beituquecie.
- 011 Niq eran beçala,
othoi, eguicie
eta baquia ahalaz
conserva eçacie.
- Erdian.*
- 012 Gente hounaq pharca eçadaciet
ene aphurtaçuna;
orori souhetacen deiciet
gai houn bedera:
- 013 cumitacen çutiet oro
aphur bat dançacera,
unguria eguin eta
cien cerbutchari guira.
- Fin.*
- 014 Eta orano oro haboro
cumitacen çutiet haihaitara,
bena gente hounaq hargatiq
bacocho nour cien etchetara.

005c. *orai*] orori ezabatuta eta lerro artean idatzita *orai*. 006d. *ere*] beranduago 1 tintaz idatzita.
0014. Orri barreanean eta beste tinta batez beranduago idatzita dago ahapaldi osoa. 0014c. *bena gente*]
bacocho nour ezabatuta: *bena b. n. gente*.

002d. *incapable*. 002-003. Beste ahapaldi bat dago tartean: *Bena othoiccen çutiet / ezkitçatcien des-
fama; / considera deçacien / goure simpletarçuna*. 003a. *Guihaurec. aithor*. 003c. *songa*. 003d. *tha-
chaq. batugu(la)*. 003-004. *Paseia*. 004a. (62). *çoin*. 004b. *erraiteco*. 004d. *mintçatcen*.
005c. *galdatacen. oray*, azpian *orory* du ezabatuta. 006a. *arren*. 006b. *barreya içagucie*. 006c. *ezkitien*.
amens. 006d. *mesperetchien pian*. 007b. *galdata*. 007c. *othoiccen*. 009a. *Amourecaty*. 009c. *eta*
cien etchecouec. changry (lerro artean idatzita dago -n-). 009d. *ukhan*. 0010a. *erretiratcen. bacirie*.
0011a. *erran. beçala*] *beçala, arren*. 0012a. *içadacie*. 0012c. *soubetatcen*. 0013a. *Khumitaccen*.
0013b. *dançara*. 0013-. *Fin*. Azken ahapaldi hori falta da. Eta honenbestez amaitzen da eskuizkribua,
inongo pastoralgileren izenik gabe. Orriaren erdialdean BNPko zigilua du berriz ere: *Bibliothèque*
Nationale. Mss. R.F.

<i>Acturen arrivancha</i> .*	Gabriel 15 vers
Bi ainguriaq	Michel 19 vers
Catharina	Catharine 150 v. ²
Justin, Dotorra	2e. Compagnie, Justin erregruia,
Aphescupia, Nicolas	Doctorra 92 ³
Duras, Sisiti, Helidora, double Cadulan	Aphescupia, Nicolas 37 v.
Jacop, Gorgon, double Albert, Rufin	Duras, Sisiti, Hiladore, Cadulan ⁴ 47
Maximin seul	Jacop, Gorgon, Rufin, Albert 39
Justina emperatriça seul	3e. Compagnie Maximen roi turq .147 ⁵
Clariça filla seul, Maria	Decieus roi, Diocletian, giganta, philo-
Porfira, Maximian double	sopha ⁶ 95
Talbot, Marieus double	Profira generala, Maximian 48
Cadran, Lodiça, double Senat	Justina erregruigna 40
Decieus, Diocletian, giganta, philosopa	Clariça fille, Maria 38
Balantin, Decimus	Cadran, Senat, Lodica 49
Filon, Sebastian.	Talbot, Marieus 40
Satan.	Balantin, Decimus 43
(70)	Filon, Sebastian 44
Tardets, le 8 Mars 1839.	4e.Satan 77
Ce cayer appartient au Sieur	Premier prologue 63
Jn. Pre. Saffores, cordonnier de Tardets	Dernier 13
1er. Auturen arrivancha	Total 1.0977
Bi ainguriaq, Catherina ¹	

*-(70). *Acturen arrivancha* edo pertsonaia zerrenda hau 0013. ahapaldiaren ondoren dago eskuizkribuan, ezabaturik.

(1) Ikus sarrera gisakoan «4.4. Ahapaldiak» atala zenbakien irakurketaz. Parisko Biblioteka Nazionaleko zigilua du *auturen arrivancharen* gainean: *Bibliothèque Nationale. MSS. R.F.*

(2) 150v] 126 zekarren lehenengo baina hori ezabatu eta 150 idatzi du (1 tintaz).

(3) *Doctorra*] badirudi beranduago idatzita dagoela.

(4) Eskuizkribuan ezabaturita *Philosophia*. Beranduago idatzita zeuden *Philosophia* eta *Nicolas: Aphescupia, P., Nicolas*.

(5) *Cadulan*] beranduago idatzita.

(6) 147] 142 zekarren lehenago. Beste tinta batek zuzenduta.

(7) Azken 3 lerroak tinta argiagoz idatzita daude.